Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2516

[Total No. of Pages : 4

[5942]-11

First Year B.Ed. (General)

BED 101 : CHILDHOOD AND GROWING UP

(2015 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions carry fifteen marks and the answers of the same are expected to be written in 400 to 425 words.***
4) ***Short answer type questions carry five marks and answer the same are expected to be written in 130 to 150 words.***

munotes.in

Q1) Explain the concepts of 'Heridity' and 'Environment' with suitable examples. Write the importance of heridity and environment. In what way will you use these concepts, as a teacher, in teaching-learning process? **[15]**

OR

What is mean by Growth and Development? Write the difference between Growth and Development. How will you use the principles of Growth and Development in your teaching? **[15]**

Q2) Explain the concept of Individual Differences. In what way will you guide the students by considering following points. **[15]**

a) Intelligence

b) Interest

c) Social-Economic background

OR

Explain the concept of Inclusive Education. Write the characteristics of Inclusive Education. How will you identify slow learners in your class. What measures will you take to teach slow learners? **[15]**

P.T.O.

Q3) What is mean by learning styles? Elaborate various types of learning styles. How will you teach such students having different learning styles? **[15]**

OR

What is mean by 'Multiculturalism'? What are the differences among students due to 'Multiculturalism'? What are the challenges before a teacher to teach Multicultural class? **[15]**

Q4) What are the types of "Mass-Media'? What are the positive and negative effects of 'Mass-Media'. On the development of the students? **[15]**

OR

What are the characteristics of social and cultural dimensions of childhood? Explain, with examples, the activities which you undertake as teacher, to develop these dimensions. **[15]**

Q5) Answer in brief (any four): **[20]**

a) State important characteristics of mental development in adolescents.

b) Write the impact of 'Mobile' on school students.

c) Explain the effect of family and friends on the development of students.

d) Explain the role of school to inculcate democratic values among the students.

e) What improvements will you suggest, as a teacher while teaching to the visually impaired students?

f) Explain the characteristics of slow learners.

☯☯☯☯

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2516

[5942]-11

First Year B.Ed. (General)

BED 101 : CHILDHOOD AND GROWING UP

(2015 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3 तास]* *[एकूण गुण : 80*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 400 ते 425.

4) 5 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150.

5) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.*1)* 'अनुवंश' आणि 'परिस्थिती' या संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा. अनुवंश व परिस्थितीचे महत्व लिहून एक शिक्षक म्हणून या संकल्पनांचा उपयोग तुम्ही अध्ययन–अध्यापन प्रक्रियेत कशाप्रकारे कराल? **[15]**

किंवा

वाढ व विकास म्हणजे काय? वाढ व विकासातील फरक लिहा. वाढ व विकासांच्या तत्वांच्या तुमच्या अध्यापनात कशाप्रकारे उपयोग कराल? **[15]**

प्र.*2)* व्यक्तिभेद संकल्पना स्पष्ट करा. खालील मुद्यांच्या आधारे विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिण विकासासाठी शिक्षक म्हणून कसे मार्गदर्शन कराल? **[15]**

i) बुद्धिमत्ता

ii) अभिरूची

iii) सामाजिक आर्थिक पार्श्वभूमी

किंवा

'समावेशक शिक्षण' ही संकल्पना स्पष्ट करा. समावेशक शिक्षणाची वैशिष्ट्ये लिहा. तुमच्या वर्गातील गतिमंद विद्यार्थी तुम्ही कसे शोधाल? या विद्यार्थ्यांना अध्यापन करताना तुम्ही कोणते उपाय योजाल? **[15]**

प्र.*3)* अध्ययन शैली म्हणजे काय? अध्ययन शैलीचे प्रकार स्पष्ट करून तुमच्या वर्गातील भिन्न अध्ययन शैली असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अध्ययन करण्यासाठी तुम्ही कोणत्या अध्यापन कार्यनीती वापराल ते स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

'बहुसांस्कृतिकता' म्हणजे काय? बहुसांस्कृतिकमुळे विद्यार्थ्यांमध्ये कोणते भेद निर्माण होतात? बहुसांस्कृतिक वर्गाला अध्यापन करताना शिक्षकाला कोणती आव्हाने पेलावी लागताता?

munotes.in

प्र.4) समुह संपर्क माध्यमांचे विविध प्रकार कोणते? समुह संपर्क माध्यमांचा विद्यार्थ्यांच्या विकासावर होणारा सकारात्मक आणि नकारात्मक परिणाम विशद करा. **[15]**

किंवा

बाल्यावस्थेची सामाजिक व सांस्कृतिक पैलूंची वैशिष्ट्ये कोणती? हे पैलू विकसित होण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते उपक्रम राबवाल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) कुमारावस्थेतील मानसिक विकासाची वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) शालेय विद्यार्थ्यांवर मोबाईलचा पडणारा प्रभाव लिहा.

क) विद्यार्थ्यांच्या विकासावर कुटुंब आणि मित्र यांचा पडणारा प्रभाव स्पष्ट करा.

ड) विद्यार्थ्यांमध्ये लोकशाही मूल्ये रूजविण्यासाठी शाळेची भूमिका स्पष्ट करा.

इ) दृष्टिदोष असणाऱ्या विद्यार्थ्यांला शिक्षक म्हणून अध्यापन करताना तुम्ही कोणत्या सुधारणा सूचवाल?

फ) सर्जनशील विद्यार्थ्यांची वैशिष्ट्ये लिहा.

☯☯☯☯

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2517

[Total No. of Pages : 4

[5942]-12

First Year B.Ed. (General)

102 : CONTEMPORARY INDIAN EDUCATION, GENDER & SOCIETY

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 80***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***

Q1) Explain the concept of family with the help of definitions. Write down the role of family for the all round development of wards. **[15]**

OR

What is education? Explain the difference between informal & Nonformal education. What will you do as a teacher to achieve the aims of education. **[15]**

Q2) What are the different types of social change? Explain the statement 'Education is an important tool for social change' based on the following points - **[15]**

a) Correlation between education & social change

b) Curriculum

c) Curriculum activities

d) Role of a teacher

OR

Explain the concept of social change with examples. Explain the role of education in social change through four examples. **[15]**

P.T.O.

munotes.in

Q3) Explain the role of school with the help of following points - **[15]**

a) Gender inequality challenges

b) Inculcation of Gender equality

c) Teaching strategies for Gender Sensitivity development **[15]**

OR

Explain the difference between Sex and Gender. Explain the role of teacher in overcoming gender issues in school with the help of five examples. **[15]**

Q4) Explain the educational thoughts of Savitribai Phule with the help of following points: **[15]**

a) Aims of education

b) Women's education

c) The role of a teacher

OR

Explain the concept of sustainable development with the help of definitions. Explain your contribution to sustainable development as a teacher based on five examples. **[15]**

Q5) Write any four answers of the following: **[20]**

a) Write the characteristics of Rashtriy Ucchatar Shiksha Abiyan (RUSA) Campaign.

b) Explain the contribution of teachers in solving the problems created in the contemporary Indian Society.

c) Explain the elements of social change.

d) Explain the educational importance of Reference group.

e) Write the role of state institution in education.

f) Write the advantages & disadvantages of digitalization in contemporary Indian society.

☯☯☯☯

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2517

[5942]-12

First Year B.Ed. (General)

102 : CONTEMPORARY INDIAN EDUCATION, GENDER & SOCIETY

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3 तास]* *[एकूण गुण : 80*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.*1)* कुटुंब ही संकल्पना व्याख्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. पाल्यांच्या सर्वांगिण विकासासाठी कुटुंबाची भूमिका सोदाहरण लिहा. **[15]**

किंवा

शिक्षण म्हणजे काय? ते सांगून अनौपचारिक व सहज शिक्षण यातील फरक स्पष्ट करा. शिक्षणाच्या ध्येयपूर्तीसाठी एक शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल? **[15]**

प्र.*2)* सामाजिक बदलाचे वेगवेगळे प्रकार कोणते? 'शिक्षण हे सामाजिक बदलाचे एक महत्वपूर्ण साधन आहे' हे विधान खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) शिक्षण आणि सामाजिक बदलाचा सहसंबंध

ब) अभ्यासक्रम

क) अभ्यासपूरक उपक्रम

ड) शिक्षकाची भूमिका

किंवा

सामाजिक बदलाची संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करा. सामाजिक बदलातील शिक्षणाची भूमिका चार उदाहरणांच्या माध्यमातून स्पष्ट करा. **[15]**

munotes.in

प्र.3) शाळेची भूमिका खालील मुद्दयांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) लिंगभाव असमानता विषयक आव्हाने

ब) लिंगभाव समानता रूजवणूक

क) लिंगभाव संवेदना विकासासाठी अध्यापन कार्यनीती

किंवा

लिंग व लिंगभाव यातील फरक स्पष्ट करा. लिंग-भेदाविषयी शाळेत निर्माण होणाऱ्या समस्या दूर करण्यासाठी शिक्षकाची भूमिका पाच उदाहरणांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.4) खालील मुद्दयांच्या आधारे सावित्रीबाई फुले यांचे शैक्षणिक विचार स्पष्ट करा. **[15]**

अ) शिक्षणाची ध्येये

ब) स्त्री शिक्षण

क) शिक्षकाची भूमिका

किंवा

शाश्वत विकासाची संकल्पना व्याख्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. शाश्वत विकासासाठी तुम्ही एक शिक्षक म्हणून कोणते योगदान दयाल, ते पाच उदाहरणांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

प्र.5) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियान (RUSA) ची वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) समकालीन भारतीय समाजात निर्माण झालेल्या समस्या सोडविण्यासाठी शिक्षकांचे योगदान स्पष्ट करा.

क) सामाजिक बदलाचे घटक स्पष्ट करा.

ड) संदर्भ समूह गटाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

इ) शिक्षणातील राज्य संस्थेची भूमिका लिहा.

फ) समकालीन भारतीय समाजात डिजीटलायझेशन चे फायदे व तोटे लिहा.

☯☯☯☯

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2518

[Total No. of Pages : 4

[5942]-13

First Year B.Ed. (General)

103 : LEARNING AND TEACHING

Education

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for questions of 15 marks is about 400-425 words.***
4) ***Word limit for questions of 05 marks is about 150-175 words.***
5) ***Students should be strictly follow the words limit given.***

munotes.in

Q1) What is transfer of learning? Explain the types of transfer of learning. How will you use these types of transfer of learning for teaching? **[15]**

OR

Explain the operant theory of learning with respect to the following points: **[15]**

a) Experiment

b) Need and importance

c) Educational implication

Q2) What is concept mapping? Explain the importance of concept mapping in learning-teaching process. How will you use concept mapping for learning and teaching. **[15]**

OR

What is cognitive constructivism? Explain the features of cognitive constructivism. Illustrate the educational implication of cognitive constructivism for your teaching subject? **[15]**

P.T.O.

Q3) What is teaching? How will you use the following methods of teaching for managing diversity in your classroom? Explain with examples. **[15]**

a) Lecture method

b) Seminars

c) Flipped classroom

OR

Explain the diagnostic test and remedial teaching with the help of following points. **[15]**

a) Concepts

b) Co-relation

c) Merits and limitations

Q4) Explain the Inquiry Training Model with the help of following points. **[15]**

a) Concept

b) Features

c) Implications for classroom

OR

What is maxims of teaching? Which are the maxims of teaching? How will you use any four maxims of teaching in your teaching method? **[15]**

Q5) Answer the following questions (Any Four): **[20]**

a) Explain the concept learning through imitation with suitable example.

b) Which are the characteristics of a constructivist classroom.

c) What is the need and importance of annual plan?

d) Explain - 'Teaching as a profession'.

e) Explain the concepts of pedagogy and Andragogy.

f) What are the parameters of effective teaching?

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2518

[5942]-13

First Year B.Ed. (General)

103 : LEARNING AND TEACHING

Education

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3 तास]* *[एकूण गुण : 80*

सूचना :– *1)* सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 400-425 शब्द आहेत.

4) 5 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 150-175 शब्द आहेत.

5) परीक्षार्थींनी शब्दमर्यादेचे बंधन पाळावे.

प्र.*1)* अध्ययन संक्रमण म्हणजे काय? अध्ययन संक्रमणाचे प्रकार स्पष्ट करा. अध्ययन संक्रमणाच्या प्रकारांचा वापर तुम्ही अध्यापनासाठी कसा कराल? **[15]**

किंवा

साधक अभिसंधान उपपत्ती खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) प्रयोग

ब) गरज आणि महत्त्व

क) शैक्षणिक उपयोजन

प्र.*2)* संकल्पना चित्रण म्हणजे काय? अध्ययन–अध्यापन प्रक्रियेतील संकल्पना चित्रणाचे महत्त्व स्पष्ट करा. अध्ययन आणि अध्यापनाासाठी तुम्ही संकल्पना चित्रणाचा वापर कसा कराल? **[15]**

किंवा

बोधात्मक ज्ञानरचनावर म्हणजे काय? बोधात्मक ज्ञानरचनावादाची वैशिष्टये स्पष्ट करा. तुमच्या अध्यापनपद्धतीसाठी बोधात्मक ज्ञानरचनावादाचे शैक्षणिक उपयोजन सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

munotes.in

प्र.3) अध्यापन म्हणजे काय? तुमच्या वर्गातील वैविध्य व्यवस्थापनासाठी तुम्ही खालील अध्यापन पद्धतींचा वापर कसा कराल? **[15]**

अ) व्याख्यान पद्धती

ब) परिसंवाद

क) फ्लिप वर्ग

किंवा

खालील मुद्यांच्या आधारे नैदानिक चाचणी व उपचारात्मक अध्यापन स्पष्ट करा. **[15]**

अ) संकल्पना

ब) सहसंबंध

क) फायदे व मर्यादा

प्र.4) पृच्छा प्रशिक्षण प्रतिमान खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) संकल्पना

ब) वैशिष्ट्ये

क) वर्गातील उपयोजन

किंवा

अध्यापनाची सूत्रे म्हणजे काय? अध्यापनाची सूत्रे कोणती? तुम्ही तुमच्या अध्यापन पद्धतींसाठी अध्यापनाची कोणतीही चार सूत्रे कशी वापराल? **[15]**

प्र.5) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) अनुकरणाद्वारे अध्ययन संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) ज्ञानरचनावादी वर्गाची वैशिष्ट्ये कोणती?

क) वार्षिक नियोजनाची गरज व महत्त्व कोणते?

ड) स्पष्ट करा – 'अध्यापन एक व्यवसाय'

इ) बालकांचे अध्यापनशास्त्र व प्रौढांचे अध्यापनशास्त्र या संकल्पना स्पष्ट करा.

फ) प्रभावी अध्यापनाची परिमाणे कोणती आहेत?

☯☯☯☯

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2519

[Total No. of Pages : 4

[5942]-14

First Year B.Ed. (General)

BED-104 : ASSESSMENT & EVALUATION FOR LEARNING

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions carry fifteen marks of the answers of same are expected to be written in 400 to 425 words.***
4) ***Word limit for short answer questions is expected to be written in 130-150 words.***
5) ***Only single memory calculator is allowed.***

munotes.in

Q1) Write the classification of educational of revised Dr. Blooms taxonomy. Explain objectives of Cognative domain with example. **[15]**

OR

Explain the concept of Educational Evaluation. Explain the process of evaluation with the help of following points. **[15]**

a) Objectives

b) Learning Outcomes

c) Content

d) Evaluation Tools

Q2) Explain the characteristics of good evaluation tool. Explain what efforts will you take to increase Reliability of the unit test in your subject. **[15]**

OR

Which are the Quantitative tools of evaluation. Write merits and demerits of objective questions and essay type questions. Frame 5 types of objective question (2 for each type) on any unit from your subject. **[15]**

P.T.O.

Q3) a) What is Profile? Prepare a profile to evaluate your student by using steps of profile development. **[8]**

b) Explain the characteristics and importance of open book Examination.**[7]**

OR

a) What is feedback? Explain its types and importance. **[8]**

b) What is Peer Assessment? Prepare anyone Peer Assessment tool to assess Micro Teaching Skill (Black Board Writing) of your Peer member. **[7]**

Q4) a) Compute 'Standard Deviation' from given distribution and interprete it.**[10]**

C.I.	90-94	85-89	80-84	75-79	70-74	65-69	60-64	55-59
f	2	4	4	7	10	9	3	1

b) Write characteristics of Normal Probability Curve with diagram. **[5]**

OR

a) Compute median from given Distribution and interprete it. **[10]**

C.I.	90-99	80-89	70-79	60-69	50-59	40-49	30-39	20-29	10-19	0-9
f	4	5	5	7	10	7	6	3	2	1

b) What is central tendency? Which is the most reliable measure of central tendency? Why? **[5]**

Q5) Solve any four questions from the following: **[20]**

a) Select one unit from your school subject and write its objectives and specifications.

b) Explain Ethical principles of assessment.

c) What is the projective technique? Explain any one projective tool with example.

d) Draw frequency polygon and explain its importance.

e) Explain the types of Standard Scores.

f) What efforts will you take to improve the quality of 'Oral and practical Examinations'.

☯☯☯☯

Total No. of Questions : 5]

PA-2519

[5942]-14

First Year B.Ed. (General)

BED-104 : ASSESSMENT & EVALUATION FOR LEARNING

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : *3* तास] [एकूण गुण : *80*

सूचना :-
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) निबंधावजा प्रश्नांसाठी 400 ते 425 शब्दांत उत्तरे अपेक्षित आहेत.
4) लघुत्तरी प्रश्नांसाठी प्रत्येकी 130 ते 150 शब्दांत उत्तरे अपेक्षित आहेत.
5) फक्त साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1) डॉ. बेंजामिन ब्लूम यांचे सुधारित शैक्षणिक उद्दिष्टांचे श्रेणीबद्ध वर्गीकरण लिहा. बोधात्मक क्षेत्रातील उद्दिष्टे सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

शैक्षणिक मूल्यमापन संकल्पना स्पष्ट करा. शैक्षणिक मूल्यमापन प्रक्रिया खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) उद्दिष्टये

ब) अध्ययन अनुभव

क) आशय

ड) मूल्यामापन साधने

प्र.2) चांगल्या मूल्यमापन साधनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. तुमच्या विषयातील घटक चाचणीची विश्वसनियता वाढविण्यासाठी तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल? **[15]**

किंवा

मूल्यमापनाची संख्यात्मक साधने कोणती आहेत? वस्तुनिष्ठ प्रश्न आणि निबंधवजा प्रश्नांचे गुणदोष लिहा. तुमच्या विषयातील कोणत्याही एक घटकावर पाच (5) प्रकारचे वस्तुनिष्ठ प्रश्न तयार करा. (प्रत्येक प्रकारचे दोन) **[15]**

munotes.in

प्र.3) अ) संचयिका पत्र (Profile) म्हणजे काय? तुमच्या विद्यार्थ्यांचे मूल्यमापन करण्यासाठी संचयिका पत्र विकसनाच्या पायऱ्या वापरून संचयिका पत्र (Profile) तयार करा. **[8]**

ब) मुक्त पुस्तक परीक्षेची वैशिष्ट्ये व महत्त्व स्पष्ट करा. **[7]**

किंवा

अ) प्रत्याभरण म्हणजे काय? त्याचे प्रकार व महत्त्व स्पष्ट करा. **[8]**

ब) सहयोगी मूल्यांकन म्हणजे काय? तुमच्या सहाध्यायी विद्यार्थ्यांचे सूक्ष्मअध्यापनातील 'फलक लेखन' कौशल्याचे मूल्यमापन करण्यासाठी कोणतेही एक साधन तयार करा. **[7]**

प्र.4) अ) खाली दिलेल्या वारंवारिता विभाजन सारणीवरून 'प्रमाण विचलन' काढून अर्थनिर्वचन करा. **[10]**

वर्गांतरे C.I.	90-94	85-89	80-84	75-79	70-74	65-69	60-64	55-59
वारंवारीता f	2	4	4	7	10	9	3	1

ब) प्रसामान्य संभव वक्राची वैशिष्ट्ये आकृतीसह लिहा. **[5]**

किंवा

अ) खाली दिलेल्या वारंवारीता विभाजन सारणीवरून मध्यगा (median) काढा व अर्थनिर्वचन करा. **[10]**

वर्गांतरे C.I.	90-99	80-89	70-79	60-69	50-59	40-49	30-39	20-29	10-19	0-9
वारंवारीता f	4	5	5	7	10	7	6	3	2	1

ब) केंद्रिय प्रवृत्ती म्हणजे काय? केंद्रिय प्रवृत्तीचे सर्वात विश्वसनीय परिमाण कोणते? का? **[5]**

प्र.5) खालीलपैकी कोणतेही चार उपप्रश्न सोडवा. **[20]**

अ) तुमच्या शालेय विषयातील एक घटक निवडून त्याची उद्दिष्टे आणि स्पष्टीकरणे लिहा.

ब) मूल्यांकनाची नैतिक तत्त्वे स्पष्ट करा.

क) प्रेक्षपण तंत्र म्हणजे काय? कोणतेही एक प्रक्षेपण साधन सोदाहरण स्पष्ट करा.

ड) वारंवारिता बहूभुजाची आकृती काढून महत्त्व स्पष्ट करा.

इ) प्रमाणित प्राप्तांकांचे प्रकार स्पष्ट करा.

फ) तोंडी व प्रात्यक्षिक परीक्षांची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल ते लिहा.

☯☯☯☯

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2520

[Total No. of Pages : 4

[5942]-15

First Year B.Ed. (General)

BED-105 : ADVANCED PEDAGOGY AND APPLICATION OF ICT

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Essay type questions carry fifteen marks and then answers of the same are expected to be written in 400 to 425 words.*
4) *Short answer type questions carry five marks and answers to the same are expected to be written in 150 to 200 words.*
5) *Students should be strictly follow word limit while writting answers.*

munotes.in

Q1) Explain three phases of 'Philip Jackson Model'. How will you use this model while teaching in the school? Illustrate your answer by selecting suitable topic of your teaching subject. **[15]**

OR

Explain the following concepts - **[15]**

a) Student voice

b) Engagement in Teaching - Learning process

How will you use these concepts while interacting with your students in the class?

Q2) What is experimental learning? Explain the importance of experimental learning process. Select any one topic of your choice and elaborate the experiences that you will provide to the students for better learning of that topic. **[15]**

OR

Define 'Blended Learning'. Explain with suitable example. How will you use this approach, while teaching in the secondary school? **[15]**

Q3) Explain the term 'Information and Communication Technology' (ICT). What are the barriers of integrating ICT in schools? How will you overcome these barriers? **[15]**

OR

Describe the use of ICT in : **[15]**

a) Teaching - Learning process.

b) Educational administration.

c) Evaluation.

Q4) Explain features of any one video-conferencing tool. Explain the use of any one video-conferencing tool for teaching learning process. **[15]**

OR

What is a 'Smart classroom'? What facilities are necessary for establishing a 'Smart classroom'? What efforts will you take to establish a 'Smart classroom' in your school? **[15]**

Q5) Write answers in brief (Any four): **[20]**

a) Explain importance of 'MOOC' in post pandemic era.

b) What is 'M-Learning'?

c) How will you orient your students so that they will be safe while using internet?

d) Explain in brief 'System Approach' in teaching.

e) Write in brief 5 principles of Advanced Pedagogy.

f) What criteria will you consider while developing e-content?

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2520

[5942]-15

First Year B.Ed. (General)

BED-105 : ADVANCED PEDAGOGY AND APPLICATION OF ICT

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) निबंधवजा प्रश्न *15* गुण व शब्दमर्यादा *400* ते *425*.
4) लघुत्तरी प्रश्न *5* गुण व शब्दमर्यादा *150* ते *200*.
5) परिक्षार्थ्यांनी शब्दमर्यादा पाळवी.

प्र.1) फिलिप जॅकसन प्रतिमानाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. शालेय अध्यापनात या प्रतिमानाचा वापर तुम्ही कशा प्रकारे कराल? शालेय विषयातील कोणत्याही एका घटकाची निवड करून आपले उत्तर स्पष्ट करा.[15]

किंवा

पुढील संकल्पना स्पष्ट करा. [15]

अ) विद्यार्थी मत

ब) अध्ययन-अध्यापनातील सहभाग

तुमच्या विद्यार्थ्यांशी वर्गात आंतरक्रिया करत असताना, या संकल्पनांचा वापर कशा प्रकारे कराल?

प्र.2) 'अनुभवजन्य अध्ययन' म्हणजे काय? अनुभवजन्य अध्ययन प्रक्रियेचे महत्त्व स्पष्ट करा. कोणत्याही एका घटकाची निवड करून, त्या घटकाच्या प्रभावी अध्ययनासाठी कोणते अनुभव विद्यार्थ्यांना द्याल हे सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

व्याख्या लिहा- 'संमिश्र अध्ययन'. माध्यमिक शालेय अध्यापनात संमिश्र अध्यापन ही संकल्पना कशा प्रकारे वापराल हे सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

प्र.3) 'माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान' ही संकल्पना स्पष्ट करा. शाळांमधे माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा अंतर्भाव करताना कोणते अडथळे येतात? या अडथळ्यांवर तुम्ही कशी मात कराल? [15]

किंवा

माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा पुढील क्षेत्रांतील वापर स्पष्ट करा. [15]

अ) अध्ययन-अध्यापन प्रक्रिया

ब) शैक्षणिक प्रशासन

क) मूल्यमापन

munotes.in

प्र.4) कोणत्याही एका दूरदृष्यप्रणालीची (Video-conferencing) वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेसाठी दूरदृष्यप्रणालीचा वापर कसा करता हे स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

'स्मार्ट क्लासरुम' म्हणजे काय? 'स्मार्ट क्लासरूम' तयार करण्यासाठी कोणत्या सोयीसुविधा असणे आवश्यक आहे? तुमच्या शाळेत 'स्मार्ट क्लासरूम' तयार करण्यासाठी तुम्ही काय प्रयत्न कराल?

प्र.5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) उत्तर करोना काळात 'मूक' (MOOC) चे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) 'एम-अध्ययन (M-Learning)' म्हणजे काय?

क) आंतरजालाचा (internet) वापर करताना तुमचे विद्यार्थी सुरक्षित राहण्यासाठी तुम्ही विद्यार्थ्यांना उद्‌बोधन कसे कराल?

ड) अध्यापनातील प्रणाली उपागम थोडक्यात स्पष्ट करा.

इ) प्रगत अध्यापनशास्त्राची पाच तत्त्वे थोडक्यात स्पष्ट करा.

फ) ई-आशय (e-content) तयार करताना तुम्ही कोणत्या निकषांचा विचार कराल?

✠ ✠ ✠

munotes.in

SEAT No. :

PA-2524

[Total No. of Pages : 37

[5942]-16

First Year B.Ed. (General)

BED 106 : UNDERSTANDING DISCIPLINES AND SCHOOL SUBJECTS

(Any two from : Marathi, Hindi, English, Sanskrit, Urdu, History, Geography, General Science, Mathematics, Economics and Information and Communication Technology)

(2015 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*

2) *Answers of the two subjects should be written on the separate answer sheets.*

3) *Figures to the right the question indicate marks.*

4) *Write answers in about 400-425 words for 15 marks questions.*

5) *Write answers in about 150 words for 5 marks questions.*

munotes.in

सूचना :

1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*

2) *दोन विषयांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.*

3) *प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*

4) *15 गुणांच्या प्रश्नांचे उत्तर 400-425 शब्दांत लिहा.*

5) *5 गुणांच्या प्रश्नांचे उत्तर सुमारे 150 शब्दांत लिहा.*

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

मराठी

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) अ) विकारी व अविकारी शब्द यातील फरक स्पष्ट करा. अविकारी शब्दांच्या जाती सोदाहरण स्पष्ट करा. **[8]**

ब) रस म्हणजे काय? कोणत्याही दोन रस प्रकारांची वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा. **[7]**

किंवा

अ) काळ म्हणजे काय? काळाचे मुख्य प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा. **[7]**

ब) वृत्त म्हणजे काय? अक्षरगणवृत्तांपैकी कोणतेही दोन वृत्ते लक्षणासह सोदाहरण स्पष्ट करा. **[8]**

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) प्रयोगाची व्याख्या सांगून प्रयोगाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) 'ओवी' या छंदप्रकाराची वैशिष्ट्ये उदाहरणासह स्पष्ट करा.

क) वाक्याचे विधानानुसार पडणारे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

ड) अलंकार म्हणजे काय? कोणताही एक शब्दालंकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

इ) समास म्हणजे काय? द्वंद्व समास उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अ) गट 'अ' व गट 'ब' यांच्या योग्य जोड्या लावा. **[5]**

'अ' गट		'ब' गट	
i)	आदय कवी	अ)	त्र्यंबक बापूजी ठोंबरे
ii)	कवी ग्रेस	ब)	राम गणेश गडकरी
iii)	केशवसुत	क)	माणिक गोडघाटे
iv)	बालकवी	ड)	मुकुंदराज
v)	गोविंदाग्रज	इ)	केशव कृष्णाजी दामले
		फ)	वि.वा. शिरवाडकर

ब) योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पुन्हा लिहा. [5]

अ) मराठीत एकूण .... स्वरादी आहेत.

i) दोन ii) आठ

iii) सहा iv) दहा

ब) वाक्यातील क्रिया दाखविणाऱ्या व वाक्याचा अर्थ पूर्ण करणाऱ्या शब्दास .... म्हणतात.

i) सर्वनाम ii) क्रियापद

iii) विशेषण iv) नाम

क) खालील वाक्याचा प्रकार ओळखा.

अजय आजारी होता म्हणून तो शाळेत गैरहजर राहिला.

i) केवल वाक्य ii) संयुक्त वाक्य

iii) मिश्र संयुक्त वाक्य iv) मिश्र वाक्य

ड) तोंडावाटे निघणाऱ्या मूलध्वनींना .... म्हणतात.

i) अनुनासिक ii) शब्द

iii) वर्ण iv) व्यंजन

इ) 'निष्फळ' या शब्दाचा अचूक विग्रह ....

i) नि+फळ ii) नी+फळ

iii) निः+फळ iv) निश+फळ

munotes.in

✠ ✠ ✠

Total No. of Questions : 3]

हिंदी

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) संज्ञा की परिभाषा लिखिए। संज्ञा के भेदों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए। **[15]**

अथवा

अ) निम्नलिखित विषयों में से किसी एक विषय पर 250 से 300 शब्दों में निबंध लिखिए। **[10]**

i) कोरोनाः एक महामारी

ii) पुराने किताब की आत्मकथा

iii) बेटी बचाओं अभियान में अध्यापक की भूमिका

ब) अपने महाविद्यालय की किसी विशेष घटना का वर्णन करते हुए अपने मित्र को पत्र लिखिए। **[5]**

अथवा

ब) निम्नलिखित मुद्दों के आधार पर कहानी लिखिए। और उचित शीर्षक दीजिए। **[5]**

एक ग्वाला ....दूध बेचना .... दूध में पानी मिलाना .... एक दिन नदी किनारे .... पैसे गिनना .... बंदर का आना .... बंदर का पैसे लेकर भागना .... बंदर का एक सिक्का पानी में .... एक जमीन पर फेंकना .... कहानी से सीख

munotes.in

प्रश्न 2) किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर 130 से 150 शब्दों में लिखिए। **[15]**

अ) आदिकाल की विशेषताएँ संक्षिप्त में लिखिए।

ब) मध्यकाल के निर्गुण भक्ती पर प्रकाश डालिए।

क) नाटक विधा की विशेषताएँ लिखिए।

ड) मुंसी प्रेमचंदजी को उपन्यास सम्राट क्यों कहा जाता है?

इ) निम्नलिखित दोहे का अर्थ स्पष्ट कीजिए।

दुःख में सुमिरन सब करे, सुक में करे न कोय।

जो सुख में सुमिरन करे, दुःख काहे को होय।

प्रश्न 3) अ) उचित जोडियाँ मिलाइए। [5]

'अ' गट		'ब' गट	
i)	वाक्य प्रकार	अ)	विदेश
ii)	पिता	ब)	ग्रंथालय
iii)	प्रत्यय	क)	जनक
iv)	उपसर्ग	ड)	संयुक्त
v)	संधि	इ)	वाला
		फ)	पत्थर

ब) एक वाक्य में उत्तर लिखिए। [5]

i) सुर्यकांत त्रिपाठीजी को किस नाम से जाना जाता है?

ii) आँचलिक उपन्यास के प्रणेता कौन है?

iii) 'नए नाटक' के पुरस्कर्ता किसे माना जाता है?

iv) 'रामचरित मानस' के लेखक कौन है?

v) 'अंधेर नगरी चौपट राजा' इस कहावत का अर्थ लिखिए।

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

ENGLISH

[Max. Marks : 40

Q1) Write an essay on any one of the following in about 400-425 words. **[15]**

a) The best journey of my life.

b) Environmental protection.

c) Work from home.

OR

a) Write a letter to your sibling advising him/her about preparation of oral and online annual exam. **[8]**

b) Read the following extract and answer the questions given below. **[7]**

Today I want to tell you three stories from my life. That's it. Just three stories. The first story is about connecting the dots. I dropped out of Reed college after the first 6 months, but then stayed around as a drop-in for another 18 months before.

I really quit. Looking back, it was one of the best decision I ever made. I could stop taking the required classes that didn't interest me, and begin dropping in on the ones that looked interesting.

I didn't have a dorm room, so I slept on the floor in friends room. I returned coke bottles for the 5 cent deposits to buy food with, and I would walk seven miles across town every sunday night to get one good meal a week at the Have Krishna temple. I loved it. And much of what I stumbled into by following my curiosity and intuition turned out to be priceless later on. Here's one example: Reed college offered perhaps the best Calligraphy instruction in the country. Because I had to take a Calligraphy class, I learned about serif and san serif typefaces, about what makes great typography great.

1) List any two hardships that steve faced. **[2]**

2) Match the words in column A with their meanings in column B. **[2]**

	Column A		Column B
i)	intuition	a)	a set of characters like letters, symbols, etc. in one design
ii)	calligraphy	b)	the style and appearance of printed matter.
iii)	typography	c)	power of understanding the feelings of people.
iv)	typeface	d)	beautiful handwriting done with a special pen or brush.

munotes.in

3) Write a brief character sketch of steve Jobs based on the information in this passage. **[3]**

Q2) Answer the following (Any Three). **[15]**

a) Punctuate the following.

i) He is not really nice looking and yet he has enormous charm.

ii) When I was a child I could watch TV whenever I wanted to

iii) It is a fine idea let us hope that it is going to work.

iv) If you are ever in Pune come and see you.

v) Looking straight at her he said I cant help you.

b) Write a report describing the present situation due to lockdown.

c) What is intonation? What are the uses of falling - Rising tone?

d) Write a short note on semantics.

e) Write any two kinds of sentences. With examples

Q3) Do as Directed. **[10]**

a) He said, "I am a English teacher". (Rewrite into indirect speech).

b) She handed everyone a packet of sweets (Begin with 'Everyone'......).

c) When the queen came to know of this, she was furious.

(Use-No sooner_____than).

d) We have seen many birds nestling on towers (Identify the tense).

e) You have been very fortunate (Rewrite as exclamatory).

f) He used to take pride in my handwriting (Remove 'used to' and rewrite).

g) What a dangerous thing! (Rewrite as assertive sentence).

h) I'm hungry (Add a question tag).

i) Krishna was very happy. (Make it Negative).

j) He was beaten up and dumped in a cow shed. (Use 'not only_____but also).

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SANSKRIT

[Max. Marks : 40

Q1) a) Write down various places of Sanskrit Alphabets. **[8]**

b) Write down the rules of Sanskrit writing and reading. **[7]**

OR

a) Explain the concept of Qualitative adjectives with examples. **[8]**

b) Explain the concept of Numerical Adjectives with examples. **[7]**

Q2) a) What is **स्वर संधी** ? Explain it with examples. **[8]**

b) Write the rules of **अव्ययीभाव** Compound with examples. **[7]**

OR

a) Explain the concept of **तद्धित** with examples. **[8]**

b) What is **ल्यबन्त** Gerund? Write down its three examples. **[7]**

Q3) a) Match the pairs: **[5]**

Group A		Group B	
i)	रामायणम्	अ)	बाणभट्टः
ii)	महाभारतम्	ब)	पिङ्गलाचार्यः
iii)	रघुवंशम्	क)	व्यासः
iv)	बुद्धचरितम्	ड)	कालिदासः
v)	कादम्बरी	इ)	अश्वघोषः
		फ)	वाल्मीकिः

b) Recognise the forms. **[5]**

i) रामः

ii) सीताम्

iii) अवदत्

iv) वयम्

v) नः

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

संस्कृत

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) अ) संस्कृत वर्णांची विविध स्थाने लिहा. [8]

ब) संस्कृत लेखन-वाचन नियम लिहा. [7]

किंवा

अ) गुणवाचक विशेषण ही संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा. [8]

ब) संख्यावाचक विशेषण ही संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा. [7]

प्रश्न 2) अ) स्वर संधी म्हणजे काय ते सोदाहरण स्पष्ट करा. [8]

ब) अव्ययीभाव समासाचे नियम सोदाहरण लिहा. [7]

किंवा

अ) तद्धित ही संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा. [8]

ब) ल्यबन्त अव्यय म्हणजे काय? त्याची तीन उदाहरणे लिहा. [7]

प्रश्न 3) अ) जोड्या जुळवा. [5]

गट अ		गट ब	
i)	रामायणम्	अ)	बाणभट्टः
ii)	महाभारतम्	ब)	पिङ्गलाचार्यः
iii)	रघुवंशम्	क)	व्यासः
iv)	बुद्धचरितम्	ड)	कालिदासः
v)	कादम्बरी	इ)	अश्वघोषः
		फ)	वाल्मीकिः

ब) रुपपरिचय लिहा. [5]

i) रामः

ii) सीताम्

iii) अवदत्

iv) वयम्

v) नः

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

URDU

Max. Marks : 40]

Marks-40 106 - 05 Urdu A

سوال نمبر 1۔ (الف) زمانہ کسے کہتے ہیں؟ زمانے کی قسمیں مع مثال واضح کیجئے۔ [8]

(ب) ضمیر کسے کہتے ہیں؟ ضمیر موصولہ کی تعریف مع مثال لکھئے۔ [7]

یا

(الف) مندرجہ ذیل میں سے کسی ایک عنوان پر 250 الفاظ پر مشتمل مضمون لکھیئے۔ [8]

1) اقدار کی تعلیم ۔آج کی ضرورت

2) شمولیاتی تعلیم ۔آج کی ضرورت

3) تعلیم نسواں

(ب) اپنے کالج کے پرنسپل کو خط لکھ کر اپنی بہن کی شادی کے لئے درکار چھٹی کی درخواست دیجئے۔ [7]

سوال نمبر 2۔ مندرجہ ذیل سوالات کے جواب 130 یا 150 الفاظ میں لکھئے۔ (کوئی تین) [15]

1) اردو ادب کے مختلف ادوار مع خصوصیات لکھئے۔

2) دور وسطی میں شاعری کی اہمیت وخصوصیات لکھئے۔

3) دور قدیم میں اُردو ادب پر دیگر زبانوں کا اثر واضح کیجئے۔

4) غالِب کی شاعری کی خصوصیات لکھئے۔

5) اقبال کی اسلوب نگاری پر روشنی ڈالیئے۔

سوال نمبر 3۔ (الف) جوڑیاں لگائیے۔ [5]

الف	ب
1) غزل کا آخری شعر	a) صفت ذاتی
2) قصیدہ	b) تین
3) اسم عام	c) صفت نسبتی
4) ہم ہندوستانی	d) چار لڑکیاں کھیل رہی ہیں
5) جملے کی قسمیں	e) اصناف سخن
	f) مقطع

munotes.in

(ب) ایک جملہ میں جواب لکھئے۔ [5]

1) صفت کی تعریف لکھئے۔

2) شاعر مشرق کسے کہا جاتا ہے۔

3) غبار خاطر کس کی تصنیف ہے۔

4) تشبیہ کی مثال دیجئے۔

5) مخلوط جملے کی تعریف لکھئے۔

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

HISTORY

[Max. Marks : 40

Q1) Explain in detail, How Shivaji Maharaj used his skills in to establish the Swarajya. **[15]**

OR

Explain the concept and functions of election commission. As a teacher which remedies will you suggest to conduct on election process smoothly? **[15]**

Q2) Answer in brief (any three) **[15]**

a) Explain the role of Panchayat Samiti in the progress of village.

b) Explain the functions of union Government's Legislature.

c) What work did the parallel government do in satara?

d) What remedies are taken to ensure that people of different religious will live peacefully?

e) Explain the structure & functions of municipal corporation.

Q3) A) Fill in the blanks :- **[5]**

a) The maximum number of members of Rajya Sabha is________[252, 250, 248].

b) _______has selected as the first election commissioner in Independent India.

[Dr. Rajendra Prasad, Sukumar Sen, Shyam Sharan Negi].

c) Children below the age of ________years cannot be employed in hazardous jobs. [16, 18, 21]

d) First space traveller______.

[Rakesh Sharma, Neil Armstrong, Yuri Gagarin].

e) _______was named as the first chairman of atomic energy commission.

[Dr. Homi Bhabha, Dr. Homi Sethna, Dr. A.P.J. Abdul Kalam].

munotes.in

B) Match the following : **[5]**

'A' Group		'B' Group	
a)	Sant Gyaneshwar	i)	Indian Super Computer
b)	Poona pact	ii)	Herodotus
c)	Chafekar Brother	iii)	Shivaji Maharaj
d)	Abhinav Bharat	iv)	Bhavarth Deepika
e)	Ashtapradhan Mandal	v)	Dr. Babasaheb Ambedkar
		vi)	V.D. Sawarkar
		vii)	Rand Slaughter

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

इतिहास

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) शिवाजी महाराजांच्या अंगी असणाऱ्या विविध गुणांचा उपयोग त्यांनी स्वराज्य स्थापनेसाठी कशा प्रकारे केला, सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

निवडणूक आयोगाची संकल्पना व त्यांची कार्ये स्पष्ट करा. तुम्ही एक शिक्षक म्हणून निवडणूक प्रक्रिया सुकर होण्यासाठी कोणते उपाय सूचवाल. **[15]**

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) गावाच्या विकासामध्ये पंचायत समिती ची भूमिका विशद करा.

ब) संघशासनाच्या कायदेमंडळाची कार्ये सांगा.

क) साताऱ्याच्या प्रतिसरकारने कोणती कामे केली?

ड) विविध धर्माचे लोक शांततेने व सलोख्याने रहवित म्हणून काय उपाय केले जावेत?

इ) महानगर पालिकेची रचना व कार्ये लिहा.

प्रश्न 3) अ) रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) राज्यसभेची जास्तीत जास्त सदस्य संख्या .... इतकी असते.

(252, 250, 248)

ii) स्वतंत्र भारतातील पहिले मुख्य निवडणूक आयुक्त म्हणून .... यांची नेमणूक झाली.

(डॉ. राजेंद्र प्रसाद, सुकुमार सेन, श्याम शरण नेगी)

iii) .... पेक्षा कमी वयाच्या बालकांना धोकादायक कामावर नोकरीत ठेवता येत नाही.

(16, 18, 21)

iv) .... हा पहिला अंतराळवीर होता.

(राकेश शर्मा, नील आर्मस्ट्रॉग, युरी गागरीन)

v) अणुउर्जा आयोगाचे पहिले अध्यक्ष म्हणून .... यांची नेमणूक झाली.

(डॉ. होमी भाभा, डॉ. होमी सेठना, डॉ. ए.पी.जे. अब्दूल कलाम)

munotes.in

ब) जोड्या लावा : [5]

'अ' गट		'ब' गट	
i)	संत ज्ञानेश्वर	अ)	भारतीय परम संगणक
ii)	पुणे करार	ब)	हिरोडोटस
iii)	चाफेकर बंधू	क)	शिवाजी महाराज
iv)	अभिनव भारत	ड)	भावार्थ दिपीका
v)	अष्टप्रधान मंडळ	इ)	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
		फ)	वि. दा. सावरकर
		य)	रँडचा वध

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

GEOGRAPHY

[Max. Marks : 40

Q1) a) What is meant by map? Explain elements of Map. **[8]**

b) Explain the Interior of the earth with suitable diagram. **[7]**

OR

a) What is rainfall? Explain Types of rainfall with diagram. **[8]**

b) What is population? Explain the factors affecting on population. **[7]**

Q2) Write short answers of the following (any three) : **[15]**

a) Write down the causes of earthquake.

b) Explain the motion of earth.

c) What is mean by ocean currents ? Explain types of ocean currents.

d) Explain the natural factors affecting the location of human settlements.

e) Explain the concept of eco system with suitable examples.

Q3) A) Choose the correct alternative. Fill in the blanks and rewrite sentence.**[5]**

a) The mechanical erroson of the rock is due to________.

(Water, contraction, wind, plants)

b) The world's deepest trench is in_______ocean

(Arctic, Hindi, pacific, Atlantic)

c) People of _______age group are included in the productive population.

(0 to 14, 14 to 60, 15 to 60, 15 to 59)

d) ______total parallels in the northern hemisphere.

(90, 91, 180, 181)

e) In the northern hemisphere winds blowing to words the equator______due to the rotation of the earth.

(turn to the south, turn to the east, turn to the west, turn to the north)

munotes.in

B) Match the following : **[5]**

	Group A		Group B
a)	Shale	i)	Agriculture
b)	Limestone	ii)	Slate
c)	Primary Occupation	iii)	Marble
d)	Secondary Occupation	iv)	Trade
e)	Tertiary Occupation	v)	Cotton textile Industry
		vi)	Policeman

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

भूगोल

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) अ) नकाशा म्हणजे काय? नकाशाची अंगे स्पष्ट करा. **[8]**

ब) पृथ्वीचे अंतरंग आकृतीसह स्पष्ट करा. **[7]**

किंवा

अ) पर्जन्य म्हणजे काय? पर्जन्याचे प्रकार आकृतीसह स्पष्ट करा. **[8]**

ब) लोकसंख्या म्हणजे काय? लोकसंख्येवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. **[7]**

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे द्या. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) भूकंपाची कारणे स्पष्ट करा.

ब) पृथ्वीच्या गती स्पष्ट करा.

क) सागरी प्रवाह म्हणजे काय? सागरी प्रवाहाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ड) मानवी वस्तीच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे नैसर्गिक घटक स्पष्ट करा.

इ) परिसंस्थेची संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. **[5]**

i) खडकाचे कायिक अपक्षय .... यामुळे होत.

(पाणी, वारा, आकुंचन, वनस्पती)

ii) जगातील सर्वात खोल गर्ता .... महासागरात आहे.

(आर्टिक, हिंदी पॅसिफिक, अटलांटिक)

iii) .... वयोगटातील लोकांचा समावेश कार्यकारी लोकसख्येत होतो.

(0 ते 14, 14 ते 60, 15 ते 60, 15 ते 59)

iv) उत्तर गोलार्धात एकुण .... अक्षवृत्ते आहे.

(90, 91, 180, 181)

v) उत्तर गोलार्धात विषुववृत्ताकडे वारे पृथ्वीच्या परिवलनामुळे ....

(दक्षिणेकडे वळतात, पुर्वेकडे वळतात, उत्तरेकडे वळतात, पश्चिमेकडे वळतात)

munotes.in

ब) जोड्या जुळवा : [5]

'अ' गट		'ब' गट	
i)	सेल	अ)	कृषी
ii)	चुनखडी	ब)	स्लेट
iii)	प्राथमिक व्यवसाय	क)	संगमरवर
iv)	द्वितीय व्यवसाय	ड)	व्यापार
v)	तृत्तीय व्यवसाय	इ)	कापड उदयोग
		फ)	पोलिस

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

GENERAL SCIENCE

[Max. Marks : 40

Q1) a) What is hydrocarbon? Distinguish between saturated & unsaturated hydrocarbons. **[7]**

b) Explain combination reaction & displacement reaction. On what factors the speed of chemical reaction depends? **[8]**

OR

a) Draw a neat labelled diagram of "Animal cell" & explain the functions of any five parts of animal cell. **[7]**

b) Enlist organs of 'Human Excretory system' & write the functions of these organs. **[8]**

munotes.in

Q2) Answer any three of the following. **[15]**

a) What is the refraction of light? Explain with the help of labelled diagram refraction of light through glass slab.

b) What is Bio-diversity? List the various efforts being made to protect endangered species.

c) Write the causes of 'Air pollution'.

d) What is 'Heredity? Explain the parental generation (P_1).

e) What is carbon? Write the properties of carbon.

Q3) A) Complete the following sentence by choosing correct option. **[6]**

a) _______is the most reactive metal.

i) Iron ii) Gold

iii) Zinc iv) Potassium

b) ______of the following is known as 'window of brain

i) Sensory organ   ii) Nerve

iii) Eyes   iv) Brain stem

c) Vermicompost is used as a bio Fertilizer because it is rich in________.

i) Calcium   ii) Nitrogen

iii) Phosphorus   iv) All of the above

d) Biogas is ________type of natural resource.

i) Renewable   ii) Inexhaustible

iii) Non-conventional   iv) Both (i) & (iii)

e) Sound waves having Frequencies grater than________Hz are called ultrasound.

i) 20   ii) 200

iii) 2000   iv) 20000

f) In human beings there are______pair of chromosomes.

i) 22   ii) 23

iii) 24   iv) 25

B) Match the following : **[4]**

	Group 'A'		Group'B'
a)	Mirror	i)	Non-Luminous
b)	FireFly	ii)	Inverted image
c)	Pinhole camera	iii)	Reilection
d)	Moon	iv)	Luminous

✠ ✠ ✠

Total No. of Questions : 3]

सामान्य विज्ञान

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) अ) हायड्रोकार्बन म्हणजे काय? संतृप्त आणि असंतृप्त हायड्रोकार्बन मधीन फरक लिहा. **[8]**

ब) संयोग अभिक्रिया आणि विस्थापन अभिक्रिया स्पष्ट करा. रासायनिक अभिक्रियाचा वेग कोणत्या घटकांवर अवलंबून असतों. **[7]**

किंवा

अ) प्राणी पेशीची नामर्निदेशित आकृती काढा.

प्राणी पेशीच्या कोणत्याही पाच भागांची कार्ये स्पष्ट करा. **[7]**

ब) मानवी उत्सर्जन प्रणालीच्या अवयवांची यादी करा आणि या अवयवांची कार्ये लिहा. **[8]**

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) प्रकाशाचे अपवर्तन म्हणजे काय? काचेच्या स्लॅबमधून प्रकाशाचे अपवर्तन आकृतीच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.

ब) जैवविविधता म्हणजे काय? लुंप्तप्राय प्रजातींचे संरक्षण करण्यासाठी विविध प्रयत्नांची यादी करा.

क) हवा प्रदूषणाची कारणे लिहा.

ड) आनुवंशिकता म्हणजे काय? पालक पिढी (पी 1) (Parental genration (P1)) समजावून सांगा.

इ) कार्बन म्हणजे काय? कार्बनचे गुणधर्म लिहा.

प्रश्न 3) अ) खालील पर्यायाची योग्य निवड करून विधान पुन्हा लिहा. **[6]**

i) .... हा सर्वात जास्त प्रतिरोधक धातू आहे.

अ) लोखंड ब) सोने

क) जस्त ड) पोटॅशियम

ii) खालीलपैकी .... अवयवास 'मैदूची खिडकी' असे म्हणतात.

अ) ज्ञानेंद्रिये ब) मज्जातंतू

क) डोळे ड) मेंदूस्टेम

iii) गांडूळखत एक जैव खत वापरेल जाते कारण त्यामध्ये .... जास्त प्रमाणान आहे.

अ) कॅल्शिअम ब) नायट्रोजन

क) फॉस्फरस ड) वरील पैकी सर्व

iv) बायोगैस हे .... प्रकारचे नैसर्गिक स्त्रोत आहे.

अ) नुतनीकरणक्षम ब) अक्षय

क) अपारंपारिक ड) अ आणि क

v) .... पेक्षा जास्त वारंवारिता असलेल्या ध्वनी लहरींना अल्ट्रासाऊंड म्हणतात.

अ) 20 ब) 200

क) 2000 ड) 20000

vi) मानवामध्ये .... गुणसुत्रांची जोडी असते.

अ) 22 ब) 23

क) 24 ड) 25

ब) जोड्या जुळवा : **[4]**

'अ'	'ब'
i) आरसा	अ) अनुदीप्तीहीन (न–चमकणारा)
ii) काजवा	ब) उलट प्रतिमा
iii) सूचीछिद्र प्रतिमा ग्राहक	क) परावर्तन
iv) चंद्र	ड) दीप्तीहीन (चमकणारा)

munotes.in

✠ ✠ ✠

Total No. of Questions : 3]

MATHEMATICS

[Max. Marks :40

Q1) Solve the following examples. **[15]**

a) Draw a Δ PQR with the measures l (P Q) = 5.5 cm, l (Q R) = 4.2 cm, l (P R) = 3.5 cm.

b) Find the square root of 4489 by division method.

c) Multiply $(2x + 3y)\ (5x + 7y)$.

d) $(x + 40)^{o}$ and $(x – 30)^{o}$ are the measures of supplimentary angles, find the measure of each angle.

e) Find the value of $\frac{65}{8}$ up to 3 decimal points.

OR

Solve the following examples. **[15]**

a) Simplify $44 \times 3 + (4 \times 5) \div 4$.

b) Solve $(11P + 7q – 3r) – (7p – 8q + 6r)$.

c) If the circumference of circle is 88cm then find the area of circle.

d) For 12 buffaloes 18 kg of food supliment is required every day. In the same proportion how much food suppliment will be required for 9 (Nine) buffaloes.

e) Find the measures of complements of the following angles.

i) 40°

ii) $70°$

iii) $(90 – x)°$

Q2) Solve the following examples. **[15]**

a) Prove that 'The perpendicular drawn from the centre of a circle bisects the chord.

b) Find the amount of compound interest if principal is Rs. 4,000 rate = 4 p.c.p.a. and duration (N) = 2 years.

c) Find the total surface area of closed cylindrical drum, if its diameter is 50cm and height is 45 cm (π = 3.14)

OR

munotes.in

Solve the following examples. **[15]**

a) Draw Δ ABC, l(A B)=6.2 cm, l(B C) = 8.2 cm, l(A C) = 4.9 cm, Draw Incircle of given triangle.

b) Using information given in the figure state the test by which the given triangles are congruents. Write the remaining congruent part of the triangle.

c) If marked price is Rs. 990 and percentage of discount is 10 then find the selling price.

Q3) A) Choose the correct alternative from the option given. **[5]**

a) The difference between the squares of $(42)^2-(32)^2$ is equal to_______.

i) 740 ii) 840

iii) 640 iv) 100

b) The orthocentre of an acute angled triangle is in the _______of the triangle.

i) Vertex ii) interior

iii) exterior iv) none of these

c) If the average of the numbers 8, 7, 5, *x*, 6, 9 is 7 then the value of *x* is________.

i) 8 ii) 5

iii) 6 iv) 7

d) $6^5 \div 6^{\square} = 6^{-3}$

i) 2 ii) 8

iii) –8 iv) –2

munotes.in

e) If $2x + 3 = 12 - x$, then the value of x =________.

i) 9 ii) 6

iii) 3 iv) –3

B) Match the columns. **[5]**

A		B	
a)	Cube	i)	$\frac{1}{3}\pi r^2 h$
b)	Cuboid	ii)	$\frac{4}{3}\pi r^3$
c)	Cone	iii)	$\pi r^2 h$
d)	Cylinder	iv)	$(\text{side})^3$
e)	Sphere	v)	$L \times B \times H$

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

गणित

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) खालील उदाहरणे सोडवा. **[15]**

अ) Δ PQR असा काढा की, l(P Q) = 5.5 सेमी, l (Q R) = 4.2 सेमी, l (P R) = 3.5 सेमी.

ब) भागाकार पद्धतीने 4489 चे वर्गमूळ काढा.

क) गुणाकार करा $(2x + 3y)(5x + 7y)$.

ड) $(x + 40)^o$ आणि $(x - 30)^o$ हे परस्परांचे पूरक कोन आहेत, तर प्रत्येक कोनाचे माप काढा.

इ) $\frac{65}{8}$ ची तीन दशांशा स्थळांपर्यंत किंमत काढा.

किंवा

खालील उदाहरणे सोडवा. **[15]**

अ) सरळरूप द्या $44 \times 3 + (4 \times 5) \div 4$.

ब) सोडवा $(11P + 7q - 3r) - (7p - 89 + 6r)$.

क) एका वर्तुळाचा परिघ 88 सेमी. आहे, तर त्या वर्तुळाचे क्षेत्रफल काढा.

ड) प्रत्येक दिवशी 12 म्हशींना 18 कि.ग्राम पूरक खाद्य लागते. तर त्याच प्रमाणात 9 म्हशींना किती पूरक खाद्य लागेल.

इ) पुढे दिलेल्या कोनांच्या मापांचे कोटीकोन शोधा.

i) 40°

ii) 70°

iii) $(90 - x)^o$

munotes.in

प्रश्न 2) खालील उदाहरणे सोडवा. **[15]**

अ) सिद्ध करा : वर्तुळाच्या केंद्रातून जीवेवर टाकलेला लंब जीवेस दुभागतो.

ब) जर मुद्दल = ₹ 4,000 दर = द.सा.द.शे 4 व कालावधी = 2 वर्षे, तर चक्रवाढ व्याजाने रास काढा.

क) व्यास 50 सेमी आणि उंची 45 सेमी असणाऱ्या वृत्तचिती आकाराच्या बंदिस्त पिंपाचे एकूण पृष्ठफळ काढा. $(\pi = 3.14)$

किंवा

खालील उदाहरणे सोडवा. **[15]**

अ) Δ ABC मध्ये, l(A B)=6.2 सेमी, l(B C) = 8.2 सेमी, l(A C) = 4.9 सेमी, तर दिलेल्या त्रिकोणाचे अंर्तवर्तुळ काढा.

ब) आकृतीत दिलेल्या माहितीवरून दिलेले त्रिकोण कोणत्या कसोटीनुसार एकरूप आहेत ते लिहा. त्रिकोणांचे उर्वरीत एकरूप घटक लिहा.

क) छापिल किंमत ₹ 990 आणि शेकडा सूट 10 असेल तर विक्री किंमत काढा.

प्रश्न 3) अ) योग्य पर्याय निवडा. **[5]**

i) $(42)^2-(32)^2 =$ ....

अ) 740 ब) 840

क) 640 ड) 100

ii) लघुकोन त्रिकोणाचा लंब संपात त्रिकोणाच्या .... भागात असतो.

अ) शिरोबिंदू ब) अंर्त

क) बाह्य ड) यापैकी नाही

iii) जर 8, 7, *5*, *x*, 6, 9 यांची सरासरी किंमत 7 आहे तर *x* ची किंमत = ...

अ) 8 ब) 5

क) 6 ड) 7

iv) $6^{5} \div 6^{\square} = 6^{-3}$

अ) 2 ब) 8

क) –8 ड) –2

munotes.in

v) जर $2x + 3 = 12 - x$, तर x ची किंमत = ...

अ) 9 ब) 6

क) 3 ड) –3

ब) योग्य जोडया जूळवा. **[5]**

	अ		ब
i)	घन	अ)	$\frac{1}{3}\pi r^2 h$
ii)	इष्टिकाचिती	ब)	$\frac{4}{3}\pi r^3$
iii)	शंकू	क)	$\pi r^2 h$
iv)	वृत्तचिती	ड)	$(\text{बाजू})^3$
v)	गोल	इ)	लांबी × रूंदी × उंची

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

ECONOMICS

[Max. Marks : 40

Q1) a) Explain the meaning and objectives of public Distribution system. **[7]**

b) Explain the drawbacks of public distribution system. What are the measures suggested to remove the defects of public distribution system? **[8]**

OR

a) What is family budget? Explain the types of budget. **[7]**

b) Prepare one month surplus budget plan of middle class family. **[8]**

Q2) Write short answers (any three). **[15]**

a) Explain the characteristics of Human wants.

b) Explain the fiscal measures to control Inflation.

c) Explain the duties of consumers.

d) What are the merits and demerits of Baluta system.

e) Importance of study of Economics.

Q3) a) Complete and write the following statement by choosing appropriate alternatives given below. **[5]**

i) ______is an example of intangible goods.

(Book, chair, Air)

ii) In economics goods can be tangible or_________.

(Seen, expensive, intangible)

iii) Lawyers are in high demand in_______sector.

(Corporate, agriculture, rural).

munotes.in

iv) An increases in ________reduces the stock of commodities available for home consumption.

(Import, Export, Production)

v) A_______Pricing structure was introduced under the targeted public distribution system.

(Single, duel, triple)

b) State wheter the following statements are true or flase. **[5]**

i) The word budget is derived from the portugiz word.

ii) In northen India, baluta system was known as mehmani system.

iii) In India 24th December is known as National consumer's day.

iv) Increasing profit is the main reason behind food adulteration.

v) Due to an easy availibility of credit consumer's spending decreses.

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

अर्थशास्त्र

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) अ) सार्वजनिक वितरण प्रणालीचा अर्थ व उद्दिष्टे सांगा. **[7]**

ब) सार्वजनिक वितरण प्रणालीतील उणीवा सांगून त्या उणीवा दूर करण्याकरीता कोणते उपाय सुचविता येतील? **[8]**

किंवा

अ) कुटूंबाचे अंदाजपत्रक म्हणजे काय? अंदाजपत्र काचे विवीध प्रकार सांगा. **[7]**

ब) एका मध्यमवर्गीय कुटूंबाचे एका महिन्याचे शिलकीचे अंदाजपत्रक तयार करा. **[8]**

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) मानवी गरजांची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

ब) भाववाढ नियंत्रीत करण्याचे राजकोषीय उपाय स्पष्ट करा.

क) ग्राहकाची कर्तव्ये स्पष्ट करा.

ड) बलुंतेदारी पध्दतीचे फायदे आणि मर्यादा लिहा.

इ) अर्थशास्त्राच्या अभ्यासाचे महत्त्व.

munotes.in

प्रश्न 3) अ) खाली दिलेल्या कंसातील पर्यांया मधून योग्य पर्याय निवडून वाक्ये पूर्ण करा व लिहा. **[5]**

i) .... हे अमूर्त वस्तूचे उदाहरण आहे.

(पुस्तक, खुर्ची, हवा)

ii) अर्थशास्त्रात वस्तू या मूर्त किंवा .... असतात.

(दृश्य, खर्चीक, अमूर्त)

iii) .... क्षेत्रात वकिलांना मोठी मागणी आहे.

(व्यावसायिक, शेती, ग्रामीण)

iv) जेंव्हा .... वाढते तेंव्हा देशातील उपभोगासाठी उपलब्ध असलेल्या वस्तूचा साठा कमी होतो.

(आयात, निर्यात, उत्पादन)

v) लक्ष्याधारित सार्वजनिक वितरण प्रणाली अंतर्गत .... रचना सुरू करण्यात आली.

(एकेरी, दुहेरी, तिहेरी)

ब) खालील वाक्य चूक की बरोबर ते ओळखा. **[5]**

i) अंदाजपत्रक या शब्दाचा उगम पोर्तुगीज या शब्दापासून झाला आहे.

ii) उत्तर भारतात बलुतेदारी पद्धती ही मेहमानी पद्धती म्हणून ओळखली जाते.

iii) भारतात 24 डिसेंबर हा दिवस राष्ट्रीय ग्राहक दिन म्हणून ओळखला जातो.

iv) नफ्याचे प्रमाण वाढवणे हे भेसळी मागचे मुख्य कारण असते।

v) सहजरित्या कर्ज उपलब्ध झाल्यास उपभोक्त्यांच्या खर्चात घट होते.

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY

[Max. Marks : 40

Q1) Write the definition of computer and explain the structure of computer with block diagram write detail information of any three Input and three output devices of computer. **[15]**

OR

Explain the concept of Hardware. Elaborate Various tools and Functions of Hardware.

Q2) Write the answer of any three questions. **[15]**

a) Write the uses of e-mail.

b) Write down how to manage a computer room.

c) Explain Netiquettes.

d) Write the uses of e-maps in your day to day life.

e) Explain copy Right Act.

Q3) Fill in the blanks with correct option from bracket. **[10]**

a) A micro soft windows is________.

(Operating system, Graphic program, Word processing, Database program).

b) Which among following is engine of computer?

(Mouse, scanner, Monitor, processor)

c) _______is a form of pictorial presentation.

(Photography, Animation, Drawing, Creativity).

d) In________of the following form, data is stored in computer.

(Decimal, Binary, Hexadecimal, Octal).

e) In all types of machine________is developed for reading document.

(transcription, description, unicode, specification, coding).

f) ICT means__________.

(Information and Communication Technology, Information and Computer Technology, Interaction and compile Technique, Internationl Computer Technology).

munotes.in

g) _______of the following is Durdarshan's educational channel.

(Gurukul, Gyan Bharati, Gyan Darshan, Vidya).

h) Click on the________to open one document from another document.

(Overlink, Underlink, Blue link, Hyperlink).

i) _______is used to connect telephone line to the computer.

(Modern, wire, Blue tooth, Infrared).

j) ________is the largest network in the world.

(Web, WWW, Internet, DVD).

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

माहीती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) संगणकाची व्याख्या लिहून संगणकाची संरचना आकृतीसह स्पष्ट करा. संगणकाच्या कोणत्याही तीन इनपुट व तीन आऊटपुट साधनांची माहिती सविस्तर लिहा. **[15]**

किंवा

हार्डवेअरची संकल्पना स्पष्ट करा. हार्डवेअरच्या विविध साधनांची माहिती व कार्य सविस्तर लिहा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[15]**

अ) ई-मेलचे उपयोग लिहा.

ब) संगणक कक्षाचे व्यवस्थापन कसे कराल ते लिहा.

क) इंटरनेट वापराचे शिष्टाचार (नेटिक्वेटस्) स्पष्ट करा.

ड) तुमच्या दैनंदिन जीवनात ई-मॅपचे उपयोग लिहा.

इ) कॉपीराईट ॲक्ट स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) कंसातील योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[10]**

अ) मायक्रोसॉफ्ट विंडोज एक .... आहे.

(ऑपरेटिंग सिस्टिम, ग्राफिक प्रोग्राम, वर्ड प्रोसेसिंग, डेटाबेस प्रोग्राम)

ब) संगणकाचे इंजिन खालीलपैकी कोणते आहे?

(माऊस, स्कॅनर, मॉनिटर, प्रोसेसर)

क) चित्रमय सादरीकरणाचा .... हा एक प्रकार आहे.

(छायाचित्रण, ॲनिमेशन, रेखांकन, सर्जनशीलता)

ड) पुढीलपैकी .... रूपात संगणकात डेटा साठविला जातो.

(डेसिमल, बायनरी, हेक्साडेसिमल, ऑक्टल)

इ) सर्व प्रकारच्या मशिनमध्ये कागदपत्रे वाचण्यासाठी .... विकसित केले जातात.

(ट्रान्सस्क्रिप्शन, डेस्क्रिप्शन, युनिकोड स्पेसिफिकेशन, कोडिंग)

munotes.in

फ) आयसीटी म्हणजे ....

(इन्फॉरमेशन ॲन्ड कम्युनिकेशन टेक्नॉलॉजी, इन्फॉरमेशन ॲन्ड कम्प्युटर टेक्नॉलॉजी, इंटरॲक्शन ॲन्ड कंपाईल टेक्निक, इंटरनॅशनल कम्प्युटर टेक्नॉलॉजी)

य) खालीलपैकी .... दूरदर्शनची शैक्षणिक वाहिनी आहे.

(गुरूकुल, ज्ञानभारती, ज्ञानदर्शन, विदया)

र) एखादया डॉक्युमेंटमधून दुसरे डॉक्युमेंट उघडण्यासाठी .... वर क्लिक करतात.

(ओव्टरलिंक, अंडरलिंक, ब्लु लिंक, हायपरलिंक)

ल) टेलिफोन लाईन संगणकाला जोडण्यासाठी .... चा वापर केला जातो.

(मोडेम, वायर, ब्लुटूथ, इंन्फ्रारेड)

व) जगातील सर्वात मोठया नेटवर्कला .... म्हणतात.

(वेब, डब्लु डब्लु डब्लु, इंटरनेट, डी व्ही डी)

✠ ✠ ✠

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PA-2525

[Total No. of Pages : 19

[5942]-17

F.Y. B.Ed. (General)

107 : PEDAGOGY OF THE SCHOOL SUBJECTS

(Any two from : Marathi, Hindi, English, Sanskrit, Urdu, History, Geography, General Science, Mathematics, Economics & Information and Communication Technology)

(107 - 01 to 107 - 11)

(2015 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Answers of the two subjects should be written on the separate answer sheets.*
3) *Figures to the right of the questions indicate full marks.*
4) *Write answers in about 400-425 words for 15 marks questions.*
5) *Write answer in about 150 words for 5 marks questions.*

munotes.in

सूचना :

1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *दोन विषयांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तर पत्रिकेत लिहा.*
3) *प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक पूर्ण प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.*
4) *15 गुणांच्या प्रश्नाचे उत्तर सुमारे 400-425 शब्दांत लिहा.*
5) *5 गुणांच्या प्रश्नाचे उत्तर सुमारे 150 शब्दांत लिहा.*

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

मराठी

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) समवाय म्हणजे काय? अध्यापनातील समवायाचे महत्त्व स्पष्ट करून मराठीचा इतर विषयांशी असणारा समवाय सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

मराठी अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या? एका पद्धतीची वैशिष्ट्ये व मर्यादा लिहून ती पद्धती अध्यापनात कशी वापराल ते एका घटकाच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) मातृभाषा अध्यापनात मूल्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांमध्ये स्त्री–पुरुष समानता व संवेदनशीलता ही मूल्ये रुजविण्यासाठी प्रत्येकी पाच उपक्रम लिहा. **[15]**

किंवा

मराठी भाषेच्या अध्यापनात आशय विश्लेषणाची गरज व महत्त्व स्पष्ट करून पाठ्यपुस्तकातील एका घटकाचे आशय विश्लेषण करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) भाषा शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) ‘स्व–जाणीव’ हे जीवनकौशल्य विकसित करण्यासाठी 5 उपक्रम लिहा.

क) मराठी भाषेच्या संरचनेचे अध्यापनातील महत्त्व स्पष्ट करा.

ड) उदगामी व अवगामी पद्धतीचे गुण लिहा.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

हिंदी

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) माध्यमिक स्तर पर हिंदी विषय का स्थान लिखते हुए माध्यमिक शिक्षालयों में हिंदी अध्यापन के उद्‌देश्यों की पूर्ती के लिए हिंदी अध्यापक की भूमिका स्पष्ट कीजिए । **[15]**

अथवा

पद्य अध्यापन के उद्‌देश्य लिखिए । पद्य अध्यापन की किन्हीं तीन पद्धतियों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।

प्रश्न 2) हिंदी भाषा संरचना का स्वरुप तथा महत्त्व स्पष्ट कीजिए । साहित्यिक विधा के अनुसार हिंदी भाषा की संरचना तैयार कीजिए । **[15]**

अथवा

हिंदी अध्यापक के सामान्य तथा विशेष गुणों की चर्चा कीजिए । हिंदी का कुशल अध्यापक बनने के लिए आप कौन–कौन से प्रयास करोगे सोदाहरण लिखिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्हीं दो प्रश्नो के उत्तर लिखिए । (130 से 150 शब्दों में) : **[10]**

अ) हिंदी विषय का इतिहास और भूगोल विषय के साथ समवाय सोदाहरण लिखिए ।

ब) छात्रो में लेखन कौशल्य विकसित करने के हेतू आप कौनसे उपक्रमों का आयोजन करोगे?

क) अच्छे पाठ्यपुस्तक के गुण विशेष लिखिए ।

ड) हिंदी भाषा अध्यापन में अध्यापन स्त्रोतों की आवश्यकता स्पष्ट कीजिए ।

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

ENGLISH

[Max. Marks : 40

Q1) Discuss the place of English in the present curriculum of secondary and higher secondary schools. What are the reasons that helped English to occupy an important place in the education system of India. Explain with examples. What is your opinion regarding present English language teaching situation in Marathi medium schools of Maharashtra? **[15]**

OR

What is textbook? What is the importance of textbook? Evaluate any one textbook of English from secondary / Higher secondary level with its internal & external qualities.

Q2) What is inductive & deductive method of teaching English grammar? What are the merits & demerits of inductive & deductive method? How will you teach 'Adjective' by using inductive method? Explain with examples & proper steps. **[15]**

OR

What are the essential qualification & qualities required for a successful English teacher of secondary school? What are the responsibilities of an English teacher? 'A good English teacher minimizes the use of mothertongue in his/her class & also expects minimum use of mothertongue from the students' Explain this statement with examples.

Q3) Answer the following questions in short (Any two) : **[10]**

a) Write a short note on - Three language formula

b) Write any five activities for implementation of the core element 'Equality of sexes' in your class.

c) "Structural approach is a wholesome combination of the principles of Direct method with the modern techniques of English language teaching". Discuss this statement with examples.

d) Write short note on 'Importance of English language laboratory'.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SANSKRIT

[Max. Marks : 40

Q1) Explain the importance of teaching Sanskrit language. Explain the correlation of Sanskrit subject with Marathi and History in Sanskrit language teaching? Explain it with suitable examples at secondary level. **[15]**

OR

What are the different methods of teaching Sanskrit subjects? How do you teach 'Grammar and Prose' in Sanskrit to class Xth? Explain it with suitable examples.

Q2) For effective Sanskrit teaching explain the Importance of classification of teaching aids in Sanskrit. For which teaching points charts are used as teaching aids in Sanskrit. Explain it with suitable examples. **[15]**

OR

What is mean by content analysis? Write Important factors of content analysis will you consider while teaching Sanskrit. Explain it with one unit of Sanskrit content of 9th std.

Q3) Answer the following questions in short. (Any - 2) **[10]**

a) Write the usefulness of Sanskrit language laboratory.

b) Write the nature of writing method in Sanskrit.

c) Explain the place of Sanskrit in secondary education.

d) How will you include the values and life-skills in Sanskrit teaching.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

संस्कृत

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) संस्कृत भाषा अध्यापनाचे महत्व सांगा. संस्कृत भाषा अध्यापनात मराठी आणि इतिहास विषयाचा समवाय कसा साधाल? ते माध्यमिक स्तरावरील उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

संस्कृत विषय अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या? इयत्ता दहावी ला संस्कृतमधील 'व्याकरण आणि गद्य' या घटकाचे अध्यापन कोणत्या पद्धतीने कराल? ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) संस्कृत अध्यापन प्रभावी होण्यासाठी वर्ग अध्यापनातील शैक्षणिक साधनाचे वर्गीकरण करुन महत्व स्पष्ट करा. 'तक्ते' या शैक्षणिक साधनाचा वापर संस्कृतमध्ये कोणत्या घटकासाठी करता येईल ते लिहा. **[15]**

किंवा

आशय विश्लेषण म्हणजे काय? आशय विश्लेषण करतांना लक्षात घ्यावयाच्या महत्वपूर्ण बाबी (घटक) लिहा. इयत्ता नववीच्या संस्कृत विषयातील कोणत्याही एका घटकाचे आशय विश्लेषण करा.

munotes.in

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही – 2) **[10]**

अ) संस्कृत भाषा कक्षाची उपयुक्तता लिहा.

ब) संस्कृत लेखन पद्धतीचे स्वरुप लिहा.

क) माध्यमिक शिक्षणात संस्कृतचे स्थान स्पष्ट करा.

ड) संस्कृत अध्यापनात मूल्ये व जीवनकौशल्ये यांचा अंतर्भाव तुम्ही कसा कराल?

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3]

URDU

Max. Marks : 40]

1 تدریس نثر کے مختلف طریقے لکھیے ۔سیکنڈری سطح پر تدریس کو موثر و دلچسپ بنانے کے لیے آپ کن طریقوں کو اپناونگے ۔ 15

OR

1 اردو پڑھانے کے اغراض ومقاصد لکھیے ۔اسکولی نصاب میں اردو کا مقام لکھیے ۔اردو زبان کے فروغ کے لیے آپ کن ہم نصابی سرگرمیوں کا اہتمام کرونگے ۔ 15

2 مواد کا تجزیہ کیا ہے؟ مواد کا تجزیہ کی اہمیت وضرورت کو واضح کرتے ہوئے نہم جماعت کے کسی ایک سبق کا تجزیہ کیجیے۔ 15

OR

2 اردو معلم کی بنیادی خصوصیات لکھیے ۔ایک قابل وذمے دار معلم بنانے کے لیے آپ کن اصولوں کو اپناونگے ۔ 15

3 مختصر جواب لکھیے ۔(کوئی دو) 10

i) تدریس قواعد کے طریقے مع مثال واضح کیجیے۔

ii) اردو زبان کی ساخت بنائیے۔

iii) کتاب کے تجزیے کی اہمیت لکھیے ۔

iv) اُرذو کی تدریس میں اکتسابی وتدریسی ذرائع کی اہمیت لکھیے ۔

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

HISTORY

[Max. Marks : 40

Q1) Explain various methods of teaching history. Explain the project method with merits and demerits. **[15]**

OR

What is mean by correlation in history subject? Explain the correlation of history subject with language & Economics.

Q2) What is curriculum? Explain the periodic and regressive method with its merits and demerits. **[15]**

OR

What are the criteria of good history text book? With the help of this criteria evaluate any history textbook of std. 6th to 10th.

Q3) Answer the following questions in short. (Any - 2) **[10]**

a) Explain the need of History Room.

b) Explain the qualities of history teacher.

c) Difference between syllabus & curriculum.

d) Explain the correlation of history subject with Geography with examples.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

इतिहास

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) इतिहास अध्यापनाच्या विविध पद्धती सांगून प्रकल्प पद्धती गुण-दोषासह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

इतिहास विषयात समवाय म्हणजे काय? इतिहास विषयाचा भाषा व अर्थशास्त्र या विषयाशी समवाय स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अभ्यासक्रम म्हणजे काय? अभ्यासक्रम रचनेतील कालखंड व परावर्तन पद्धती गुण दोषासह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष कोणते? या निकषाच्या आधारे इयत्ता 6 वी ते 10 वी पर्यंतच्या एका इयत्तेच्या इतिहास पाठ्यपुस्तकाचे परिक्षण करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही - 2) **[10]**

अ) इतिहास खोलीची आवश्यकता स्पष्ट करा.

ब) इतिहास शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.

क) पाठ्यक्रम व अभ्यासक्रम यातील फरक.

ड) इतिहासाचा भूगोलाशी समवाय सोदाहरण लिहा.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

GEOGRAPHY

[Max. Marks :40

Q1) Explain the concept of Geography with the help of following points. **[15]**

a) Meaning

b) Nature

c) Scope

OR

What are the methods of geography teaching? Explain the field visit method with help of following points.

a) Concept

b) Merits

c) Limitations

Q2) Write the importance of Text book Analysis. What are the internal & external factors of text book analysis illustrate with example. **[15]**

OR

What is learning resources? Explain the learning resources with the help of following points :

a) Concept

b) Need

c) Importance

Q3) Answer the following questions in short. (Any - 2) **[10]**

a) State five characteristics of an Ideal Geography teacher.

b) Write the difference between curriculum & syllabus.

c) Write the importance of local geography.

d) Write the names of ten values & life skills.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

भूगोल

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) भूगोल संकल्पना खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. [15]

अ) अर्थ

ब) स्वरूप

क) व्याप्ती

किंवा

भूगोल अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या आहेत? 'क्षेत्र भेट' पद्धती पुढील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) संकल्पना

ब) फायदे

क) मर्यादा

प्रश्न 2) पाठ्यपुस्तक विश्लेषणाचे महत्त्व लिहा. पाठ्यपुस्तक विश्लेषणाचे अंतर्गत व बर्हिगत घटक कोणते, ती सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

अध्ययन स्त्रोत म्हणजे काय? अध्ययन स्त्रोत पुढील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) संकल्पना

ब) गरज

क) महत्त्व

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही – 2) [10]

अ) भूगोल शिक्षकाची गुण वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यांतील फरक लिहा.

क) स्थानिक भूगोलाचे महत्त्व लिहा.

ड) दहा मूल्ये व दहा जीवन कौशल्ये यांची नावे लिहा.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

GENERAL SCIENCE

[Max. Marks :40

Q1) What is curriculum? Write principles of curriculum construction. What are the different methods of curriculum construction of science at secondary level. Explain nature, merits & limitations of any one method of curriculum construction. **[15]**

OR

What is the meaning of content Analysis? What is the need of content analysis? Which factors of content analysis with you consider while teaching science subject. Explain it with one unit of science content.

Q2) Explain Demonstration method of teaching science with the help of following points. **[15]**

a) Meaning

b) Criteria of good demonstration

c) Merits

d) Limitations

e) Role of teacher

OR

How will you use following Learning Resources in teaching of science subject.

a) Internet

b) Encyclopedia

c) Audio - Visual aids

d) Aquarium

e) Science Laboratory

Q3) Answer the following questions in short (Any - 2) : **[10]**

a) Write objectives of General Science at secondary level.

b) Explain significance of Science laboratory.

c) Write steps of 5-E model.

d) Explain any five internal aspects of Text-book analysis of science subject.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

सामान्य विज्ञान

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) अभ्यासक्रम म्हणजे काय? अभ्यासक्रम रचनेची तत्वे लिहा. माध्यमिक स्तरावरील अभ्यासक्रम रचनेच्या पद्धती कोणत्या? कोणत्याही एका पद्धतीचे स्वरूप, फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

आशय विश्लेषण म्हणजे काय? आशय विश्लेषणाची गरज काय? विज्ञानाचे अध्यापन करतांना आशय विश्लेषणाचे कोणते घटक तुम्ही विचारात घ्याल? ते एका विज्ञान आशयाद्वारे स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) विज्ञान अध्यापनाची दिग्दर्शन पद्धती खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) अर्थ

ब) चांगल्या दिग्दर्शनाचे निकष

क) फायदे

ड) मर्यादा

इ) शिक्षकाची भूमिका

किंवा

विज्ञान अध्यापनात खालील अध्ययन संसाधनांचा / स्त्रोतांचा वापर कसा कराल?

अ) आंतरजाल (इंटरनेट)

ब) ज्ञानकोश

क) दृक्–श्राव्य साधने

ड) पाणघर

इ) विज्ञान प्रयोग शाळा

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही – 2) **[10]**

अ) माध्यमिक स्तरावरील सामान्य विज्ञानाची उद्दिष्टे लिहा.

ब) विज्ञान प्रयोगशाळेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

क) '5-E' प्रतिमानाच्या पायऱ्या लिहा.

ड) विज्ञान पाठ्यपुस्तकाच्या अंतर्गत विश्लेषणाचे कोणतेही पाच निकष स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

MATHEMATICS

[Max. Marks :40

Q1) Analyze the content of unit 'Statistics' of class X with respect to following points : **[15]**

a) Objectives

b) Teaching points

c) Methods of teaching

d) Teaching aids

e) Core-elements

f) Values

g) Evaluation

OR

What is a textbook? What are the qualities of good textbook of Mathematics? Analyze any one textbook of Mathematics.

Q2) Explain Inductive - Deductive method of teaching Mathematics prepare a lesson plan for any one unit using Inductive Deductive method. **[15]**

OR

Describe 5-E model for teaching mathematics. How will you use this model while teaching mathematics? Illustrate your answer with suitable examples.

Q3) Answer the following questions in short (Any - 2) : **[10]**

a) Write objectives of teaching mathematics of secondary level.

b) 'Mathematics must be a compulsory subject at secondary level' - Justify the statement.

c) What is the need of mathematics laboratory in the school?

d) Write any 5 competencies of Mathematics teacher.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

गणित

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) इयत्ता 10 वी च्या 'संख्याशास्त्र' या घटकाचे आशय विश्लेषण पुढील मुद्दयांच्या आधारे करा : **[15]**

अ) उद्दीष्ट्ये

ब) अध्यापन मुद्दे

क) अध्यापन पद्धती

ड) शैक्षणिक साधने

इ) गाभा-घटक

फ) मूल्ये

य) मूल्यमापन

किंवा

पाठ्यपुस्तक म्हणजे काय? गणित विषयाच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाची वैशिष्ट्ये कोणती? गणिताच्या कोणत्याही एका पाठ्यपुस्तकाचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 2) गणित अध्यापनाची उद्गामी-अवगामी पद्धती स्पष्ट करा. उद्गामी-अवगामी पद्धती वापरुन एका घटकाचे अध्यापन करण्यासाठी एका पाठाचे नियोजन तयार करा. **[15]**

किंवा

गणित अध्यापनासाठीचे 5-E प्रतिमान स्पष्ट करा. गणित अध्यापनासाठी या प्रतिमानाचा वापर कशा प्रकारे कराल हे सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही - 2) **[10]**

अ) माध्यमिक स्तरावरील गणित अध्यापनाची उद्दीष्ट्ये लिहा.

ब) 'माध्यमिक स्तरावर गणित विषय अनिवार्यच असावा'. - विधानाचे समर्थन करा.

क) शाळेमधे गणित प्रयोगशाळेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ड) गणित शिक्षकाची कोणतेही 5 गुणवैशिष्ट्ये लिहा.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

ECONOMICS

[Max. Marks :40

Q1) What is correlation? Explain the co-relation of Economics with other school subjects with suitable examples. **[15]**

OR

Explain 'Problem Solving Method' on the basis of following points.

a) Nature

b) Advantages & limitation

c) Teachers Role

Q2) What are the criteria of a good Text book? Evaluate any text book of Economics from 11th to 12th std. with the help of these criteria. **[15]**

OR

Explain the concept, need & importance of learning resources why traditional learning resources of Economics teaching are important. Explain with suitable examples.

Q3) Answer the following questions in short (Any - 2) : **[10]**

a) Explain the nature of project method.

b) State the difference between curriculum & syllabus.

c) Special qualities of an ideal teacher of Economics.

d) Importance of Technology based learning Resources in Economics Teaching.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

अर्थशास्त्र

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) समवाय म्हणजे काय? अर्थशास्त्राचा अन्य शालेय विषयांशी असलेला समवाय योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

'समस्या निराकरण पद्धती' खालील मुद्दयांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) स्वरूप

ब) फायदे व मर्यादा

क) शिक्षक भूमिका

प्रश्न 2) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष कोणते? या निकषांच्या आधारे 11 वी ते 12 वी पर्यंतच्या कोणत्याही एका अर्थशास्त्राच्या पाठ्यपुस्तकाचे मूल्यमापन करा. **[15]**

किंवा

अध्ययन संसाधनांची संकल्पना गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा. अर्थशास्त्राच्या अध्यापनात पारंपारीक अध्ययन संसाधने का महत्त्वाची आहेत ते उदाहरणा सहीत स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही – 2) **[10]**

अ) प्रकल्प पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यामधील फरक स्पष्ट करा.

क) अर्थशास्त्राच्या चांगल्या शिक्षकाचे गुणविशेष

ड) तंत्रज्ञानाधिष्ठीत अध्ययन संसाधनाचे अर्थशास्त्र अध्यापनातील महत्त्व

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY

[Max. Marks :40

Q1) What are the objectives of teaching ICT at secondary and higher secondary level? Which efforts will you take as a teacher to achieve those objectives? Explain with suitable examples. **[15]**

OR

What are the characteristics of ICT text book? What points do you consider while analyse of ICT text book of any one standard?

Q2) Explain the concept of ICT laboratory. Write with suitable examples, how will you use ICT laboratory for effective learning of students. **[15]**

OR

Explain 'Project Method' of teaching ICT with the help of following points.

a) Concept

b) Features

c) Advantages

d) Limitations

e) Educational Implication

munotes.in

Q3) Answer the following questions in short (Any - 2) : **[10]**

a) Explain the scope of ICT subject at higher secondary level.

b) Write advantages and limitations of online demonstration.

c) Write any five classroom objectives with specifications for teaching the unit of 'Internet'.

d) Explain the competencies of effective ICT teacher.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 3]

माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान

[एकूण गुण: 40

प्रश्न 1) माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तरावर ICT विषयाच्या अध्यापनाची उद्दिष्टे कोणती? ही उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल ते सोदाहरण लिहा. **[15]**

किंवा

ICT विषयाच्या पाठ्यपुस्तकाची वैशिष्ट्ये कोणती? ICT विषयाच्या कोणत्याही एका इयत्तेचे पाठ्यपुस्तक विश्लेषण करताना तुम्ही कोणते मुद्दे विचारात घ्याल?

प्रश्न 2) ICT प्रयोगशाळेची संकल्पना स्पष्ट करा. तुम्ही विद्यार्थ्यांच्या प्रभावी अध्ययनासाठी ICT प्रयोगशाळेचा वापर कसा कराल ते सोदाहरण लिहा. **[15]**

किंवा

ICT विषयाच्या अध्यापनाची 'प्रकल्प पद्धती' पुढील मुद्दयाद्वारे स्पष्ट करा.

अ) संकल्पना

ब) वैशिष्ट्ये

क) फायदे

ड) मर्यादा

इ) शैक्षणिक उपयोजन

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही – 2) **[10]**

अ) उच्च माध्यमिक स्तरावर ICT विषयाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) ऑनलाईन दिग्दर्शनाचे फायदे आणि मर्यादा लिहा.

क) 'इंटरनेट' या घटकाच्या वर्गअध्यापनाची पाच उद्दिष्ट्ये स्पष्टीकरणासह लिहा.

ड) प्रभावी ICT शिक्षकाकडे कोणत्या क्षमता असाव्यात ते स्पष्ट करा.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2521

[Total No. of Pages : 4

[5942]-21

S.Y. B.Ed. (General)

201 : QUALITY & MANAGEMENT OF SCHOOL EDUCATION

(2015 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for answering easy questions of 15 marks is 400 to 425 words.***
4) ***Word limit for answering short answer questions of 5 marks is 150 - 175.***

munotes.in

Q1) What is meant by management? Explain the management theories of Henry fayol and Peter Drucker in detail. **[15]**

OR

What is meant by Time management? As a teacher which techniques will you use for effective time management.

Q2) What is Pre-service Training and In-service Training? Write the advantages and limitations of Pre-service Training and In-service Training? **[15]**

OR

Explain with proper examples the Infrastructural Facilities of Secondary School with reference to

a) School building
b) Library
c) Laboratory
d) Computer Lab
e) Play Ground

Q3) What is meant by wastage and stagnation? What are the causes of Wastage and stagnation? AT the stage of Secondary Education. Suggest remedies to overcome these problems. **[15]**

OR

Explain current Problems of Higher Secondary stage. Suggest remedial measures to solve the problems of Higher Secondary Stage.

P.T.O.

Q4) Explain the need and importance of School Records? Explain the various types of School records? **[15]**

OR

Explain the set-up of Education Administration in Maharashtra State? Explain the functions of education officer?

Q5) Write short notes on the following (Any four) : **[20]**

a) Explain the concept of TQM with examples

b) Explain the role of Teacher in Secondary School.

c) What is Vocationalisation of Education.

d) Explain the need and Importance of Co-curricular activities.

e) Which are the functions of C.B.S.E. Board.

f) Explain the need of School Accreditation with example.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2521

[5942]-21

S.Y. B.Ed. (General)

201 : शालेय शिक्षणाची गुणवत्ता आणि व्यवस्थापन

(2015 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 400 ते 425 शब्द आहेत.

4) 5 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 150 ते 175 शब्द आहेत.

प्रश्न *1)* व्यवस्थापन म्हणजे काय? व्यवस्थापन विषयक हेन्री फेयॉल व पीटर ड्रकर यांची उपपत्ती सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

वेळेचे व्यवस्थापन म्हणजे काय? एक शिक्षक म्हणून प्रभावी वेळेच्या व्यवस्थापनासाठी तुम्ही कोणती तंत्र वापराल.

प्रश्न *2)* सेवापूर्व प्रशिक्षण व सेवांतर्गत प्रशिक्षण म्हणजे काय? सेवापूर्व व सेवांतर्गत प्रशिक्षणाचे फायदे व मर्यादा सोदाहरण लिहा. **[15]**

किंवा

खालील मुद्दयांच्या संदर्भात शाळेचे भौतिक घटक सोदाहरण स्पष्ट करा.

अ) शालेय इमारत

ब) ग्रंथालय

क) प्रयोगशाळा

ड) संगणक कक्ष

ई) खेळाचे मैदान

प्रश्न *3)* गळती व स्थगन म्हणजे काय? गळती व स्थगनाची कारणे कोणती आहेत? माध्यमिक शिक्षण स्तरावर या समस्या निराकरणासाठी उपाय सुचवा. **[15]**

किंवा

उच्च माध्यामिक स्तराच्या सद्यस्थितीतील समस्या स्पष्ट करा. उच्च माध्यमिक स्तरावरील समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी उपाययोजना सुचवा.

प्रश्न 4) शालेय दप्तराची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा. शालेय दप्तराचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

महाराष्ट्र राज्यातील शैक्षणिक प्रशासनाची संरचना स्पष्ट करा. शिक्षण अधिकाऱ्याची कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) : **[20]**

अ) T.Q.M. (एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापन) ची संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) माध्यमिक शाळेतील शिक्षकांची भूमिका स्पष्ट करा.

क) शिक्षणाचे व्यावसायिकीकरण म्हणजे काय?

ड) सहशालेय उपक्रमांची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.

इ) C.B.S.E. मंडळाची कार्ये कोणती?

फ) शालेय अधिस्वीकृतीची गरज सोदाहरण स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2522

[Total No. of Pages : 4

[5942]-22

S.Y. B.Ed. (General)

202 : KNOWLEDGE AND CURRICULUM AND LANGUAGE ACROSS CURRICULUM

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions carry 15 marks answer of the same are expected to be written in 400 to 425 words each.***
4) ***Short answer type questions which carry 5 marks should be answered in about 150 to 175 words each.***
5) ***Write in neat and legible handwriting.***

munotes.in

Q1) Explain the following concept with appropreate examples and write its educational implications. **[15]**

a) Data
b) Information
c) Knowledge
d) Skills
e) Wisdom

OR

What is learning through activity? Write merits and limitations of activity based learning. Explain steps of activity based learning with examples.

Q2) What is curriculum? State the importance of curriculum. Explain following types of curriculum with suitable examples. **[15]**

a) Subject centred curriculum
b) Experience based curriculum

OR

Explain the Hilda Taba's Model of Curriculum development with reference to following points.

a) Planning of curriculum
b) Curriculum design
c) Curriculum Transaction

P.T.O.

Q3) Which values are included in the Indian Constitution? Illustrate, How will you inculcate these values among your students at secondary level through curricular and Co-curricular activity. **[15]**

OR

Explain thoughts of Mahatma Gandhi on curriculum of Secondary Education with reference to -

a) Objectives

b) Teaching - learning methods

c) Teacher - Students Interactions

d) Evaluation

Q4) Explain Multilingualism with reference to following points. **[15]**

a) Meaning and Concept of Multilingualism

b) Importance of Multilingualism in Indian Contexts.

c) Importance of Multilingualism in globle context.

d) Role of the teacher in Multilingual Classroom.

OR

Write any two definitions of language. Write the Characteristics of language. State the concept of Home language and Foreign language. write the need of learning Foreign language in present scenario.

Q5) Short Notes (Any Four) : **[20]**

a) Write Principles of 'Bruner's Theory'.

b) Difference between Curriculum and Syllabus.

c) What are the aims of Education According to Dr. Babasaheb Ambedkar.

d) Three Language Formula.

e) Explain any one reading strategies.

f) Process of curriculum development.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2522

[5942]-22
S.Y. B.Ed. (General)
202 : KNOWLEDGE AND CURRICULUM AND LANGUAGE ACROSS CURRICULUM
(2015 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना : 1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या प्रश्नांचे उत्तर सुमारे 400 ते 425 शब्दांत लिहा.*
4) *5 गुणांच्या प्रश्नांचे उत्तर सुमारे 150 ते 175 शब्दांत लिहा.*
5) *स्वच्छ व वाचनीय लेखन करावे.*

प्रश्न 1) खालील संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करून त्यांचे शैक्षणिक उपयोजन लिहा. [15]

अ) प्रदत्त (Data)

ब) माहिती (Information)

क) ज्ञान (Knowledge)

ड) कौशल्य (Skills)

इ) विवेक (Wisdom)

किंवा

कृतिद्वारे अध्ययन म्हणजे काय? कृतिद्वारे अध्ययनाचे फायदे व मर्यादा लिहा. कृतिद्वारे अध्ययनाच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अभ्यासक्रम म्हणजे काय? अभ्यासक्रमाचे महत्व विशद करून अभ्यासक्रमाचे खालील प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

अ) विषय केंद्रित अभ्यासक्रम

ब) अनुभवाधारित अभ्यासक्रम

किंवा

अभ्यासक्रम रचनेचे हिल्डा टाबा यांचे प्रतिमान खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) अभ्यासक्रमाचे नियोजन

ब) अभ्यासक्रम आराखडा

क) अभ्यासक्रम कार्यवाही

munotes.in

प्रश्न 3) भारतीय संविधानात समाविष्ट असणारी मूल्ये कोणती? ही मूल्ये माध्यमिक शिक्षणाद्वारे विद्यार्थ्यांमध्ये कशी रूजविता येतील ते अभ्यासेत्तर व अभ्यासपूरक उपक्रमांद्वारे स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

महात्मा गांधी यांचे माध्यमिक शिक्षणविषयक विचार खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) शिक्षणाची उद्दिष्ट्ये

ब) अध्ययन अध्यापन पद्धती

क) शिक्षक-विद्यार्थी संबंध

ड) मूल्यमापन

प्रश्न 4) बहूभाषिकता ही संकल्पना खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) अर्थ व संकल्पना

ब) भारतीय दृष्टीकोनातून बहूभाषिकतेचे महत्व

क) वैश्विक दृष्टीकोनातून बहुभाषिकतेचे महत्व

ड) बहूभाषिक वर्गामध्ये शिक्षकांची भूमिका

किंवा

भाषेच्या कोणत्याही दोन व्याख्या लिहून भाषेची वैशिष्ट्ये सांगा. मातृभाषा व विदेशी भाषा या संकल्पना स्पष्ट करा. आजच्या युगात विदेशी भाषा शिकण्याची गरज स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) : **[20]**

अ) ब्रुनर च्या सिद्धांताची तत्त्वे लिहा.

ब) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रमातील फरक.

क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्यामते शिक्षणाची ध्येय्ये कोणती?

ड) त्रिभाषा सूत्र.

इ) वाचनाची कोणतीही एक कार्यनिती स्पष्ट करा.

फ) अभ्यासक्रम रचनेची प्रक्रिया.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2523

[Total No. of Pages : 4

[5942]-23

S.Y. B.Ed. (General)

BED-203 : SCHOOL AND INCLUSIVE SCHOOL

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for essay type questions is 400 to 425.***
4) ***Word limit for short answers in 150 to 175.***

munotes.in

Q1) Write the different acts for Inclusive Education in India. Explain Right to Education (RTE) 2009 and person with Disability (PWD) act with reference to inclusive education. **[15]**

OR

Explain the concept of Inclusive Education. Explain the difference between integrated school and inclusive school. Suggest the activities for inclusion of differently abled students in school.

Q2) What is learning disability? Which are the types of learning disabilities? Which instructional strategies will you use as a teacher to facilitate social, economic and cultural inclusion of these children. **[15]**

OR

How will you use the following inclusive instructional strategies for the inclusion of autistic students.

a) Remedial teaching

b) Circle of friends

c) Blended learning

P.T.O.

Q3) Write the characteristics of inclusive school. Explain any five action plans to develop the inclusive culture in your school with examples. **[15]**

OR

Explain the issues related to inclusion in India. As a teacher, which efforts will you take to create awareness in society regarding inclusion. Give five examples.

Q4) What are the qualities of an inclusive teacher. Explain any three training programmes for inclusive teachers. **[15]**

OR

What is meant by Assistive technology in inclusion? How will you use Assistive technologies for catering to the needs of the following differently abled students.

a) Mentally challenged

b) Orthopedically challenged

c) Learning disabled

munotes.in

Q5) Answer the following (any 4) : **[20]**

a) How will you identify the mentally challenged students in your class.

b) Explain the importance of In-service training programme for inclusive teacher.

c) Explain the need of inclusive education.

d) Write the role of team teaching as an instructional strategy.

e) What are the challenges faced while implementing inclusive education?

f) Write the areas of assessment and evaluation is an inclusive set up.

⌘⌘⌘

Total No. of Questions : 5]

PA-2523

[5942]-23

S.Y. B.Ed. (General)

BED-203 : शाळा आणि समावेशक शाळा

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना:

1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या उत्तरांसाठी शब्द मर्यादा 400 ते 425 शब्द आहे.

4) 5 गुणांच्या उत्तरांसाठी शब्द मर्यादा 150 ते 175 शब्द आहे.

प्रश्न 1) भारतातील समावेशक शिक्षणासाठी संबंधित कायदे लिहा. समावेशक शिक्षणाच्या संदर्भातील शिक्षण हक्क कायदा (RTE) 2009 आणि पी. डब्ल्यु. डी. कायदा स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

समावेशक शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा. एकात्मिक शाळा व समावेशक शाळा यातील फरक स्पष्ट करा. शाळेमध्ये असाधारण क्षमता असणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या समावेशनासाठी उपक्रम सूचवा.

प्रश्न 2) अध्ययन अक्षमता म्हणजे काय? अध्ययन अक्षमतेचे विविध प्रकार कोणते? या मुलांच्या सामाजिक, आर्थिक आणि सांस्कृतिक समावेशनास चालना देण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणत्या अनुदेशन योजनांचा अवलंब कराल? **[15]**

किंवा

स्वमग्न विद्यार्थ्यांच्या समावेशनासाठी खालील समावेशक अनुदेशन योजना कशा प्रकारे वापराल ते स्पष्ट करा.

अ) उपचारात्मक अध्यापन

ब) मित्र वर्तुळ

क) मिश्रित अध्ययन

P.T.O.

munotes.in

प्रश्न *3)* समावेशक शाळेची वैशिष्ट्ये लिहा. तुमच्या शाळेमध्ये समावेशक संस्कृतीचे विकसन करण्यासाठी तुम्ही वापरणाऱ्या कोणतेही पाच कृतीकार्यक्रम सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

भारतामधील समावेशनाच्या संदर्भातील समस्या स्पष्ट करा. समाजामध्ये समावेशनाबाबत जागृती निर्माण करण्यासाठी शिक्षक म्हणून काय प्रयत्न कराल? पाच उदाहरणे द्या.

प्रश्न *4)* समावेशक शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये कोणती? समावेशक शिक्षकासाठी असलेले कोणतेही तीन प्रशिक्षण कार्यक्रम स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

समावेशक शिक्षणासाठी सहाय्यक तंत्रज्ञान म्हणजे काय? या सहाय्यक तंत्रज्ञानाचा वापर खालील असाधारण क्षमता असणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी कशा प्रकारे कराल?

अ) मानसिक विकलांग

ब) अस्थिव्यंग

क) अध्ययन अक्षमता

प्रश्न *5)* खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : **[20]**

अ) तुमच्या वर्गातील मानसिक विकलांग विद्यार्थ्यांना कसे ओळखाल ते लिहा.

ब) समावेशक शिक्षकांसाठी सेवांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे महत्व स्पष्ट करा.

क) समावेशक शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा.

ड) एक समावेशक अनुदेशन योजना म्हणून सांघिक अध्यापनाची भूमिका लिहा.

इ) समावेशक शिक्षण राबविताना येणारी आव्हाने कोणती आहेत?

फ) समावेशक मांडणीमधील परीक्षण आणि मूल्यमापनाची क्षेत्रे कोणती आहेत ते लिहा.

⌘⌘⌘

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PA-2526

[Total No. of Pages : 41

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 01

GUIDANCE AND COUNSELLING

(2015 Pattern)

204- 01	Guidance and Counselling
	02	Education For Human rights and Peace Education
	03	Women Education
	04	Lifelong Education
	05	Population Education and Family life education
	06	Education for sustainable development and Environmental education
	07	Disaster Management
	08	Inclusive Education
	09	Introduction to Educational Research
	10	Water, Air and Energy Education

munotes.in

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:-

1) *All questions are compulsory,*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Essay type questions carry 15 marks and answers of the same are expected to be written in 400 - 425 words.*
4) *Short answer type questions carry 5 marks and answers of the same are expected to be written in 130 - 150 words.*

P.T.O.

Q1) What is guidance? Write any five principles of guidance with an example. **[15]**

OR

Explain the concept and need of guidance. Explain the role of school in guidance with suitable examples.

Q2) What is counselling? Explain the Principles and need of counselling in present set up with suitable examples. **[15]**

OR

Write the difference between Individual and Group counselling. Explain the usability of both at school level with an example.

Q3) Explain the Interview technique and Dramatization technique in guidance with the help of following points. **[15]**

a) Concept.

b) Merits and Limitations.

c) Utility in Guidance.

OR

Which are the tools of guidance? Explain in detail rating scales used in guidance according to the following points -

a) Concept.

b) Types.

c) Advantages and Limitations.

Q4) Write the types of children with special needs. Explain how will do counselling of a physically handicapped pupil and their parents. **[15]**

OR

Explain the functions of guidance and counselling at different educational levels. Write problems in guidance and counselling.

munotes.in

Q5) Write short note (any four) : **[20]**

a) Explain the importance of vocational guidance.

b) Importance of seven point plan in guidance.

c) Explain the procedure of guidance at school level.

d) Limitation of observation technique.

e) Write the characteristics of eclectic counselling.

f) Qualities of school counsellor.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 01

GUIDANCE AND COUNSELLING

(मार्गदर्शन आणि समुपदेशन)

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 400 ते 425.

4) 5 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150.

प्रश्न 1) मार्गदर्शन म्हणजे काय? मार्गदर्शनाचे कोणतेही पाच तत्त्वे उदाहरणासह लिहा. **[15]**

किंवा

मार्गदर्शनाची संकल्पना आणि गरज स्पष्ट करा. मार्गदर्शनामध्ये शाळेची भूमिका योग्य उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) समुपदेशन म्हणजे काय? सद्यस्थितीत समुपदेशनाची तत्त्वे व गरज योग्य उदाहरणासह लिहा. **[15]**

किंवा

वैयक्तिक व समूह समुपदेशन यातील फरक लिहा. या दोहोंची शालेय स्तरावरील उपयुक्तता सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) मार्गदर्शनातील मुलाखत तंत्र आणि नाट्यीकरण तंत्र खालील मुद्दयांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) संकल्पना.

ब) गुण आणि मर्यादा.

क) मार्गदर्शनातील उपयुक्तता.

किंवा

munotes.in

मार्गदर्शनाची साधने कोणती? मार्गदर्शनातील पदनिश्चयन श्रेणी खालील मुद्दयांच्या आधारे स्पष्ट करा –

अ) संकल्पना.

ब) प्रकार.

क) फायदे आणि मर्यादा.

प्रश्न 4) विशेष गरजायुक्त बालकांचे प्रकार लिहा. शारीरिक अपंगत्व असणाऱ्या विदयार्थ्यांचे आणि त्यांच्या पालकांचे समुपदेशन आपण कसे कराल? **[15]**

किंवा

विविध शैक्षणिक स्तरावरील मार्गदर्शन व समुपदेशनाची कार्ये स्पष्ट करा. मार्गदर्शन आणि समुपदेशनातील समस्या लिहा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) व्यावसायिक मार्गदर्शनाचे महत्व स्पष्ट करा.

ब) सप्तसूत्री योजनेचे मार्गदर्शनातील महत्त्व

क) शालेय स्तरावरील मार्गदर्शन प्रक्रिया स्पष्ट करा.

ड) निरीक्षण तंत्राच्या मर्यादा

इ) सर्वसारसंग्रहात्मक समुपदेशनाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.

फ) शालेय समुपदेशकाची गुणवैशिष्टये

OOOO

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 02

EDUCATION FOR HUMAN RIGHTS AND PEACE EDUCATION

(2015 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 80***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions carry 15 marks and answers of the same are expected to be written in 400 to 425 words.***
4) ***Short answer type questions carry 5 marks and answers of the same are expected to be written in 130 to 150 words.***

munotes.in

Q1) What is Child Right? Explain the concept of Child Rights along with need and importance with suitable examples. **[15]**

OR

Explain the concept of Human Rights, what is need and significance of Human Right Education.

Q2) What are the rights of Aged and Disabled? Explain the Disabled Rights with suitable examples. **[15]**

OR

Write down the human rights of minorities in India. How you will implement some activities based on their rights in school at secondary level?

Q3) Write down the meaning and significance of Peace. What are the challenges faced by society while maintaining Peace? Write down some activities to overcome the challenges. **[15]**

OR

Write down the concept of peace Education. What strategies will you implement, based on peace education for students in school as a secondary teacher.

Q4) Enlist the duties of Peace Teacher. As a Peace teacher how will you apply the various strategies to solve the local issues? **[15]**

OR

What are the role and responsibilities of peace teacher? As a peace teacher, how will you create awareness about peace education at school level teachers and students?

Q5) Short notes (Any Four) : **[20]**

a) Thoughts of Swami Vivekanand regarding Peace.

b) Characteristics and competencies of peace teacher.

c) Human Right Act 1993.

d) Concept of Social Justice.

e) Activities for universal peace.

f) Thoughts of Dalai Lama regarding national Peace.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 02

मानवी हक्कासाठी आणि शांततेसाठी शिक्षण

(2015 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 400 ते 425.

4) 5 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150.

प्रश्न 1) बालहक्क म्हणजे काय? बालहक्काच्या संकल्पनेची गरज व महत्त्व सुयोग्य उदाहरणांच्या साहाय्याने स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

मानवाधिकार किंवा मानवी हक्काची संकल्पना स्पष्ट करून गरज व महत्त्व सोदाहरण वर्णन करा.

प्रश्न 2) ज्येष्ठ व दिव्यांगांचे मानवी हक्क कोणते? दिव्यांगांचे मानवी हक्क सुयोग्य उदाहरणांद्वारे स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

भारतातील अल्पसंख्याकांच्या मानवी हक्कांविषयी संक्षिप्त पार्श्वभूमी लिहून शाळेत माध्यमिक स्तरावर अल्पसंख्यांकांच्या हक्कांवर आधारित कोणत्या कार्यनीति तुम्ही माध्यमिक शिक्षक म्हणून राबवाल, हे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) 'शांततेचा' अर्थ व महत्त्व स्पष्ट करून. शांतता टिकविण्यासाठी समाजापुढे असणारी आव्हाने कोणती? या आव्हानांवर मात करण्यासाठी काही उपक्रम सुचवून स्पष्टीकरण करा. **[15]**

किंवा

शांततेचे शिक्षणाची संकल्पना गरज, महत्त्व यासह स्पष्ट करा. तुम्ही एक माध्यमिक शिक्षक म्हणून शालेय विदयार्थ्यांसाठी शांतता शिक्षणावर आधारित कोणते उपक्रम राबवाल?

munotes.in

प्रश्न 4) शांतता शिक्षकांच्या कर्तव्याची यादी करून. शांतता शिक्षक म्हणून स्थानिक अडचणीं सोडविण्यासाठी विविध कार्यनीतींची अंमलबजावणी कशी कराल, ते स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

शांतता शिक्षकांच्या भूमिका व जबाबदाऱ्या स्पष्ट करून, 'शांतता शिक्षक' म्हणून शालेय स्तरावील शिक्षक आणि विदयार्थ्यांमध्ये शांततेविषयक जाणीव – जागृती कशी कराल? ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) शांततेसंबंधीचे स्वामी विवेकानंदांचे विचार.

ब) शांतता शिक्षकाची वैशिष्टये आणि अभिक्षमता.

क) मानवी हक्क कायदा 1993.

ड) सामाजिक न्यायाची संकल्पना.

इ) विश्वशांततेसाठीचे उपक्रम.

फ) राष्ट्रीय शांततासंबंधीचे दलाई लामांचे विचार.

OOOO

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 03

WOMEN EDUCATION

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions carry 15 marks and answers of the same are expected to be written in 400 to 425 words.***
4) ***Short answer type questions carry five marks and answers to the same are expected to be written in 130 to 150 words.***

munotes.in

Q1) What is meant by Women Education? Explain need, importance and objectives of Women Education. **[15]**

OR

What is meant by Women Education? Explain causes and advantages of Women education?

Q2) What are the phases of Women education in India? Explain the history of women education in ancient India with the help of following points. **[15]**

a) Place of women in society.

b) Nature of women education

c) Scope of women education

OR

Explain the history of women education in pre-independence with the help of following points.

a) Nature

b) Scope

c) Limitations

Q3) Explain the views and contribution of Dr. B.R. Ambedkar on Women Education. **[15]**

OR

Explain the views and contribution of Mahatma Phule on women education.

Q4) What are the current issues in women education? Suggest activities for women empowerment with suitable examples. **[15]**

OR

What are the constitutional provisions for women education? Explain the challenges and remedies related to constitutional provisions for women education.

Q5) Answer the following questions (Any Four) : **[20]**

a) Problems related to women education.

b) History of women education with reference to medieval India.

c) Contribution of Maharshi Dhondo Keshav Karve to women education.

d) Programmes for the betterment of women education.

e) Present condition of women education in Modern India.

f) National plan of action.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 03

WOMEN EDUCATION

स्त्री शिक्षण

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 400 ते 425 शब्द आहे.
4) 5 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द आहे.

प्रश्न 1) स्त्री शिक्षण म्हणजे काय? स्त्री शिक्षणाची गरज, महत्त्व आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

स्त्री शिक्षण म्हणजे काय? स्त्री शिक्षणाची कारणे आणि फायदे स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) भारतातील स्त्री शिक्षणाचे टप्पे काय आहेत? प्राचीन भारतातील स्त्री शिक्षणाचा इतिहास खालील मुद्दयांआधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) समाजातील स्त्रीचे स्थान

ब) स्त्री शिक्षणाचे स्वरूप

क) स्त्री शिक्षणाची व्याप्ती

किंवा

खालील मुद्दयांच्या आधारे स्वातंत्र्यपूर्व स्त्री शिक्षणाचा इतिहास स्पष्ट करा.

अ) स्वरूप

ब) व्याप्ती

क) मर्यादा

munotes.in

प्रश्न 3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे स्त्री शिक्षणविषयक विचार व आणि योगदान स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

महात्मा फुले यांचे स्त्री – शिक्षणविषयक विचार आणि योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) सदयस्थितीत स्त्री शिक्षणाबाबत काय समस्या आहेत? महिला सक्षमीकरणासाठी उदाहरणांसह उपक्रम सूचवा. **[15]**

किंवा

स्त्री शिक्षणासाठी संविधानात्मक तरतूदी काय आहेत? स्त्री शिक्षणासाठीच्या संविधानात्मक तरतूदी बाबतची आव्हाने आणि उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालील प्रश्नांची उत्तरे दया. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) स्त्री शिक्षणाच्या समस्या.

ब) मध्ययुगीन भारतातील स्त्री शिक्षणाचा इतिहास.

क) महर्षी धोंडो केशव कर्वे यांचे स्त्री शिक्षणा बद्दलचे योगदान.

ड) स्त्री शिक्षणाच्या उन्नतीसाठीचे उपक्रम.

इ) आधुनिक भारतातील स्त्री शिक्षणाची सदयस्थिति.

फ) राष्ट्रीय कृती आराखडा.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 04

LIFELONG EDUCATION

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions carry 15 marks and answers of the same are expected to be written in 400 to 425 words.***
4) ***Short answer type questions carry five marks and answers to the same are expected to be written in 130 to 150 words.***

munotes.in

Q1) Write the meaning and concept of lifelong learning. Explain the role of family learning for developing lifelong learning with examples. **[15]**

OR

Explain the following points related to lifelong learning.

a) Meaning and concept.

b) Patterns of learning.

c) Learning for human resource development.

Q2) Which are the new learning resources? How will you implement new learning resources for the community, explain it. **[15]**

OR

Explain with examples 'Bringing the school in community' and the 'community in the school'.

Q3) Explain the following tools & techniques for lifelong learning. **[15]**

a) Personal learning action plan.

b) Empowering the learner.

c) Active citizenship

OR

Which are the tools and techniques for lifelong learning? How these techniques are useful in our daily life? Explain with suitable examples.

Q4) Explain the 'Carl Rogers' learning theory with examples. Write need of these theory in present situation. **[15]**

OR

Which are the steps of 'Robert Gagne's' learning theory? Explain its educational importance.

Q5) Write the answers of following questions. (Any Four) : **[20]**

a) Patterns of learning as a process.

b) Basic skills for lifelong learning.

c) Personal learning Action plan.

d) Importance of Malcolm knowles learning theory in present situation.

e) Explain the tool of 'Active Citizenship'.

f) Learner oriented evaluation.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 04

LIFELONG EDUCATION (आजीवन शिक्षण)

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :- 1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या उत्तरासाठी 400 ते 425 शब्दमर्यादा आहे.*
4) *5 गुणांच्या उत्तरासाठी 130 ते 150 शब्दमर्यादा आहे.*

प्रश्न 1) आजीवन अध्ययनाचा अर्थ आणि संकल्पना लिहा. आजीवन अध्ययनाच्या विकसनासाठी कौटुंबिक अध्ययनाची भूमिका उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

आजीवन अध्ययनाचे खालील मुद्दे स्पष्ट करा.

अ) अर्थ आणि संकल्पना

ब) अध्ययनाचा आकृतिबंध

क) मानवी संसाधन विकासासाठी अध्ययन

प्रश्न 2) नवीन अध्ययनाचे स्त्रोत कोणते? तुम्ही नवीन अध्ययन साधनांचा समुदायासाठी कसा वापर कराल, ते स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

'शाळेमध्ये समाज' व 'समाजासाठी शाळा' हे विधान उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) आजीवन अध्ययनासाठी खालील साधने व तंत्रे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) वैयक्तिक अध्ययनाचा कृतीयुक्त आराखडा.

ब) अध्ययनार्थीची सक्षमता

क) नागरीकत्वासाठी सक्रियता

किंवा

munotes.in

आजीवन अध्ययनासाठीची साधने व तंत्रे कोणती? दैनंदिन जीवनामध्ये ही तंत्रे कशी उपयोगी आहेत. ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) कार्ल रॉजर्स यांची अध्ययन उत्पत्ती उदाहरणासह स्पष्ट करा. सध्याच्या काळामध्ये अध्ययन उपपत्तीची गरज लिहा. **[15]**

किंवा

रॉबर्ट गॅने यांच्या अध्ययन उपपत्तीच्या पायऱ्या कोणत्या? या अध्ययन उपपत्तीचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) अध्ययन प्रक्रियेचा आकृतीबंध

ब) आजीवन अध्ययनासाठी मूलभूत कौशल्ये.

क) वैयक्तिक अध्ययनाचा कृतीयुक्त आराखडा.

ड) माल्कोम नोल्स यांच्या अध्ययन उपपत्तीचे आजच्या काळातील महत्त्व.

इ) 'नागरिकत्वासाठी सक्रियता' हे साधन स्पष्ट करा.

फ) अध्ययनार्थी केंद्रित मूल्यमापन.

OOOO

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 05

POPULATION EDUCATION AND FAMILY LIFE EDUCATION

(2015 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type or long answers questions carry 15 marks.***
4) ***Short note or short answers questions carry 5 marks.***

munotes.in

Q1) What is population Education? Explain the needs and importance, scope of population Education with day to day life examples. **[15]**

OR

State the structure of Indian population? Explain the characteristics of world and Indian population with examples.

Q2) What is a problem? Enlist various problems, which are affecting Indian population and suggest remedies to overcome the problems. **[15]**

OR

What is meant by population controls? What are the population controls strategies, which are applied by government. Due to over population, what are the problems caused in India. Explain with suitable examples.

Q3) What is family life education? Explain the objectives of family life education of various age group with examples. **[15]**

OR

What is meant by premarital preparation? How Premarital preparation affecting marriage & marriage life, Explain with suitable examples.

Q4) Explain the sexual health concept with below points. **[15]**

a) Meaning

b) Definitions

c) Merits

d) Demerits

e) Characteristics

OR

State the sexual education? Explain the need and significance of sexual education with its examples.

Q5) Short note (any four) : **[20]**

a) Population inability in India.

b) Scope of world population.

c) Human Resource development.

d) Areas of family life education.

e) Life skill training for adolescent.

f) Value education.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 05

लोकसंख्या शिक्षण आणि कौटुंबिक जीवन शिक्षण

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *उजव्या बाजूकडील संख्या ह्या गुण दर्शवितात.*
3) *दीर्घोत्तरी उत्तरासाठी एकूण 15 गुण आहेत.*
4) *लघुत्तरी उत्तरासाठी एकूण 05 गुण आहेत.*

प्रश्न 1) लोकसंख्या शिक्षण म्हणजे काय? लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना गरज, महत्त्व व व्याप्तीसह दैनंदिन उदाहरणाच्या साहयाने स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

भारतीय लोकसंख्येची संरचना सांगा? भारतीय आणि जागतिक लोकसंख्येची वैशिष्टे उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) समस्या म्हणजे काय? भारतीय लोकसंख्येवर परिणाम करणाऱ्या विविध समस्यांची यादी करून, समस्या उकलनाकरिता सुयोग्य उपाययोजना सुचवा. **[15]**

किंवा

लोकसंख्या नियंत्रण म्हणजे काय? सरकारद्वारे राबविल्या जाणाऱ्या लोकसंख्या नियंत्रण कार्यनीति सांगून अति लोकसंख्येमुळे भारतात कोणत्या समस्या उद्‌भवतात, ते सुयोग्य उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) कौटुंबिक जीवन शिक्षण म्हणजे काय? कौटुंबिक जीवन शिक्षणाच्या विविध वयोगटाची उद्दिष्टे सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

विवाहपूर्व पूर्वतयारी म्हणजे काय? विवाह आणि वैवाहिक जीवनावर विवाहपूर्व पूर्वतयारीचा कसा प्रभाव पडतो, हे सुयोग्य उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा.

munotes.in

प्रश्न 4) लैंगिक आरोग्याची संकल्पना खालील मुद्दयांद्वारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) अर्थ

ब) व्याख्या

क) फायदे

ड) मर्यादा/तोटे

इ) गुणवैशिष्टे

किंवा

लैंगिक शिक्षण म्हणजे काय? लैंगिक शिक्षणाची संकल्पना गरज आणि महत्त्व सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) भारतातील लोकसंख्येची अक्षमता.

ब) जागतिक लोकसंख्येची व्याप्ती.

क) मानव संसाधन विकास.

ड) कौटुंबिक जीवन शिक्षणाची क्षेत्रे.

इ) पौगंडावस्थेतील बालकांसाठी जीवन कौशल्य प्रशिक्षण.

फ) मूल्य शिक्षण.

OOOO

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 06

EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND ENVIRONMENTAL EDUCATION

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for 15 mark question is 350 - 400 words.***
4) ***Word limit for 5 mark question is 150 - 200 words.***

munotes.in

Q1) What is the relation between economic growth and sustainable consumption? How economic growth and sustainable consumption is balanced at the environmental point of view explain with example. **[15]**

OR

What do you mean by biological control? Explain biological control with respect to sustainable agriculture with examples.

Q2) Write the objectives of environmental education? Explain the different benefits of environmental education? **[15]**

OR

Write different types of biodiversity. Explain the classification of biodiversity in India.

Q3) What is meant by evolution? Explain the theory and types of evolution. **[15]**

OR

Explain the following concepts with importance.

a) Evolution

b) Adaptation

c) Diversity

Q4) Write the objectives and provisions in detail of wildlife protection act 1972.**[15]**

OR

Write the project tiger scheme and Explain its Impact on Ecological balance.

Q5) Write answers in short (Any Four) : **[20]**

a) Concept of sustainable agriculture.

b) Explain Importance of Environmental Education.

c) What are the causes of Environmental degradation.

d) Explain structure of any one ecosystem.

e) Explain types of adaptation.

f) Write the five examples of developmental projects related to environment, including government initiatives.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 06

EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND ENVIRONMENTAL EDUCATION

शाश्वत विकास आणि पर्यावरण शिक्षण

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400.*
4) *5 गुणांच्या उत्तरासाठी शब्दमर्यादा 150 ते 200.*

प्रश्न **1)** आर्थिक विकास आणि शाश्वत उपयोग यातील संबंध स्पष्ट करा. पर्यावरणाच्या दृष्टिकोनातून आर्थिक विकास व शाश्वत उपयोग यातील समतोल कसा साधता येईल ते उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

जैवनियंत्रण म्हणजे काय? जैवनियंत्रण ही संकल्पना शाश्वत शेती या मुदयाच्या आधारे सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न **2)** पर्यावरण शिक्षणाची उद्दिष्टये लिहा. पर्यावरण शिक्षणाचे विविध फायदे स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

जैवविविधतेचे विविध प्रकार लिहा. भारतातील जैवविविधतेचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

प्रश्न **3)** उत्क्रांती म्हणजे काय? उत्क्रांतीचा सिद्धांत आणि प्रकार स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

खालील संकल्पना महत्वासह स्पष्ट करा.

अ) उत्क्रांती

ब) अनुकूलन

क) विविधता

munotes.in

प्रश्न 4) वन्यजीव प्रतिबंध कायदा 1972 ची उद्दिष्टये आणि तरतूदी सविस्तर लिहा. **[15]**

किंवा

व्याघ्रप्रकल्प योजना लिहा आणि त्याचे पर्यावरणीय संतुलनावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) शाश्वत शेतीची संकल्पना.

ब) पर्यावरण शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.

क) पर्यावरण ऱ्हासाची कारणे कोणती.

ड) कोणत्याही एका परिसंस्थेची रचना स्पष्ट करा.

इ) अनुकुलनाचे प्रकार स्पष्ट करा.

फ) पर्यावरणासाठी शासनाच्या पुढाकाराने चालू असलेल्या विकासात्मक प्रकल्पाची पाच उदाहरणे लिहा.

❍❍❍❍

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 07

DISASTER MANAGEMENT

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 80***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Write answers in about 400 - 425 words for 15 marks questions.***
4) ***Write answers in about 150 to 175 words for 5 marks questions.***

munotes.in

Q1) Write the concept of Disaster Management. Explain natural and Man-made disasters. How will you aware student from Man-Made disaster which generated in your school? **[15]**

OR

What is disaster management? Explain need and importance of disaster management. Describe the cycle of disaster management.

Q2) Explain the concept of disaster preparedness about social places with reference to following points. **[15]**

a) Educational Institutes

b) Place of Entertainment

c) Hospitals

d) Offices

OR

Explain the process of disposal of dead by maintain its records in disaster Management with S.E.

Q3) Explain the role of community in disaster management. How will you get an effectivelly community help in disaster management? Describe with suitable examples. **[15]**

OR

State the concept of 'Risk Reduction' in disaster management. As a teacher, How will you effectivelly plan for risk reduction in your school. Which implication will you suggest explain with example.

Q4) What is Preventive disaster management? State the concept of preventive disaster management. Suggest long term remedies for any one disaster. **[15]**

OR

Suggest long term remedies for following disaster management.

a) Flood

b) Earthquake

c) Draught

d) Tsunami

Q5) Short Note (any four) : **[20]**

a) Explain the steps of disaster management.

b) Disaster Management Act - 2005.

c) Explain the policies of state Government for disaster management.

d) Explain the role of any two organization which are working in disaster management.

e) Establish disaster management cell in your school and write role of disaster management cell.

f) Role of teacher in disaster management.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 07

आपत्ती व्यवस्थापन

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :– 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी सुमारे 400 ते 425 शब्दात उत्तरे लिहावे.

4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी सुमारे 150 ते 175 शब्दात उत्तरे लिहावे.

प्रश्न 1) आपत्ती व्यवस्थापनाची संकल्पना लिहा. नैसर्गिक व मानवनिर्मित आपत्ती स्पष्ट करा. शाळेमध्ये निर्माण होणाऱ्या मानवनिर्मित आपत्तीविषयी तुम्ही विद्यार्थ्यांना कशाप्रकारे जागरूक कराल? [15]

किंवा

आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय? आपत्ती व्यवस्थापनाची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा. आपत्ती व्यवस्थापनाचे चक्र सविस्तर लिहा.

प्रश्न 2) आपत्ती सज्जतेची संकल्पना सार्वजनिक ठिकाणाच्या संदर्भात खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा[15]

अ) शैक्षणिक संस्था

ब) मनोरंजनाची स्थळे

क) रूग्णालये

ड) कार्यालये

किंवा

आपत्ती व्यवस्थापनामध्ये मृतांची विल्हेवाट व त्यांच्या नोंदी कशा प्रकारे केल्या जातात ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) आपत्ती व्यवस्थापनामध्ये समाजाची भूमिका स्पष्ट करा. आपत्ती व्यवस्थापनामध्ये तुम्ही समाजाची मदत परिणामकारकरित्या कशी घ्याल ते सुयोग्य उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा. [15]

किंवा

munotes.in

आपत्ती जोखीत कमी करणे ही संकल्पना स्पष्ट करा. एक शिक्षक म्हणून तुम्ही तुमच्या शाळेतील आपत्तीची जोखीम कमी करण्यासाठी कोणकोणत्या उपाययोजना सुचवाल ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) प्रतिबंधात्मक आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय? प्रतिबंधात्मक आपत्ती व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा. कोणत्याही एका आपत्ती संदर्भात दिर्घकालीन उपाययोजना सूचवा. **[15]**

किंवा

खालील आपत्तीचे व्यवस्थापन करण्याच्या दृष्टिने दिर्घकालीन उपक्रम सुचवा.

अ) पूर

ब) भूकंप

क) दुष्काळ

ड) त्सुनामी

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) आपत्ती व्यवस्थापनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

ब) आपत्ती व्यवस्थापन कायदा 2005.

क) आपत्ती व्यवस्थापनासाठी राज्यसरकारची धोरणे सविस्तर लिहा.

ड) आपत्ती व्यवस्थापनामध्ये कार्य करणाऱ्या कोणत्याही दोन संस्थेची कार्ये स्पष्ट करा.

इ) तुमच्या शाळेमध्ये आपत्ती निवारण कक्ष स्थापन करून आपत्ती निवारण कक्षाची कार्ये लिहा.

फ) आपत्ती व्यवस्थापनामध्ये शिक्षकाची भूमिका.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 08

INCLUSIVE EDUCATION

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 80***

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for answer of essay type question is 400 to 425.*
4) *Word limit for answer of short questions is 150 to 175.*

munotes.in

Q1) Write in detail about the following policies with reference to special & inclusive education. **[15]**

a) SSA, National curriculum framework 2005.

b) P.W.D. Act 1995

c) R.T.E. - 2009.

OR

Explain the following concepts with suitable examples :

a) Mainstreaming Education.

b) Integrated Education.

c) Inclusive Education.

Q2) Write down the principles of Inclusive education. How these principles will help you while teaching in an inclusive classroom? **[15]**

OR

Explain the concept. Discuss the philosophical approaches to inclusive education with suitable examples.

Q3) Elaborate the need of positive attitude development among teachers, students, parents and society towards inclusive education. **[15]**

OR

What are the social skill required successful inclusive education? As a leader, How will you develop these social skills among the students?

Q4) Explain effective collaboration among policy makers, teacher educators and school administration for successful inclusion of students. **[15]**

OR

As a teacher, how will you use the following instructional strategies for effective inclusive education?

a) Collaborative learning

b) Peer learning

c) Team teaching.

Q5) Answer the following (any four) : **[20]**

a) Explain the concept of integrated education.

b) Benefits of inclusion to differently abled students.

c) What is the meaning of disability?

d) How will you develop an ideal inclusive school?

e) What are the principles of inclusive education.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 08

समावेशक शिक्षण

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तराची शब्दमर्यादा 400 ते 425 आहे.*
4) *5 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तराची शब्दमर्यादा 150 ते 175 आहे.*

प्रश्न 1) विशेष आणि समावेशक शिक्षणाच्या संदर्भात खालील धोरणे सविस्तर लिहा. **[15]**

अ) सर्व शिक्षा SSA (राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा Framework) 2005

ब) पी. डब्ल्यु. डी ॲक्ट 1985

क) आर. टी. ई. (2009)

किंवा

खालील संकल्पना योग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा.

अ) मुख्य प्रवाहातील शिक्षण

ब) एकात्म शिक्षण

क) समावेशक शिक्षण

प्रश्न 2) समावेशक शिक्षणाची गरज आणि महत्व लिहा. एक शिक्षक म्हणून सर्वांचे वर्गामध्ये यशस्वी समावेशन करण्यासाठी तुम्ही काय प्रयत्न कराल? **[15]**

किंवा

समावेशक शिक्षणाची संकल्पना. समावेशक शिक्षणासंबंधी तत्वज्ञानविषयक दृष्टिकोनांवर योग्य उदाहरणासह चर्चा करा.

munotes.in

प्रश्न 3) समावेशक शिक्षणासंबंधी शिक्षक, विदयार्थी पालक आणि समाज यांच्यामध्ये सकारात्मक अभिवृत्ती विकसित होण्याची गरज यावर सविस्तर लिहा. **[15]**

किंवा

यशस्वी समावेशक शिक्षणासाठी आवश्यक सामाजिक कौशल्ये कोणती? शिक्षक म्हणून ही सामाजिक कौशल्ये विदयार्थ्यांमध्ये कशी विकसित कराल?

प्रश्न 4) विदयार्थ्यांच्या यशस्वी समावेशनासाठी धोरणकर्ते शिक्षक, प्रशिक्षक आणि शालेय प्रशासन यांच्यातील परिणामकारक सहकार्य स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

एक शिक्षक म्हणून, परिणामकारक समावेशक शिक्षणासाठी खालील अनुदेशनात्मक प्रयुक्त्या (Strategies) तुम्ही कशा उपयोगात आणाल?

अ) सहकार्यात्मक अध्ययन

ब) समवयस्क मित्र अध्ययन

क) सांघिक अध्यापन

प्रश्न 5) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) एकात्म शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा?

ब) असाधारण क्षमता असणाऱ्या विदयार्थ्यांसाठी समावेशनाचे फायदे?

क) दिव्यांग म्हणजे काय?

ड) आदर्श समावेशक शाळा कशी विकसित कराल?

इ) समावेशक शिक्षणाची तत्वे कोणती?

फ) समावेशक शिक्षणामध्ये PWD ची भूमिका

OOOO

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 09

INTRODUCTION TO EDUCATIONAL RESEARCH

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 80***

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay types questions carry 15 marks and the answers of the same are expected to be written in 400 to 425 words.***
4) ***Short answer types questions carry five(5) marks and answer to the same are expected to be written in 130 to 150 words.***
5) ***Students should strictly follow word limit while writing answers.***

munotes.in

Q1) What is research? Explain about research cycle. Write the need of educational research. **[15]**

OR

What is review of related literature? What are the sources of review of related literature? Explain the need and importance of review of related literature in the field of research.

Q2) What is applied research? Explain the need of applied research in education. What are the different areas of applied research in education. **[15]**

OR

Write the three approaches of educational research. Write the steps of action research. As a teacher how will you use action research in your day to day teaching, explain with an example.

Q3) What is research design? Explain single group design and two group design. Select any statement of problem and write the structure using single group design and two group design. **[15]**

OR

Explain the concept of survey and historical method. Explain the uses of survey method in education. Write the steps of historical method.

Q4) Write the different tools and techniques for data collection? What is an observation? Explain the types of observation with examples. **[15]**

OR

What is meant by achievement test? Write the characteristics of achievement test? Explain the need of an achievement test in educational research.

Q5) Write answers in brief (any four) : **[20]**

a) Write types of variables in educational research.

b) Explain the concept and need of fundamental research.

c) Write the characteristics of good questionnaire.

d) Write steps of experimental research with suitable example.

e) Write the characteristics of good hypothesis in educational research.

f) Explain the types of non-probabilistic sampling techniques.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24
S.Y. B.Ed. (General)
BED - 204 : Elective - 09
INTRODUCTION TO EDUCATIONAL RESEARCH
शैक्षणिक संशोधनाची ओळख
(2015 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :–
1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) निबंधवजा प्रश्न 15 गुण व शब्दमर्यादा 400 ते 425 आहे.
4) लघुत्तरी प्रश्न 5 गुण व शब्दमर्यादा 130 ते 150 आहे.
5) परिक्षार्थ्यांनी शब्दमर्यादा पाळावी.

प्रश्न 1) संशोधन म्हणजे काय? संशोधन चक्र स्पष्ट करा. शैक्षणिक संशोधनाची गरज लिहा. **[15]**

किंवा

संदर्भ साहित्य आढावा म्हणजे काय? संदर्भ साहित्य आढाव्याचे विविध स्त्रोत कोणते? शैक्षणिक संशोधनात संदर्भ साहित्य आढाव्याची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) उपयोजित संशोधन म्हणजे काय? शिक्षणातील उपयोजित संशोधनाची गरज स्पष्ट करा. शिक्षणातील उपयोजित संशोधनाची विविध क्षेत्रे कोणती? **[15]**

किंवा

शैक्षणिक संशोधनातील तीन दृष्टिकोन लिहा. कृती संशोधनाच्या पायऱ्या लिहा. शिक्षक म्हणून तुम्ही तुमच्या दैनंदिन अध्यापनात त्याचा उपयोग कसा कराल ते उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) संशोधन अभिकल्प म्हणजे काय? एकलगट व द्विगट अभिकल्प स्पष्ट करा. कोणतेही एक समस्या विधान निवडून एकलगट व द्विगट अभिकल्पाची रचना करा. **[15]**

किंवा

सर्वेक्षण संशोधन पद्धती व ऐतिहासित संशोधन पद्धतीची संकल्पना स्पष्ट करा. शिक्षणातील सर्वेक्षणाचे उपयोग स्पष्ट करा. ऐतिहासिक संशोधनाच्या पायऱ्या लिहा.

munotes.in

प्रश्न 4) माहिती संकलनाची विविध साधने व तंत्रे कोणती? निरीक्षण म्हणजे काय? निरीक्षणाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्राविण्य चाचणी म्हणजे काय? प्राविण्य चाचणीची वैशिष्टये लिहा. शैक्षणिक संशोधनात प्राविण्य चाचणीची गरज स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) शैक्षणिक संशोधनातील चलांचे प्रकार लिहा.

ब) मुलभूत संशोधनाची संकल्पना व गरज स्पष्ट करा.

क) चांगल्या प्रश्नावलीची गुणवैशिष्टये लिहा.

ड) प्रायोगिक संशोधन पद्धतीच्या पायऱ्या उदाहरणासह स्पष्ट करा.

इ) शैक्षणिक संशोधनातील चांगल्या परिकल्पनेची वैशिष्टये लिहा.

फ) असंभाव्य न्यादर्श तंत्राचे प्रकार स्पष्ट करा.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 10

WATER, AIR AND ENERGY EDUCATION

(2015 Pattern)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Write answers in about 400 - 425 words for 15 marks questions.***
4) ***Write answers in about 150 - 175 words for 5 marks questions.***

munotes.in

Q1) Which are the teaching methods of Water, Air and Energy Education? Explain the role of teacher to inculcate educational values of Water, Air and Energy among your students. **[15]**

OR

Explain concept of Air Education. Write the need of air education. Explain role of teacher to inculcate importance of air among students.

Q2) Which are the various water resources? Explain an importance of water resources. Describe the teacher's role to prevent polution of water resources. **[15]**

OR

State the concept of water cycle. Write an importance of water for various sector. Which activities will be conduct in your school for water conservation?

Q3) What is air polution? Explain the side effect of air on living organism. **[15]**

OR

Write the various elements of air. Explain the role of teacher, students and community of protect air polution.

Q4) Explain the concept, Need and importance of solar energy. How will bring awareness among student and community about solar energy? **[15]**

OR

State 'Energy Crisis' with the reference to following points.

a) Concept.

b) Causes.

c) Problems.

d) Alternative energy resource

e) Sustainable energy resource

Q5) Write short notes (any four) : **[20]**

a) Describe the concept of 'Thermal Power'.

b) Explain traditional energy resources.

c) Explain difference between atomic and biotic fuel.

d) Write the causes of air and water polution.

e) Explain the need of 'Hydroelectric project'.

f) Suggest remedies for water and air conservation.

munotes.in

Total No. of Questions : 5]

PA-2526

[5942]-24

S.Y. B.Ed. (General)

BED - 204 : Elective - 10

जल, वायु आणि उर्जा शिक्षण

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या प्रश्नासाठी सुमारे 400 ते 425 शब्दामध्ये उत्तरे लिहा.

4) 5 गुणांच्या प्रश्नासाठी सुमारे 150 ते 175 शब्दामध्ये उत्तरे लिहा.

प्रश्न 1) जल, वायू आणि उर्जा शिक्षणाच्या अध्यापन पद्धती कोणत्या? जल, वायू, आणि उर्जा शिक्षणाची मूल्ये विद्यार्थ्यांमध्ये रूजविण्यासाठी शिक्षकांची भूमिका स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

वायू शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा. वायू शिक्षणाची गरज लिहा. वायू शिक्षणाचे महत्व विद्यार्थ्यांमध्ये रूजविण्यासाठी शिक्षकांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) विविध जलस्त्रोत कोणते? जलस्त्रोतांचे महत्त्व स्पष्ट करा. जलस्त्रोतांचे प्रदूषण थांबविण्यासाठी शिक्षकांची भूमिका विषद करा. **[15]**

किंवा

जलचक्र ही संकल्पना स्पष्ट करा. विविध क्षेत्रासाठी पाण्याचे महत्व लिहा. जल संवर्धनासाठी तुमच्या शाळेमध्ये कोणकोणते उपक्रम राबवाल?

प्रश्न 3) वायू प्रदूषण म्हणजे काय? वायू प्रदुषणाचे जैविक घटकांवर होणारे दूष्परिणाम उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

वायूचे विविध घटक लिहा. वायू प्रदूषण थांबविण्यासाठी शिक्षक, विद्यार्थी आणि समाजाची भूमिका सविस्तर लिहा.

प्रश्न 4) सौर उर्जेची संकल्पना, गरज व महत्त्व स्पष्ट करा. विद्यार्थी व समाजामध्ये सौर उर्जेबाबत जागृती कशी कराल? **[15]**

किंवा

'उर्जा संकट' खालील मुद्‌द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) संकल्पना

ब) कारणे

क) समस्या

ड) द्वितीयक उर्जा स्त्रोत

इ) शाश्वत उर्जा स्त्रोत

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) औष्णिक उर्जा (Thermal Power) ही संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) पारंपारिक उर्जेचे स्त्रोत सविस्तर स्पष्ट करा.

क) आण्विक व जैविक इंधनातील फरक स्पष्ट करा.

ड) वायू व जल प्रदूषणाची प्रमुख कारणे लिहा.

इ) जल विद्युत प्रकल्पाची आवश्यकता स्पष्ट करा.

फ) जल व वायूसंवर्धनासाठी उपाययोजना सूचवा.

munotes.in

OOOO

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PA-2527

[Total No. of Pages : 114

[5942]-25

Second Year B.Ed. (General)

BED 205 : Additional Pedagogy Course : Understanding Disciplines and Pedagogy of School Subject

(205 - 01 to 205 - 28)

(2015 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks :80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate marks of the question.*
3) *Answer to the essay type questions (15 Marks) are expected in 400 to 425 words.*
4) *Answer to the short answer type questions (5 Marks) are expected in 130 to 150 words.*

सूचना :

1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.*
3) *निबंधवजा प्रश्नांचे (15 गुण) उत्तर 400 ते 425 शब्दांमध्ये अपेक्षित आहे.*
4) *लघुत्तरी प्रश्नांचे (5 गुण) उत्तर 130 ते 150 शब्दांमध्ये अपेक्षित आहे.*

munotes.in

P.T.O.

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 01 : मराठी

[एकूण गुण : 80

प्रश्न 1) अ) शब्दांच्या जाती लिहा. विकारी शब्दांच्या जाती सोदाहरण स्पष्ट करा. [8]

ब) प्रयोगाची व्याख्या लिहा. प्रयोगाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा. [7]

किंवा

अ) संधी म्हणजे काय? संधीचे मुख्य प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा. [8]

ब) काळ म्हणजे काय? काळाचे मुख्य प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा. [7]

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

अ) मातृभाषेतील रस ही संकल्पना स्पष्ट करून कोणताही एक रस प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) अलंकार म्हणजे काय? कोणताही एक अलंकार लक्षण व उदाहरण लिहा.

क) सुत्रसंचालकाकडे कोणकोणते गुण असावेत ते लिहा.

ड) मराठी दिनास (भाषा दिन) उपस्थित राहून उत्कृष्ट व्याख्यान दिल्याबद्दल तज्ञ व्याख्याताचे आभार व्यक्त करणारे पत्र लिहा.

इ) विभक्ती म्हणजे काय? विभक्तीचे प्रत्यय लिहा.

प्रश्न 3) योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. [10]

i) मराठी लिपी (देवनागरी) .... प्रकारे लिहली जाते.

अ) उजवीकडून डावीकडे ब) डावीकडून उजवीकडे

क) वरून खाली ड) खालून वर

ii) ज्या समासात पहिले पद क्रियाविशेषण असते. त्यास .... समास म्हणतात.

अ) द्विगू ब) तत्पुरुष

क) अव्ययीभाव ड) बहुव्रीही

iii) भुजंग प्रयात हा .... वृत्ताचा प्रकार आहे.

अ) छंद ब) मात्रावृत्त

क) अक्षरगणवृत्त ड) वरीलपैकी नाही

iv) आई म्हणोनि कोणी, आईस हाक मारी, हे .... रस प्रकाराचे उदाहरण आहे.

अ) वीर ब) हास्य

क) शांत ड) करूण

v) जे चकाकते ते सोने नसते. हे .... वाक्य आहे.

अ) संयुक्त ब) मिश्र

क) केवल ड) प्रश्नार्थक

vi) ऊन, हून हे .... विभक्तीचे प्रत्यय आहेत.

अ) द्वितीया ब) षष्ठी

क) संबोधन ड) पंचमी

vii) तो गाणे गातो. हे .... प्रयोगाचे उदाहरण आहे.

अ) कर्तरी ब) कर्मणी

क) भावे ड) यापैकी नाही

viii) वाक्य म्हणजे .... होय.

अ) अर्थपूर्ण विचार ब) अर्थपूर्ण शब्द

क) अर्थपूर्ण व्यंजन ड) स्वर समुह

ix) आपल्या तोंडावाटे निघणाऱ्या मूल ध्वनींना आपण .... असे म्हणतो.

अ) वर्ण ब) स्वर

क) स्वरादी ड) विसर्ग

x) 'जरी आंधळी मी तुला पाहते रे' येथे .... अलंकार आहे.

अ) दृष्टांत ब) उपमा

क) रूपक ड) विरोधाभास

munotes.in

प्रश्न 4) गद्य अध्यापनाची उद्दिष्टे लिहा. माध्यमिक स्तरावर गद्याचे अध्यापन परिणामकारक होण्यासाठी भाषा शिक्षक म्हणून कोणते प्रयत्न कराल? **[15]**

किंवा

मराठी अध्यापनाच्या विविध पद्धती लिहा. नाटयीकरण पद्धतीचा अध्यापनात तुम्ही शिक्षक म्हणून कसा प्रयत्न कराल ते सोदाहरण लिहा. **[15]**

प्रश्न 5) मातृभाषा अध्यापनात 'मूल्ये' महत्वाची का आहेत? माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांत राष्ट्रीय एकात्मता हे मूल्य रूजविण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल ते सोदाहरण लिहा. **[15]**

किंवा

मराठी विषय शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा. मराठी विषय शिक्षकाचे इतर विषय शिक्षकापेक्षा असणारे वेगळेपण सोदाहरण लिहा. **[15]**

प्रश्न 6) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) मराठी विषयाच्या अध्यापनात तंत्रज्ञानाचा वापर कसा कराल.

ब) मराठी विषय संरचनेचा शिक्षकास होणारा उपयोग लिहा.

क) 'पर्यावरण संवर्धन' गाभा घटक पाठ्यपुस्तकाच्या आधारे तुम्ही कसे साध्य कराल ते लिहा.

ड) प्रश्नोत्तर पद्धती चे फायदे व तोटे लिहा.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 02 : हिंदी

[एकूण गुण : 80

प्रश्न 1) अ) विशेषण की परिभाषा लिखिए। विशेषण के विभिन्न भेदों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए ।[10]

ब) संकल्प प्रकाशन को हिंदी विषय के पुस्तकों की माँग हेतु पत्र का प्रारूप लिखिए । [5]

अथवा

अ) संज्ञा की परिभाषा लिखिए। संज्ञा के विभिन्न भेदों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए । [10]

ब) अपने मोहल्ले की सफाई हेतु स्वास्थ्य अधिकारी को पत्र लिखिए । [5]

प्रश्न 2) किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर 150 से 175 शब्दों में लिखिए । [15]

अ) आधुनिक काल की विशेषताएँ लिखिए ।

ब) 'कबीरदास' के काव्य की विशेषताएँ लिखिए ।

क) 'हजारी प्रसाद द्विवेदी' का साहित्यिक परिचय लिखिए ।

ड) 'प्रेमचंद' को 'उपन्यास सम्राट' क्यों कहा जाता है?

इ) 'सुमित्रानंदन पंत' का साहित्यिक परिचय लिखिए ।

munotes.in

प्रश्न 3) अ) उचित जोडियाँ मिलाइए – [5]

'अ'		'ब'	
i)	संधि	अ)	सुजान
ii)	स्वर	ब)	आमरण
iii)	प्रत्यय	क)	कुशासन
iv)	उपसर्ग	ड)	ऋ
v)	मुहावरा	इ)	तेजस्वी
		फ)	घात लगाना

ब) एक वाक्य में उत्तर लिखिए । [5]

i) 'कितने पाकिस्तान' उपन्यास के रचनाकार कौन है?

ii) 'मधुशाला' इस काव्य के कवि का नाम लिखिए ।

iii) 'काला अक्षर भैंस बराबर' इस कहावत का अर्थ लिखिए ।

iv) 'आँखे खुलना' इस मुहावरें का अर्थ लिखिए ।

v) '85' इस अंक को शब्द में लिखिए ।

प्रश्न 4) पाठ्यपुस्तक की परिभाषा एवं महत्व लिखिए। कक्षा 9 से 12 तक की किसी भी एक कक्षा के पाठ्यपुस्तक का विश्लेषण कीजिए। **[15]**

अथवा

उच्च माध्यमिक स्तर की पाठ्यचर्या में हिंदी विषय का स्थान स्पष्ट कीजिए। उच्च माध्यमिक स्तर पर हिंदी भाषा अध्यापन के उद्देश्य लिखिए।

प्रश्न 5) हिंदी भाषा के गद्य अध्यापन के उद्देश्य स्पष्ट कीजिए। गद्य अध्यापन की विविध पद्धतियों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए। **[15]**

अथवा

हिंदी अध्यापन के सामान्य और विशेष गुण लिखिए। हिंदी का कुशल अध्यापक बनने के लिए आप कौन से प्रयास करेंगे?

प्रश्न 6) निम्नलिखित में से किन्हीं दो के उत्तर 150 से 175 शब्दों में लिखिए। **[10]**

अ) हिंदी भाषा विषय की विधा के आधार पर संरचना लिखिए।

ब) हिंदी अध्ययन स्त्रोत की आवश्यकता स्पष्ट कीजिए।

क) आशय विश्लेषण का महत्व लिखिए।

ड) हिंदी भाषा प्रयोगशाला के नियोजन के बारे में लिखिए।

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 -03 : ENGLISH

[Max. Marks : 80

Q1) Enlist the Kinds of Sentences of English. Explain those with suitable examples. **[15]**

OR

What is intonation? Give the types of intonation with suitable examples.

Q2) Answer the following (Any three) : **[15]**

a) Draft questions for an interview of motivational speaker.

b) Prepare a speech on 'Teacher's Day'.

c) Write an article on 'Indian Education System'.

d) Write a report of 'Street Play' conducted in your school.

e) Write down a review on a short story.

Q3) Do as Directed. **[10]**

a) She broke the glass.
(Add a question tag)

b) ________ building is five years old.
(Use proper article)

c) She is beautiful. She is bright.
(Use 'Not only . . . but also')

d) I will clean the house every Saturday.
(Change the Voice)

e) He finished his work. He went out immediately.
(Use 'as soon as')

f) I write a letter.
(Change into past tense)

g) Samuel plays four sports volleyball cricket soccer and tennis.
(Use proper punctuation marks)

h) The box is very heavy. I cannot lift it.
(Use 'So . . that')

i) The teacher said to the boys, "Work hard if you want to get success".
(Rewrite the Sentence in indirect speech)

j) I am as strong as he.
(Change the degree)

munotes.in

Q4) Explain the nature and scope of English subject. Write the correlation of English subject with other school subjects with suitable examples. **[15]**

OR

Explain the place of English in secondary school curriculum. What qualities and competencies should English teacher possess? Illustrate.

Q5) Write down the Direct Method of Teaching English with the help of following points : **[15]**

a) Concept

b) Merits

c) Limitations

d) Educational Implications

OR

Explain the concept, need and importance of learning resources. How will you use any learning resources in your daily teaching for English subject?

Q6) Answer the following (any two) : **[10]**

a) Language Laboratory.

b) Explain any two activities to inculcate values in students.

c) Merits and limitations of structural approach in teaching of English.

d) Technology based Learning resources.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 04 : SANSKRIT

[Max. Marks : 80

Q1) Explain the places of pronunciation of Sanskrit alphabets in detail. **[15]**

OR

What are the types of Adjectives in Sanskrit? Explain them with examples.

Q2) Answer any three questions of the following : **[15]**

a) What are the types of Voice in Sanskrit? Explain them with examples.

b) What are the types of **कारक**? Explain them with examples.

c) Explain **द्वंद्व** compound with examples.

d) Explain **तत्पुरूष** compound with examples.

e) Explain **स्वर संधी** with examples.

Q3) a) Recognize the forms : **[5]**

i) **जयते**

ii) **कुसुमैः**

iii) **विकासस्य**

iv) **यतस्व**

v) **ज्ञानाय**

b) Match the pairs : **[5]**

	Group 'A'		Group 'B'
i)	**रामायणम्**	अ)	**भासः**
ii)	**महाभारतम्**	ब)	**वाल्मीकिः**
iii)	**कुमारसम्भवम्**	क)	**व्यासः**
iv)	**मुद्राराक्षसम्**	ड)	**कालिदासः**
v)	**स्वप्नवासवदत्तम्**	इ)	**विशाखदत्तः**
		फ)	**अश्वघोषः**

munotes.in

Q4) What are the objectives of Sanskrit Teaching at higher secondary level? Explain them in detail. **[15]**

OR

Explain the coordination of Sanskrit with other school subjects.

Q5) Explain the various teaching methods of Sanskrit Prose and Grammar. **[15]**

OR

Analyse the Sanskrit text book of 12th STD.

Q6) Answer any two questions of the following in brief. **[10]**

a) Explain the place of Sanskrit subject in higher secondary level education.

b) Explain the characteristics of Sanskrit Teacher.

c) Analyse the curriculum of Sanskrit at higher secondary level.

d) Explain the technology based sources of Sanskrit learning.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 04 : संस्कृत

[एकूण गुण : 80

प्रश्न 1) संस्कृत भाषेतील वर्णांची उच्चारणस्थाने सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

संस्कृत भाषेतील विशेषणांचे प्रकार कोणते? ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[15]**

अ) संस्कृत वाक्यरचनेच्या प्रयोगाचे प्रकार कोणते? ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) कारकाचे प्रकार कोणते? ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

क) द्वंद्व समास सोदाहरण स्पष्ट करा.

ड) तत्पुरूष समास सोदाहरण स्पष्ट करा.

इ) स्वर संधी सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अ) रुपे ओळखा. **[5]**

i) जयते

ii) कुसुमै:

iii) विकासस्य

iv) यतस्व

v) ज्ञानाय

ब) जोड्या जुळवा. **[5]**

'अ' गट	'ब' गट
i) रामायणम्	अ) भास:
ii) महाभारतम्	ब) वाल्मीकि:
iii) कुमारसम्भवम्	क) व्यास:
iv) मुद्राराक्षसम्	ड) कालिदास:
v) स्वप्नवासवदत्तम्	इ) विशाखदत्त:
	फ) अश्वघोष:

munotes.in

प्रश्न 4) उच्चमाध्यमिक स्तरावरील संस्कृत अध्यापनाची उद्दिष्टे कोणती? सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

संस्कृत विषयाचा अन्य विषयांसोबतचा समन्वय स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) संस्कृत गद्य व व्याकरण अध्यापनाच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

इ. 12 वी च्या संस्कृत पाठ्यपुस्तकाचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. **[10]**

अ) उच्च माध्यमिक स्तरावरील शिक्षणात संस्कृत विषयाचे स्थान स्पष्ट करा.

ब) संस्कृत विषयाच्या शिक्षकाची वैशिष्ट्ये लिहा.

क) उच्च माध्यमिक स्तरावरील संस्कृत पाठ्यक्रमाचे विश्लेषण करा.

ड) संस्कृत विषयाच्या अध्ययनाचे तंत्रज्ञानाधारित स्त्रोत स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

munotes.in

BED 205 - 05 : URDU

Max. Marks : 80]

1 (a) ''تعلیمی ٹکنالوجی کی اہمیت'' اس عنوان پر 250 الفاظ پر مشتمل مضمون لکھیے۔ 10

(b) جملہ کی تعریف لکھیے۔ مفرد و مخلوط جملے کے فرق کو مع مثال واضح کیجیے۔ 05

OR

(a) ''وقت کی پابندی'' اس عنوان پر 250 الفاظ پر مشتمل مضمون لکھیے۔ 10

(b) اسم کی تعریف لکھیے۔ اسم کی قسمیں مع مثال واضح کیجیے۔ 05

2 مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی تین) 15

a ۔ دور قدیم کی شاعری کی خصوصیات لکھیے۔

b ۔ دور وسطی اور دور جدید کے ادب کا موازنہ کیجیے۔

c ۔ نظم کی تدریس میں تشریح کی اہمیت لکھیے۔

d ۔ علامہ اقبال بطور شاعر انداز بیان پر روشنی ڈالیے۔

e ۔ اے۔پی۔جے عبدالکلام کی ادبی شخصیت پر روشنی ڈالیے۔

3 (a) جوڑیاں لگائیے۔ 05

الف	ب
i ۔ علم	a ۔ ہم ہندوستانی
ii ۔ اسم خاص	b ۔ تین
iii ۔ صفت نسبتی	c ۔ علامہ اقبال
iv ۔ اردو ادب کے ادوار	d ۔ غالب
v ۔ شاعر مشرق	e ۔ لال قلعہ
	f ۔ علوم

munotes.in

3 (b) خانہ پری کیجیے۔ 05

i ۔ اسم کی بجائے استعمال ہونے والا لفظ __________ کہلاتا ہے۔(اسم،ضمیر،فعل)

ii ۔ بانگ درا __________ کی تصنیف ہے۔ (اقبال،حالی،غالب)

iii ۔ خط کی قسمیں __________ ہے۔(ایک،تین،دو)

iv ۔ گزرا ہوا وقت __________ کہلاتا ہے۔(زمانہ حال،زمانہ مستقبل،زمانہ ماضی)

v ۔ غزل کا پہلا شعر __________ کہلاتا ہے۔(مقطع،قطعہ،مطلع)

تدریس قواعد کے مختلف طریقے لکھیے۔اردو قواعد کی تدریس میں استقرائی واستخراجی طریقہ کی اہمیت مع مثال واضح کیجیے۔ 15

OR

4 اردو پڑھانے کے اغراض ومقاصد لکھیے۔اعلیٰ سطح پر اردو کے مقام کا تعین کرتے ہوئے اردو کی اہمیت وافادیت لکھیے۔اعلیٰ سطح (Higher secondary) مدارس میں اردو کے فروغ کے لیے آپ کن سرگرمیوں کو اہتمام کرونگے۔ 15

5 نصاب وکتاب میں ربط واضح کیجیے۔اردو کی ساخت بنائیے۔اردو کی نہم جماعت کی کتاب کا تجزیہ مع بیرونی و اندرونی خوبیاں لکھیے۔ 15

OR

اردو معلم کی خصوصیات تفصیل سے لکھیے۔معلم کی پیشہ ورانہ ترقی کے لیے آپ کونسے اقدامات کرونگے۔ 15

6 کوئی دو کے جواب لکھیے۔ 10

a ۔ اردو کا دیگر مضامین کے ساتھ ربط لکھیے۔

b ۔ کمپیوٹر کی مدد سے اردو کی تدریس

c ۔ بحث ومباحثہ کا طریقہ

d ۔ اردو کی تدریس میں بنیادی عناصر واخلاقی اقدار کی اہمیت۔

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 06 : HISTORY

[Max. Marks : 80

Q1) Explain the effects of Industrial Revolution with reference to following points. **[15]**

a) Positive effects
b) Negative effects
c) Environmental effects

OR

Explain the causes and effects of American war of Independence in detail.

Q2) Answer in brief. (Any three) **[15]**

a) Importance of Applied history.
b) Uses of press.
c) Nature of contemporary history.
d) Challenges before democracy related to personal liberty.
e) Usability of Electronic media.

Q3) a) Fill in the blanks :- **[5]**

i) Ek Gaon, Ek Panvatha' movement was started by _____.
(Dr. Baba Amte, Dr. Prakash Amte, Dr. Baba Adnav, Smt. Sindhutai sapkal)

ii) The remains of a dock have been discovered _____.
(Dholvira, Kalibangan, Lothal, Surkotada)

iii) Constitution of India was implemented from _______.
(26 January 1950, 26 January 1949, 26 January 1947, 15 August 1947)

iv) The International Court of the UNO is at ______ city of Holland.
(New York, Ankara, Hague, London)

v) Vardhman Mahaveer was the _______ Thirthankar.
(First, Twenty third, Twenty Fourth, Twenty-fifth)

b) Match the pair : **[5]**

'A'	'B'
i) Manohar Joshi	a) Water Conservation
ii) Sudhakar Rao Naik	b) Lok Nyayalaya
iii) Vasantdada Patil	c) Matoshri Vruddashram Scheme
iv) Shivajirao Nilengekar	d) Non Grants Schools
v) Sharad Pawar	e) Renaming of Colabaas Raigad
	f) Women's Policy

munotes.in

Q4) Explain the principles & maxims in history subject? Explain it with examples.**[15]**

OR

Explain the concept of content cum methodology. Explain with example how content cum methodology is useful to history teacher.

Q5) What is E-learning resources? Explain how will you use e-learning resources for effective history teaching with suitable examples. **[15]**

OR

Explain the concept of Achievement test and Diagnostic test. Explain the importance of Remedial teaching for student's progress with examples.

Q6) Answer in brief (Any 2) : **[10]**

a) Write the importance of value in history teaching.

b) Explain the importance of Unit plan.

c) Explain the importance of historical Research.

d) Explain the difference between syllabus and curriculum.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 06 : इतिहास

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) औद्योगिक क्रांतीचे परिणाम पुढील मुद्द्यांच्या आधारे सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

अ) इष्ट परिणाम

ब) अनिष्ट परिणाम

क) पर्यावरणावरील परिणाम

किंवा

अमेरिकन स्वातंत्र्ययुद्धाची कारणे आणि परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) उपयोजित इतिहासाचे महत्त्व.

ब) मुद्रणालयाचे उपयोग.

क) समकालीन इतिहासाचे स्वरुप.

ड) लोकशाही समोरील व्यक्तिस्वातंत्र्याचे आव्हान.

इ) विजाणूशास्त्रीय (Electronic) माध्यमांची उपयुक्तता.

प्रश्न 3) अ) रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) 'एक गाव एक पाणवठा' ही चळवळ .... यांनी सुरु केली.

(डॉ. बाबा आमटे, डॉ प्रकाश आमटे, डॉ. बाबा आढाव, श्रीमती सिंधुताई सपकाळ)

ii) प्रचंड गोदीचे अवशेष .... येथे सापडले.

(धोलविरा, कालिबंगन, लोथल, सुरकोटडा)

iii) भारतीय राज्यघटनेची अंमलबजावणी .... पासून करण्यात आली.

(26 जानेवारी 1950, 26 जानेवारी 1949, 26 जानेवारी 1947,15 ऑगस्ट 1947)

iv) संयुक्त राष्ट्रसंघाचे आंतरराष्ट्रीय न्यायालय हॉलंडमधील .... या शहरी आहे.

(न्युयॉर्क, अंकारा, हेग, लंडन)

v) वर्धमान महावीर हे जैन धार्मियांचे .... तीर्थंकर होते.

(पहिले, तेविसावे, चोविसावे, पंचविसावे)

munotes.in

ब) जोड्या लावा : [5]

'अ'		'ब'	
i)	मनोहर जोशी	अ)	जलसंधारण
ii)	सुधाकराव नाईक	ब)	लोकन्यायालय
iii)	वसंतदादा पाटील	क)	मातोश्री वृध्दाश्रम योजना
iv)	शिवाजीराव पाटील निलंगेकर	ड)	विना अनुदानित शाळा/महाविद्यालय
v)	शरद पवार	इ)	कुलाबा जिल्ह्याचे रायगड असे नामकरण
		फ)	महिला धोरण

प्रश्न 4) इतिहास अध्यापनाची तत्वे आणि सूत्रे सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

आशययुक्त अध्यापन पद्धतीची संकल्पना स्पष्ट करा. आशययुक्त अध्यापन पद्धतीचा इतिहास शिक्षकास होणारा उपयोग सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) ई-अध्ययन स्रोत म्हणजे काय? इतिहास विषयाचे अध्यापन परिणामकारक होण्यासाठी या अध्ययन स्रोतांचा वापर तुम्ही कसा कराल? सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

संपादन चाचणी व नैदानिक चाचणीची संकल्पना स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीसाठी उपचारात्मक अध्यापनाचे महत्व सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

अ) इतिहास अध्यापनात मूल्यांचे महत्व लिहा.

ब) घटक नियोजनाचे महत्व स्पष्ट करा.

क) ऐतिहासिक संशोधनाचे महत्व स्पष्ट करा.

ड) पाठ्यक्रम व अभ्यासक्रमातील फरक स्पष्ट करा.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 07 : GEOGRAPHY

[Max. Marks :80

Q1) a) Explain the solar system factors, with suitable diagram. **[8]**

b) What is mean by volcano? Explain the causes of volcano. **[7]**

OR

a) What is meant by mountain? Explain types of Mountain with diagram. **[8]**

b) Explain the types of water bodies. **[7]**

Q2) Answers in brief (Any three) : **[15]**

a) Write the causes of population growth.

b) Write the characteristics of Intensive agriculture.

c) What is Biodiversity? Write its importance.

d) Explain Rain gauge with diagram.

e) Write information about Indian natural resources.

Q3) a) Rewrite the following sentences after filling the blanks with appropriate words from the brackets. **[5]**

i) Parallels of latitude and meridians of longitude together on the globe forms ________.

a) Angular distance b) Hemisphere

c) Graticule d) Points

ii) Grapes is widely ripe in ________ district of Maharashtra.

a) Nashik b) Sangli

c) Jalgaon d) Pune

iii) There are _________ types of solar eclipse.

a) Three b) Two

c) Five d) Four

iv) The Indian standard time is _________ ahead to GMT.

a) 6 Hours 30 minutes b) 5 Hours 30 minutes

c) 12 Hours 30 minutes d) 12 Hours

v) _______ lake is formed due to the meteorite.

a) Chilka b) Lonar

c) Sambar d) Pulkit

munotes.in

b) Match the following : **[5]**

	Column 'A'		Column 'B'
i)	Igneous Rocks	a)	Red Fort
ii)	Sedimentary Rocks	b)	The Maharashtra Plateau
iii)	Metamorphic Rocks	c)	The Taj Mahal
iv)	Andes	d)	Europe
v)	Caucasus	e)	South America
		f)	India

Q4) Explain the Importance and characteristics of the structure of Geography as a Geography Teacher. How will you use the structure while teaching Geography? Explain with suitable examples. **[15]**

OR

Explain the need of Content Analysis. Which different factors to be considered for analyse content analysis of Geography.

Q5) What are the different methods of teaching Geography. Explain the merits and demerits of project method. As a teacher, what type project will you give to secondary student. **[15]**

OR

Explain the importance of teaching aids in Geography teaching. How will you make use of map and Globe in teaching of Geography.

Q6) Answer the following in short (any two) : **[10]**

a) Write the qualities of Geography teacher.

b) Write the steps of Experimental method.

c) How will you inculcate life skill - self awareness through teaching of Geography.

d) Explain the concept of Text Book analysis.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 07 : भूगोल

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अ) सूर्यमालेचे घटक आकृतीसह स्पष्ट करा. [8]

ब) ज्वालामुखी म्हणजे काय? ज्वालामुखीची कारणे स्पष्ट करा. [7]

किंवा

अ) पर्वत म्हणजे काय? पर्वताचे प्रकार आकृतीसह स्पष्ट करा. [8]

ब) जलाशयाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. [7]

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

अ) लोकसंख्या वाढीची कारणे लिहा.

ब) सखोल उदरनिर्वाहक शेतीची वैशिष्ट्ये लिहा.

क) जैवविविधता म्हणजे काय? जैवविविधतेचे महत्त्व लिहा.

ड) पर्जन्यमापक आकृतीसह स्पष्ट करा.

इ) भारतातील नैसर्गिक साधनसंपत्ती विषयी माहिती लिहा.

प्रश्न 3) अ) कंसात दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा. [5]

i) अंक्षवृत्त व रेखावृत्ते मिळून पृथ्वीगोलावर .... तयार होते.

अ) कोनीय अंतर ब) गोलार्ध

क) वृत्तजाळी ड) बिंदूस्वरूप

ii) महाराष्ट्रातील .... जिल्ह्यात द्राक्ष जास्त उत्पादीत होतात?

अ) नाशिक ब) सांगली

क) जळगाव ड) पुणे

iii) सूर्यग्रहणाचे .... प्रकार आहेत?

अ) तीन ब) दोन

क) पाच ड) चार

iv) भारताची प्रमाण वेळ ही जागतिक प्रमाण वेळेपेक्षा .... तासांनी पुढे आहे.

अ) 6 तास 30 मिनिट ब) 5 तास 30 मिनिट

क) 12 तास 30 मिनिट ड) 12 तास

v) उत्कापातामुळे .... सरोवरांची निर्मिती झाली आहे.

अ) चिल्का ब) लोणार

क) सांभार ड) पुलकित

munotes.in

ब) खालील जोड्या जुळवा. [5]

'अ' स्तंभ		'ब' स्तंभ	
i)	अग्निजन्य खडक	अ)	लाल किल्ला
ii)	गाळाचे खडक	ब)	महाराष्ट्र पठार
iii)	रूपांतरित खडक	क)	ताजमहाल
iv)	ॲंडीज पर्वत	ड)	युरोप
v)	कॉकेशस पर्वत	इ)	दक्षिण अमेरिका
		फ)	भारत

प्रश्न 4) भूगोल विषयाच्या संरचनेचे महत्त्व सांगून, संरचनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. भूगोल विषय शिक्षक म्हणून त्या संरचनेचा अध्यापनात कसा उपयोग कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

आशय विश्लेषणाची गरज स्पष्ट करा. भूगोलाचे आशय विश्लेषण करताना कोणकोणत्या घटकाचा विचार करावा लागतो.

प्रश्न 5) भूगोल अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या? प्रकल्प पद्धतीचे गुणदोष सांगा. एक शिक्षक म्हणून तुमच्या विद्यार्थ्यासाठी माध्यमिक स्तरावर तुम्ही कोणत्या प्रकल्पाचे आयोजन कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

भूगोल अध्यापनात शैक्षणिक साधनांचे महत्व विशद करा नकाशा आणि पृथ्वीगोल या शैक्षणिक साधनांचा वापर भूगोल अध्यापनात कसा कराल.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

अ) भूगोल शिक्षकाचे गुण लिहा.

ब) प्रायोगिक पद्धतीच्या पायऱ्या लिहा.

क) स्व–जाणीव हे जीवन कौशल्य तुम्ही भूगोल अध्यापनात कसे रूजवाल.

ड) पाठ्यपुस्तक विश्लेषण संकल्पना स्पष्ट करा.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 08 : GENERAL SCIENCE

[Max. Marks :80

Q1) a) Explain the concept of Hydro carbon. Write types of Hydrocarbons with suitable examples. **[8]**

b) Define the intermolecular forces. Explain the different types of intermolecular forces. **[7]**

OR

a) What are fatty acids? What are the different uses of fatty acids? **[8]**

b) Draw a neat labelled diagram of 'Plant Cell'. Explain the functions of any five parts of plant cell. **[7]**

Q2) Answer any three of the following : **[15]**

a) In LPG cylinder the gas filled is in the liquified state explain with reasons.

b) Write the ohms law.

c) Write short note on - Dispersion Light.

d) Write the properties & uses of magnet.

e) Write the causes of Soil pollution.

munotes.in

Q3) a) Complete the following sentence by choosing correct option. **[6]**

i) Bifocal lens are required to correct __________.

a) Astigmatism b) Persbyopia

c) Hypermetropia d) Myopia

ii) _________ object does not reflect more light.

a) Polish Surface b) Shinning Surface

c) Unpolished Surface d) White Surface

iii) Matters that contains two or more constituent. Substances is called ________.

a) Mixture b) Compound

c) Element d) Metalloid

iv) ___________ orgenelles are only found in plant cell.

a) Ribosomes b) Mitochondria

c) Chloroplast d) Nucleus

v) The intermolecular forced is ________ in the particles of Gaseous.

a) Minimum b) Moderate

c) Indefinite d) Maximum

vi) The Hydrocarbons having _______ bond between carbon atom called saturated hydrocarbon.

a) Triple bond b) Double bond

c) Single bond d) No bond

b) Match the following : **[4]**

Group 'A' Lens/mirror	Group 'B' Uses
i) Convex lens	a) Shaving mirror
ii) Concave mirror	b) Simple microscope
iii) Concave lens	c) Corrected presbyopia
iv) Bifocal lens	d) Corrected near sightedness (myopia)
	e) Color blindness

Q4) Analyse any one science text book from standard VIII to X with internal and external aspects in detail. **[15]**

OR

Explain nature, scope and importance of general science at Higher Secondary Level.

Q5) Explain Demonstration method of teaching science with reference to following points. **[15]**

a) Meaning b) Criteria of good demonstration

c) Merits d) Demerits

e) Role of teachers

OR

Explain concept of Learning Resources. Explain any five learning resources while teaching science subject and write importance of Botanical garden.

Q6) Answer any two of the following : **[10]**

a) Explain 5E model of stages.

b) Write the competencies of science teacher.

c) Write importance of science in daily life.

d) Differentiate between curriculum and syllabus.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 08 : सामान्य विज्ञान

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अ) हाड्रोकार्बनची संकल्पना स्पष्ट करा. हायड्रोकार्बनचे प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[8]**

ब) आंतररेवणीय बल स्पष्ट करा. आंतररेवणीय बलाचे (Intermolecular forces) विविध प्रकार स्पष्ट करा. **[7]**

किंवा

अ) असंतृप्त मेदाम्ल म्हणजे काय? त्याचे विविध उपयोग स्पष्ट करा. **[8]**

ब) वनस्पती पेशीची नामनिर्देशित आकृती काढा. वनस्पती पेशीच्या कोणत्याही पाच भागांची कार्ये स्पष्ट करा. **[7]**

प्रश्न 2) खालील पैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) LPG च्या सिलेंडर मध्ये वायू द्रवरूपात भरलेला असतो कारणासहीत स्पष्ट करा.

ब) 'ओहम' चा नियम लिहा.

क) प्रकाशाचे अपवर्तन – टिपा लिहा.

ड) चुंबकाचे गुणधर्म व उपयोग लिहा.

इ) मृदा प्रदुषणाची कारणे लिहा.

munotes.in

प्रश्न 3) अ) खालील पर्यायांची योग्य निवड करून विधान पुन्हा लिहा. **[6]**

i) .... दोष दूर करण्यासाठी द्वि–नाभीय भिंगाची आवश्यकता असते.

अ) विषमता ब) वृध्द दृष्टिता
क) दूर दृष्टिता ड) निकट दृष्टिता

ii) .... वस्तूवर प्रकाश जास्तीत जास्त परावर्तीत होत नाही.

अ) उजळ पृष्ठभाग ब) चकचकीत पृष्ठभाग
क) ओबड–धोबड पृष्ठभाग ड) पांढरा पृष्ठभाग

iii) दोन किंवा अधिक घटक पदार्थ असणाऱ्या द्रव्याला .... म्हणतात.

अ) मिश्रण ब) संयुग
क) मूलद्रव्य ड) धातुसदृश्य

iv) .... हे केवळ वनस्पती पेशींमध्ये सापडणारे अंगके आहेत.

अ) रायबोसोम ब) मायट्रोकॉन्ड्रिया
क) हरितलवक ड) केंद्रक

v) वायूच्या कणांमध्ये .... आंतररेवणीय बल असते.

अ) कमीत कमी ब) मध्यम
क) अनिश्चित ड) जास्तीत जास्त

vi) हायड्रोकार्बनमध्ये .... बंध हे कार्बन अणू मध्ये असतो, ज्याला संतृप्त हायड्रोकार्बन असे म्हणतात.

अ) तिहेरी बंध
ब) दुहेरी बंध
क) एकेरी बंध
ड) कोणताच बंध नाही

ब) जोड्या जुळवा. **[4]**

गट 'अ' भिंग/आरसा		गट 'ब' उपयोग	
अ)	बहिर्वक्र भिंग	i)	दाढीचा आरसा
ब)	आंतर्वक्र आरसा	ii)	साधा सुक्ष्मदर्शक
क)	आंतरर्वक्र भिंग	iii)	जरा दीर्घदृष्टीता
ड)	द्वि – नाभिय भिंग	iv)	निकट दृष्टीदोष
		v)	रंग अंधत्व

प्रश्न 4) विज्ञान विषयाच्या इयत्ता 8 वी ते 10 वी पैकी कोणत्याही एका इयत्तेचे पाठ्यपुस्तकाचे अंतरंगाचे व बाह्य रंगाचे विश्लेषण सविस्तर करा. **[15]**

किंवा

उच्च माध्यमिक स्तरावरील विज्ञान विषयाचे स्वरूप व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 5) विज्ञान अध्यापनाची दिग्दर्शन पद्धती खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) अर्थ
ब) चांगल्या दिग्दर्शनाचे निकष
क) फायदे
ड) तोटे
इ) शिक्षकाची भूमिका

किंवा

अध्ययन स्त्रोत ही संकल्पना स्पष्ट करा. विज्ञान विषयाचे अध्यापन करतानाचे कोणतेही पाच अध्ययन स्त्रोत स्पष्ट करून विज्ञान वनस्पती उद्यानाचे महत्व सांगा.

प्रश्न 6) खालील पैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) 5E प्रतिमानाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

ब) विज्ञान शिक्षकाच्या क्षमता लिहा.

क) विज्ञानाचे दैनंदिन जीवनातील महत्व सांगा.

ड) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 09 : MATHEMATICS

[Max. Marks :80

Q1) Solve the following examples. **[15]**

a) Solve :

$[(-2) + (-3)] \times \{[-2 - (-3)] + 10\}$

b) Factorize : $49x^2 - 81y^2$

c) Find the square root of 625 by factorization method.

d) Solve the quadratic equation :

$3x^2 + 8x + 5 = 0$

e) 16, 25, 96 and 'x' are in proportion. Find the value of x.

OR

Solve the following examples.

a) Subtract :

$(5x^4 - 3x^3 + 2x^2 + 5x - 7) - (3x^4 + 2x^3 + 7x + 8)$

b) Add :

$$\frac{7}{15} + \frac{-2}{20}$$

c) Expand : $(3p + 2q)^3$

d) The cost of 15 tennis balls is Rs. 375. Find the cost of 27 such balls.

e) Solve the following simultaneous equations

$2x + 3y = 15$; $3x + 2y = 25$

Q2) Attempt any three of the following : **[15]**

a) Explain the following pairs of angles with suitable diagrams.

i) Complementary angles ii) Supplementary angles

iii) Vertically opposite angles iv) Linear pair of angles

v) Adjacent angles

b) The circumference of a circle is 88cm. Find the area of the circle.

c) A rectangular garden has a walking path of width 2 meters along all its sides. If the length and breadth of the garden is 30 meters and 20 meters respectively, find the area of the walking path around the garden.

d) Prove that : 'Diagonals of a rectangle are congruent'.

e) Find the compound interest on principle of 20,000 that is invested for 3 years at 5 p.c.p.a.

munotes.in

Q3) Attempt the following : **[10]**

a) What is the slope of the line parallel to 'x' axis?

b) Write the formula to calculate the area of square.

c) When do we get profit in the business?

d) Find 8% of 300.

e) Define : 'Rectangle'.

f) Write the square of 2.3

g) Write the set of natural numbers.

h) Frame the algebraic expression for :

5 added to 7 times a number.

i) $\frac{8}{15} = \frac{x}{60}$ find value of 'x'.

j) Expand : $(a - b)^2$.

Q4) Analyse the content of unit Triangles with respect to following points. **[15]**

a) Objectives

b) Teaching points

c) Method of Teaching

d) Generalizations

e) Evaluation

OR

What is correlation? What are its types? Explain correlation of Mathematics with Science.

Q5) What is experimental method of teaching Mathematics? Prepare a Lesson plan for teaching any one unit of Mathematics by using experimental method. **[15]**

OR

How will you use Inductive - Deductive method for teaching "Area of Square". Illustrate your answer with suitable examples.

munotes.in

Q6) Answer in brief (any two) : **[10]**

a) Explain different learning resources for Mathematics.

b) Explain merits and demerits of Heuristic method.

c) Explain the importance of Mathematics at secondary level.

d) Explain 5E learning model.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 09 : गणित

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) पुढील उदाहरणे सोडवा. **[15]**

अ) सोडवा :

$[(-2) + (-3)] \times \{[-2 - (-3)] + 10\}$

ब) अवयव पाडा : $49x^2 - 81y^2$

क) 625 चे वर्गमूळ अवयव पद्धतीने काढा.

ड) पुढील वर्गसमीकरण सोडवा : $3x^2 + 8x + 5 = 0$.

इ) 16, 25, 96 व x प्रमाणात असतील तर 'x' ची किंमत काढा.

किंवा

अ) वजाबाकी करा : $(5x^4 - 3x^3 + 2x^2 + 5x - 7) - (3x^4 + 2x^3 + 7x + 8)$

ब) बेरीज करा : $\frac{7}{15} + \frac{-2}{20}$

क) विस्तार करा : $(3p + 2q)^3$

ड) 15 टेनिस चेंडूंची किंमत 375 रू आहे तर अशा 27 चेंडूंची किंमत किती?

इ) पुढील एकसामाईक समीकरणे सोडवा :

$2x + 3y = 15$; $3x + 2y = 25$

प्रश्न 2) पुढीलपैकी तीन उदाहरणे सोडवा. **[15]**

अ) पुढील कोनांच्या जोड्या आकृतीसह स्पष्ट करा –

i) कोटीकोन

ii) पूरककोन

iii) विरूद्ध कोन

iv) रेषीय जोडीतील कोन

v) संलग्न कोन (लगतचे कोन)

ब) एका वर्तुळाचा परीघ 88 cm आहे. तर त्या वर्तुळाचे क्षेत्रफळ काढा.

क) एका आयताकृती बागेभोवती 2 मीटर रूंदीचा चालण्यासाठीचा रस्ता आहे. त्या बागेची लांबी व रूंदी अनुक्रमे 30 मीटर व 20 मीटर आहे. तर त्या चालण्यासाठीच्या रस्त्याचे क्षेत्रफळ काढा.

ड) सिद्ध करा : 'आयताचे कर्ण एकरूप असतात'.

इ) रू. 20,000 ही रक्कम तीन वर्षांसाठी द.सा.द.शे 5 दराने गुंतविल्यास त्यावर मिळणारे चक्रवाढ व्याज काढा.

munotes.in

प्रश्न 3) सोडवा. **[10]**

अ) 'x' अक्षास समांतर असलेल्या रेषेचा चढ किती असतो?

ब) चौरसाचे क्षेत्रफळ काढण्यासाठीचे सूत्र लिहा.

क) एखाद्या व्यवहारात नफा केव्हा होतो?

ड) 300 चे 8% काढा.

इ) व्याख्या लिहा : 'आयत'.

फ) 2.3 चा वर्ग लिहा.

य) नैसर्गिक संख्या संच लिहा.

र) बैजिक राशी लिहा : 'एका संखेच्या 7 पटीत 5 मिळविले'.

ल) $\frac{8}{15} = \frac{x}{60}$ तर 'x' ची किंमत काढा.

व) विस्तार लिहा : $(a - b)^2$

प्रश्न 4) 'त्रिकोण' या घटकाचे आशय विश्लेषण पुढील मुद्द्यांच्या आधारे करा. **[15]**

अ) उद्दिष्टे

ब) अध्यापन मुद्दे

क) अध्यापन पद्धती

ड) सामान्यीकरणे

इ) मूल्यमापन

किंवा

समवाय म्हणजे काय? समवायाचे प्रकार कोणते? गणित विषयाचा विज्ञान विषयाशी असणारा समवाय स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) गणित अध्यापनाची प्रायोगिक पद्धती म्हणजे काय? प्रायोगिक पद्धतीचा वापर करून गणितातील कोणत्याही एका घटकासाठी अध्यापनाचे नियोजन करा. **[15]**

किंवा

'चौरसाचे क्षेत्रफळ' शिकविताना उद्‌गामी–अवगामी पद्‌धती कशा प्रकारे वापराल? तुमचे उत्तर सोदाहरण स्पष्ट करा.

munotes.in

प्रश्न 6) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) गणितातील विविध अध्ययन स्त्रोत स्पष्ट करा.

ब) स्वयंशोधन पद्धतीचे गुण व दोष स्पष्ट करा.

क) माध्यमिक स्तरावरील गणिताचे महत्व स्पष्ट करा.

ड) 5E अध्ययन प्रतिमान स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 10 : ECONOMICS

[Max. Marks :80

Q1) Explain the following fundamental concepts of Economics. **[15]**

a) Value and Price

b) Human wants

c) Resources

OR

Explain the following challenges before Indian Economy

a) Population

b) Poverty

c) Hoarding

Q2) Answer any three of the following : **[15]**

a) Explain the functions of Central Bank.

b) Explain the Concept and subject matter of Macro Economics.

c) Explain the features of good Money.

d) Explain the current importance of deficit budgeting.

e) Explain the types of utility.

Q3) a) Choose the correct alternatives and complete the sentences. **[5]**

i) Market demand is a total of purchasing by ________ buyers.
(Some / all / one)

ii) _______ determines the potential supply.
(Stock / Output / Supply)

iii) Government Budget is the subject matter of _______ Economics.
(Micro / Macro / Managerial)

iv) Land is a free gift of ________.
(human / nature / god)

v) Monopoly means being _________.
(a seller / numerous vendors / a customer)

munotes.in

b) Match the following : **[5]**

	Group 'A'		Group 'B'
i)	Year of Great Divide	a)	2010
ii)	Employment Guarantee Scheme	b)	1991
iii)	Economic development policy	c)	1921
iv)	Family planning program	d)	1972
v)	Free and Compulsory Education	e)	1952
		f)	1962

Q4) Explain the meaning and importance of a structure of Economics subject. Prepare a structure of any two branches of Economics subject. **[15]**

OR

Write the criteria for good Economics textbook. Analyse the Economics textbook of any one standard at higher secondary level.

munotes.in

Q5) Explain the 'problem solving method' on the basis of following points. **[15]**

a) Concept

b) Steps

c) Teachers Role

d) Advantages

e) Limitation

OR

What is meant by learning resources? Explain the Need and Importance of Traditional Learning Resources with suitable examples.

Q6) Answer any two of the following : **[10]**

a) Objectives of teaching Economics.

b) Co-relation of Economics with commerce and Political Science.

c) The role of the teacher in the question - Answer method.

d) Qualities of a good economic teacher.

▽ ▽ ▽ ▽

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 10 : अर्थशास्त्र

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अर्थशास्त्रातील खालील मुलभूत संकल्पना स्पष्ट करा. **[15]**

अ) किंमत व मूल्ये

ब) मानवी गरजा

क) साधने

किंवा

भारतीय अर्थव्यवस्थेसमोरील खालील आव्हाने स्पष्ट करा.

अ) लोकसंख्या

ब) दारिद्र्य

क) साठेबाजी

munotes.in

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) मध्यवर्ती बँकेची कार्ये स्पष्ट करा.

ब) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची संकल्पना व अभ्यासविषय स्पष्ट करा.

क) चांगल्या पैशाचे गुणधर्म स्पष्ट करा.

ड) तुटीच्या अंदाजपत्रकाचे आजच्या काळातील महत्व स्पष्ट करा.

इ) उपयोगितेचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अ) कंसात दिलेल्या पर्यायातील योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा व लिहा. **[5]**

i) बाजार मागणी ही .... ग्राहकांनी केलेली एकूण मागणी होय.
(काही, सर्व, एक)

ii) .... हा संभाव्य पुरवठा ठरतो.
(साठा, उत्पादन, पुरवठा)

iii) 'सरकारी अंदाजपत्रक' हा .... अर्थशास्त्राचा अभ्यासविषय आहे.
(सुक्ष्मलक्षी, समग्रलक्षी, व्यवस्थापकीय)

iv) भूमी ही .... विनामूल्य देणगी आहे.
(मानवाची, निसर्गाची, देवाची)

v) मक्तेदार म्हणजे .... असणे होय.
(एक विक्रेता, असंख्य विक्रेते, एक ग्राहक)

ब) योग्य जोड्या लावा. **[5]**

'अ' गट		'ब' गट	
i)	महाविभाजनाचे वर्ष	अ)	2010
ii)	रोजगार हमी योजना	ब)	1991
iii)	आर्थीक विकासाचे धोरण	क)	1921
iv)	कुटूंबनियोजन कार्यक्रम	ड)	1972
v)	मोफत व सक्तीचे शिक्षण	इ)	1952
		फ)	1962

प्रश्न 4) अर्थशास्त्र संरचनेचा अर्थ व महत्व स्पष्ट करा. अर्थशास्त्र विषयाच्या कोणत्याही दोन शाखांची संरचना तयार करा. **[15]**

किंवा

चांगल्या अर्थशास्त्र पाठ्यपुस्तकाचे निकष लिहा. उच्च माध्यमिक स्तरावरील कोणत्याही एका इयत्तेच्या अर्थशास्त्र पाठ्यपुस्तकाचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 5) समस्या निराकरण पद्धतीचे स्पष्टीकरण खालील दिलेल्या मुद्दयांना अनुसरून करा. **[15]**

अ) संकल्पना

ब) पायऱ्या

क) शिक्षकाची भूमिका

ड) फायदे

इ) मर्यादा

किंवा

अध्ययन संसाधने म्हणजे काय? पारंपारिक अध्ययन संसाधनांची गरज व महत्व सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा : **[10]**

अ) अर्थशास्त्र अध्यापनाची उद्दिष्टे.

ब) अर्थशास्त्राचा वाणिज्य व राज्यशास्त्राशी असणारा समवाय.

क) प्रश्नोत्तर पद्धतीमध्ये शिक्षकाची भूमिका.

ड) चांगल्या अर्थशास्त्र शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 11 : INFORMATION COMMUNICATION TECHNOLOGY

[Max. Marks :80

Q1) What is meant by software? Explain the types of software with examples. write the facilities of word processor and power point presentation. **[15]**

OR

What is meant by hardware? Explain in details input, output and storage devices with examples.

Q2) Solve any three of the following : **[15]**

a) Write the need of ICT in Education.

b) Explain the concept and characteristics of Blog.

c) Explain WAN (Wide Area Network).

d) Write the use of e-maps.

e) Functions of operating system.

munotes.in

Q3) Fill in the blanks. **[10]**

a) HTTP means _________.

b) ROM means ___________.

c) 1024 KB is equal to __________ MB.

d) CPU means ___________.

e) By default, there are _______________ worksheet when we open MS-Excel 2007.

f) 'Ctrl + V' is used to _______ a file.

g) Binary system uses the number _____ and 1.

h) WWW means ________.

i) FTP means __________.

j) ICT stands for __________.

Q4) Explain objectives and scope of ICT subject at Higher secondary level with suitable examples. **[15]**

OR

What is the need and importance of textbook of ICT? Analyse any one textbook of ICT.

Q5) Explain Demonstration of teaching ICT with following points. **[15]**

a) Concept

b) Features

c) Advantages

d) Limitation

e) Educational implication

OR

Explain following learning resources in ICT. How will you use these resources in teaching learning process.

a) Social Networking

b) Conferencing facilities

c) Documentaries and movies

Q6) Answer in brief. (Any Two) **[10]**

a) Explain the concept of Blended learning.

b) Explain about 5-E learning model.

c) Characteristics of Experimental method.

d) Scope of ICT at secondary level.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 11 : माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) सॉफ्टवेअर म्हणजे काय? सॉफ्टवेअरचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा. वर्ड प्रोसेसर व पॉवर पाईंट प्रेझेंटेशन या सॉफ्टवेअर मधील सुविधा लिहा. **[15]**

किंवा

हार्डवेअर म्हणजे काय? इनपुट आऊटपुट आणि स्टोरेज साधने उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणतेही तीन सोडवा. **[15]**

अ) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाची शिक्षणातील गरज लिहा.

ब) ब्लॉगची संकल्पना व वैशिष्ट्ये लिहा.

क) WAN (Wide Area Network) संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) इ-मॅपची संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) ऑपरेटिंग सिस्टमची कार्ये

प्रश्न 3) गाळलेल्या जागा भरा. **[10]**

अ) HTTP म्हणजे ....

ब) ROM म्हणजे ....

क) 1024 KB म्हणजे .... MB

ड) CPU म्हणजे ....

इ) एम. एस. एक्सेल (MS-Excel 2007) उघडल्यावर पहिल्यांदा .... वर्कशीट्स दिलेल्या असतात.

फ) 'Ctrl + V' याचा वापर फाईल .... करण्यासाठी होतो.

य) बायनरी सिस्टिमध्ये .... व 1 या संख्यांचा वापर केला जातो.

र) WWW म्हणजे ....

ल) FTP म्हणजे ....

व) ICT म्हणजे ....

munotes.in

प्रश्न 4) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान विषयाच्या पाठ्यपुस्तकाची गरज व महत्व लिहा. कोणत्याही एका माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान विषयाच्या पाठ्यपुस्तकाचे विश्लेषण करा. **[15]**

किंवा

उच्च माध्यमिक स्तरावर माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान विषयाच्या अध्यापनाची उद्दिष्टे व व्याप्ती सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान विषयाच्या अध्यापनाची दिग्दर्शन पद्धती पुढील मुद्दयांद्वारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) संकल्पना

ब) वैशिष्ट्ये

क) फायदे

ड) मर्यादा

इ) शैक्षणिक उपयोजन

किंवा

माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान विषयातील अध्यापन स्त्रोत स्पष्ट करा. आणि त्यांचा वापर तुम्ही अध्ययन–अध्यापन प्रक्रियेत कसा कराल ते सांगा.

अ) सोशल नेटवर्किंग

ब) कॉन्फरंसिंग सुविधा

क) माहितीपट आणि चित्रपट

प्रश्न 6) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) संमिश्र अध्ययनाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) 5-E लर्निंग मॉडेल स्पष्ट करा.

क) प्रायोगिक पद्धतीची वैशिष्ट्ये.

ड) माध्यमिक स्तरावर माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान विषयाची व्याप्ती.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 12 : GERMAN

[Max. Marks :80

Q.1. Ein guter Lehrer / eine gute Lehrerin muss Gedichte im DaF Unterricht einsetzen. Bist du damit verstanden? Welches Gedicht würdest du in dem Unterricht verwenden? Warum? **(15)**

Oder

Was verstehst du unter Akkusativ und Dativ Präpositionen? Erkläre mit Beispielen. Du kannst auch dafür zeichnen. **(15)**

Q .2. Beantworte (Nur drei) **(15)**

1. Schreib etwas über Deutschland. Die folgenden Punkte helfen dir. Die Lage, Bundesländer, Hauptstadt, das Wetter bzw die Jahreszeiten, Sehenswürdigkeiten usw.
2. Schreib etwas über deinen Bruder - Alter, Aussehen, Beruf, Hobbys
3. Du fährst zum Deccan Gymkhana vom dem Hauptbahnhof, Pune. Beschreib den Weg. Was alles siehst du unterwegs?
4. Julia, eine von deinen Freunden, hat bald Geburtstag. Du diskutierst mit deinen Freunden, was ihr Julia schenken könntet. Schreib einen Dialog zwischen den Freunden.
5. Dein Schulleiter, Herr Moormann, möchte mit dir zusammen eine kranke Schülerin im Krankenhaus besuchen.Schreibe eine E-Mail an Herr Kuprin.
   – Sag, dass du mitkommst.
   – Informiere ihn, was du mitbringen willst.
   – Frag nach dem Datum und der Uhrzeit.

munotes.in

Q.3. Grammatik **(10)**

1. With whom is she travelling to Austria? : (Übersetze ins Deutsch.)

2. Die Firma braucht neue Mitarbeiter. Sandra hat mir gesagt. (Verbinde den Satz)

3. Dieser schwarz__ Pullover passt meinem jung___Sohn gut. (Ergänze die richtige Adjektivendung)

4. Wo liegt das Theater? Es liegt ______Kaufhaus ______.(Ergänze die richtige Präposition)

5. Thomas geht zwei Mal in der Woche schwimmen. (Bilde Frage)

6. Meine Wohnung hat einen kleinen Balkon.
   Es wäre besser, wenn ______________. (einen großen Balkon haben)
   (Bilde Konjunktiv II)

7. Warum lernen die Schüler eine Fremdsprache? (Bilde den Satz im Perfekt)

8. Hast du meine Halskette gefunden? Ja, ______ liegt in der Schublade.
   (Ergänze die Personalpronomen)

9. Was passt?
1. Montag, Dienstag: Wochentage, Herbst, Frühling: ___________
2. wohnen : Nachbar, arbeiten : ______________

10. Was passt nicht?
1. Flasche, Küche, Dose, Tasse
2. Jacke, Handschuhe, Skihose, Zähne

Q.4. Explain any two ideal methods of teaching German as a foreign language **(15)**

OR

Explain how would you teach German as a foreign language in an online class. How would you involve the students in your lecture? **(15)**

Q.5. Explain the importance of German language in today's modern world. Why should the students start learning German since their school days? **(15)**

OR

Explain the place of German in secondary school curriculum. What qualities and competencies should a German teacher possess. **(15)**

Q.6. Write short notes (any two): **(10)**

1. Teaching aids for a German class
2. Relationship of German with other school subjects.
3. Scope of German as a foreign language in New Education Policy (NEP)
4. Language laboratory

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 12 : GERMAN

(English Version)

[Max. Marks :80

Q.1. Ein guter Lehrer / eine gute Lehrerin muss Gedichte im DaF Unterricht einsetzen. Bist du damit verstanden? Welches Gedicht würdest du in dem Unterricht verwenden? Warum? **(15)**

Oder

Was verstehst du unter Akkusativ und Dativ Präpositionen? Erkläre mit Beispielen. Du kannst auch dafür zeichnen. **(15)**

Q .2. Answer the following (Any three) **(15)**

1. Schreib etwas über Deutschland. Die folgenden Punkte helfen dir. Die Lage, Bundesländer, Hauptstadt, das Wetter bzw die Jahreszeiten, Sehenswürdigkeiten usw.
2. Schreib etwas über deinen Bruder - Alter, Aussehen, Beruf, Hobbys
3. Du fährst zum Deccan Gymkhana vom dem Hauptbahnhof, Pune. Beschreib den Weg. Was alles siehst du unterwegs?
4. Julia, eine von deinen Freunden, hat bald Geburtstag. Du diskutierst mit deinen Freunden, was ihr Julia schenken könntet. Schreib einen Dialog zwischen den Freunden.
5. Dein Schulleiter, Herr Moormann, möchte mit dir zusammen eine kranke Schülerin im Krankenhaus besuchen.Schreibe eine E-Mail an Herr Kuprin.
   – Sag, dass du mitkommst.
   – Informiere ihn, was du mitbringen willst.
   – Frag nach dem Datum und der Uhrzeit.

Q.3. Grammar **(10)**

1. With whom is she travelling to Austria? : (Translate in German)
2. Die Firma braucht neue Mitarbeiter. Sandra hat mir gesagt. (Join the sentences)
3. Dieser schwarz__ Pullover passt meinem jung____Sohn gut. (Fill up the correct adjective ending)
4. Wo liegt das Theater? Es liegt ______Kaufhaus ______.(Fill up the correct preposition)
5. Thomas geht <u>zwei Mal</u> in der Woche schwimmen. (Form a question)
6. Meine Wohnung hat einen kleinen Balkon.
   Es wäre besser, wenn _____________. (einen großen Balkon haben)
   (Form conjunctive II)

munotes.in

7. Warum lernen die Schüler eine Fremdsprache? (Change the sentence into present perfect tense)

8. Hast du meine Halskette gefunden? Ja, ______ liegt in der Schublade.
(Fill up the correct personal pronoun)

9. Write the corelation.
1. Montag, Dienstag: Wochentage, Herbst, Frühling: ___________
2. wohnen : Nachbar, arbeiten : ______________

10. Find odd man out
1. Flasche, Küche, Dose, Tasse
2. Jacke, Handschuhe, Skihose, Zähne

Q.4. Explain any two ideal methods of teaching German as a foreign language **(15)**

OR

Explain how would you teach German as a foreign language in an online class. How would you involve the students in your lecture? **(15)**

Q.5. Explain the importance of German language in today's modern world. Why should the students start learning German since their school days? **(15)**

OR

Explain the place of German in secondary school curriculum. What qualities and competencies should a German teacher possess. **(15)**

Q.6. Write short notes (any two): **(10)**

1. Teaching aids for a German class

2. Relationship of German with other school subjects.

3. Scope of German as a foreign language in New Education Policy (NEP)

4. Language laboratory

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 13 : FRENCH

[Max. Marks :80

Q.1. Quels sont les pronoms personnels qu'on enseigne dans la classe XI et XII ? Expliquez avec des exemples. **(15)**

OU

Qu'est-ce que c'est l'accord du participe passé? **(15)**

Q .2. Répondez aux questions suivantes en 150-175 mots (3 au choix): **(15)**

1. Quelles sont les menaces à la terre aujourd'hui ? Qu'est-ce qu'on peut faire pour sauver la planète ? Écrivez en forme de blog.

2. M. Chapon écrit un mél à son petit-fils, André. Il ne mange pas bien, il ne fait pas de sport, il tombe malade de temps en temps. M. Chapon lui explique comment rester en bonne santé.

3. Écrivez un mél à un(e) ami(e) français(e), lui décrivant un voyage que vous avez fait.

4. Quels sont les avantages et les inconvénients des réseaux sociaux. Décrivez-les dans un blog

5. Un(e) ami(e) français(e) visite votre école. Vous lui faites visiter le campus – les bâtiments, le terrain de sport, la cantine . . .

munotes.in

Q.3. Faites selon les consignes **(10)**

1. Mettez au pluriel :

   L'étudiant tunisien voyage avec son ami.

2. Remplacez les noms par le pronom qui convient :

   Moi et mon frère avons vu ce film.

3. Transformez l'adjectif entre parenthèses en adverbe convenable :

   Le vent souffle (fort).

4. Mettez le verbe entre parenthèses au temps qui convient :

S'il faisait beau, nous (partir) en voyage.

5. Complétez avec un pronom relatif qui convient :

Voilà le fleuve _____ les eaux sont médicinales.

6. Complétez avec tout, toute, tous, toutes :

Il a mangé _______ le gâteau.

7. Mettez le verbe entre parenthèses au temps indiqué :

Nous (descendre – passé composé) les meubles de notre appartement.

8. Complétez avec quel, quelle, quels, quelles :

______ belle surprise !

9. Complétez avec la forme correcte de l'adjectif :

Notre voiture n'est pas aussi (neuf) que la leur.

10. Complétez avec l'adjectif démonstratif qui convient :

Tous les appartements dans _____ immeuble sont grands.

Q.4. What is the nature and scope of teaching French as a foreign language? **(15)**

OR

What is the importance of LSRW in teaching-learning of French? **(15)**

Q.5. What is the use of punctuation in the French language? What are the punctuation marks used while writing French? **(15)**

OR

What are the best strategies of good management of a French class? **(15)**

munotes.in

Q.6. Write short notes (any two): **(10)**

1. Tenses of the past taught in class XI and XII in the HSC board.

2. Importance of oral exams in std X and XII.

3. Importance of teaching French in today's world.

4. Qualifications of the French teacher in std X and std XII and their importance.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 13 : FRENCH

(English Version)

[Max. Marks :80

Q.1. Which are the personal pronouns taught in STD XI and XII ? Explain with examples. **(15)**

OR

What is the agreement of the past participle? **(15)**

Q .2. Answer the following questions in 150-175 words (any 3): **(15)**

1. Write a blog – what are the threats to the Earth. What can we do to save the planet?

2.Mr. Chapon writes a mail to his grand-son, André. He doesn't eat properly and doesn't exercise and so falls ill from time to time. Mr. Chapon explains to him how to stay in good health.

3. Write a mail to a French friend to describe a journey that you went on.

4. Advantages and disadvantages of social network.

5. A French friend visits your school. You show him your campus – the buildings, the sports ground, the canteen . . .

(10)

Q.3. Do as directed :

1. Mettez au pluriel :

   L'étudiant tunisien voyage avec son ami.

2. Remplacez les noms par le pronom qui convient :

   Moi et mon frère avons vu ce film.

3. Transformez l'adjectif entre parenthèses en adverbe convenable :

   Le vent souffle (fort).

4. Mettez le verbe entre parenthèses au temps qui convient :

   S'il faisait beau, nous (partir) en voyage.

munotes.in

5. Complétez avec un pronom relatif qui convient :

Voilà le fleuve _____ les eaux sont médicinales.

6. Complétez avec tout, toute, tous, toutes :

Il a mangé _______ le gâteau.

7. Mettez le verbe entre parenthèses au temps indiqué :

Nous (descendre – passé composé) les meubles de notre appartement.

8. Complétez avec quel, quelle, quels, quelles :

______ belle surprise !

9. Complétez avec la forme correcte de l'adjectif :

Notre voiture n'est pas aussi (neuf) que la leur.

10. Complétez avec l'adjectif démonstratif qui convient :

Tous les appartements dans _____ immeuble sont grands.

munotes.in

Q.4. What is the nature and scope of teaching French as a foreign language? **(15)**

OR

What is the importance of LSRW in teaching-learning of French? **(15)**

Q.5. What is the use of punctuation in the French language? What are the punctuation marks used while writing French? **(15)**

OR

What are the best strategies of good management of a French class? **(15)**

Q.6. Write short notes (any two): **(10)**

1. Teaching the oral in a French class.

2. Importance of oral exams in std X and XII.

3. Importance of teaching French in today's world.

4. Qualifications of a French teacher in Std X and Std XII and their importance.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 15 : PHYSICS

[Max. Marks :80

Q1) Answer the following questions.

a) Define Scalars and Vectors. Give two examples of each. **[5]**

b) Define Real force and Pseudo force. Explain the concept of gravitational force. Write characteristics of gravitational force. **[10]**

OR

a) Calculate the work done to take an object of mass 20 kg to a height of 10m. ($g = 9.8 m/s^2$). **[5]**

b) Explain the concept of Kinetic Energy with example.

Derive the formula for the kinetic energy of an object of mass m, moving with velocity v. **[10]**

Q2) Answer the following questions. (Any three) : **[15]**

a) Write Right Hand Thumb Rule with suitable diagram?

b) why the roof of a movie theatre and a conference hall is curved? Give scientific reason.

c) Write definition of Insulator [Bad Conductor] write its importance?

d) State and Explain Ohm's Law?

e) Explain the characteristics of Musical Sound?

Q3) Choose the correct alternative and rewrite the sentence. **[10]**

i) The work done by the force is _______ when there is no displacement.

a) Negative b) Positive

c) Zero d) Infinite

ii) 1 Horse power = _________ watt.

a) 764 b) 746

c) 740 d) 760

munotes.in

iii) The process of transfer of heat in solids is called _________.

a) Convection b) Radiation

c) Conduction d) Absorption

iv) The shortest distance between initial and final points of movement of the body is called __________ of the body.

a) speed b) displacement

c) velocity d) motion

v) The magnetic lines of force inside the solenoid are ________ to each other.

a) Straight b) Parallel

c) Perpendicular d) Circular

vi) For all uniformly accelerated motions the velocity time graph is a _____.

a) Curvilinear graph b) Declined graph

c) Nonlinear graph d) Straight line graph

vii) Sound with frequency smaller than 20 Hz is called sound.

a) Ultra b) Infra

c) Audible d) Noise

viii) SONAR is a acronym for ________.

a) Sound and Ranging

b) Sound Navigation and Reflecting

c) Sound Navigation and Ranging

d) Sound Navigation and Receiving

ix) ________ is the S.I. unit of force.

a) Kg m/s b) Newton

c) Dyne d) Joule

x) The product of force and displacement is called _______.

a) Work b) Power

c) Momentum d) Pressure

munotes.in

Q4) What is correlation? Explain the correlation of Physics subject with **[15]**

a) Chemistry

b) Biology

c) Mathematics

OR

Explain analysis of Physics textbook considering

a) Internal Criteria

b) External Criteria

Q5) Explain Lecture cum Demonstration method of teaching Physics with reference to **[15]**

a) Nature

b) Steps involved

c) Role of teacher

d) Merits

e) Limitations

OR

Explain the 5E model of teaching Physics with example.

Q6) Write short notes on (Any two) : **[10]**

a) Nature of Physics subject at higher secondary level.

b) Write difference between Curriculum and Syllabus.

c) Learning resources in Physics.

d) Expected competencies of Physics subject teacher.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 15 : भौतिकशास्त्र

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) अदिश राशी आणि सदिश राशी व्याख्या लिहून प्रत्येकाची दोन उदाहरणे लिहा. **[5]**

ब) वास्तव बल (Real force) आणि छद्म बल (Pseudo force) यांच्या व्याख्या लिहा. गुरूत्वाकर्षण बल संकल्पना स्पष्ट करून गुरूत्वाकर्षण बलाची वैशिष्ट्ये लिहा. **[10]**

किंवा

अ) 20 (kg) किलोग्रम वजनाची वस्तू 10 m उंचीवर घेऊन जाण्यासाठी लागणारे कार्य काढा. ($g = 9.8 m/s^2$) **[5]**

ब) गतिज ऊर्जा संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करा. पदार्थाचे वस्तूमान m असून तो v या वेगाने जात असल्यास गतिज ऊर्जेचे सूत्र तयार करा. **[10]**

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) योग्य आकृतीसह उजव्या हाताच्या अंगठ्यांचा नियम (Right Hand Rule) लिहा.

ब) चित्रपटग्रह, सभागृह यांची छते वक्राकार स्वरूपात का बनलेली असतात? शास्त्रीय कारण लिहा.

क) विसंवाहकाची (Insulators) व्याख्या लिहा. विसंवाहकाचे महत्त्व लिहा.

ड) ओहमचा नियम लिहा व स्पष्ट करा.

इ) संगीत ध्वनी (Musical Sound) ची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्रश्न 3) योग्य पर्याय निवडा आणि उत्तर पूर्ण वाक्यात लिहा. **[10]**

i) बलाने केलेले कार्य .... असते. जेव्हा विस्थापन होत नाही.

अ) ऋण ब) धन

क) शून्य ड) अनंत

ii) 1 अश्व शक्ती = ... वॅट.

अ) 764 ब) 746

क) 740 ड) 760

munotes.in

iii) स्थायूमध्ये उष्णता हस्तांतरित होण्याच्या प्रक्रियेला .... म्हणतात.

अ) संवहन | ब) विकिरण

क) वहन | ड) शोषण

iv) गतिमानतेच्या आरंभ व अंतिम बिंदूतील सर्वात कमी अंतर म्हणजे ....

अ) चाल | ब) विस्थापन

क) वेग | ड) गती

v) नालकुंतलातील चुंबकीय बलरेषा एकमेकांना .... स्वरूपात असतात.

अ) सरळ रेषीय | ब) समांतर रेषांच्या

क) लंबरेषा | ड) वर्तुळाकार

vi) सर्व एकसमान त्वरणीत गतीसाठी वेग–काळ आलेख हा .... असतो.

अ) वक्र आलेख | ब) उतरता आलेख

क) नैकरेषीय आलेख | ड) सरळ रेषीय

vii) 20 हर्टझपेक्षा कमी वारंवारितेच्या ध्वनीस .... ध्वनी म्हणतात.

अ) श्राव्यातीत | ब) अवश्राव्य

क) श्राव्य | ड) आवाज

viii) SONAR हे .... चे लघुरूप आहे.

अ) Sound and Ranging

ब) Sound Navigation and Reflecting

क) Sound Navigation and Ranging

ड) Sound Navigation and Receiving

ix) बलाचे एस. आय. पद्धतीतील एकक .... आहे.

अ) किलोग्रम मी/से | ब) न्यूटन

क) डाईन | ड) ज्यूल

x) बल आणि विस्थापन यांचा गुणाकार म्हणजे ....

अ) कार्य | ब) शक्ती

क) डाईन | ड) ज्यूल

munotes.in

प्रश्न 4) समवाय म्हणजे काय? भौतीकशास्त्र विषयाचा समवाय खालील विषयांसोबत स्पष्ट करा. **[15]**

अ) रसायनशास्त्र

ब) जीवशास्त्र

क) गणित

किंवा

भौतिकशास्त्र विषयाच्या पाठ्यपुस्तकाचे विश्लेषण दिलेल्या मुद्दयांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) अंतर्गत निकष

ब) बहिर्गत निकष

प्रश्न 5) भौतिकशास्त्र अध्यापनाची कथन–दिग्दर्शन पद्धती खालील मुद्दयांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) स्वरुप

ब) पायऱ्या

क) शिक्षक भूमिका

ड) फायदे

इ) मर्यादा

किंवा

भौतिकशास्त्र अध्यापनाचे 5E अध्ययन प्रतिमान सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) उच्च माध्यमिक स्तरावरील भौतिकशास्त्र विषयाचे स्वरूप.

ब) फरक लिहा. अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम.

क) भौतिकशास्त्र विषयाचे अध्ययन स्त्रोत.

ड) भौतिकशास्त्र विषय अध्यापकाकडून अपेक्षित क्षमता.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 16 : CHEMISTRY

[Max. Marks :80

Q1) a) Write the structure and general properties of alkynes. Write 2 uses of alkynes. **[8]**

b) Write the physical and chemical properties of ethers. **[7]**

OR

a) Write the physical and chemical properties of 'd' and 'f' block elements. **[8]**

b) Write the difference between alcohols and phenols. **[7]**

Q2) Explain the following in short (Any three) : **[15]**

a) What are detergents? What are the types of detergent.

b) Compare physical properties of solid, Liquid and gaseous state with example.

c) State first law of Thermodynamics. Justify its mathematical equation.

d) Which chemicals are used in food.

e) Distinguish between isothermal and adiabatic process.

Q3) a) Select the appropriate answer and rewrite the statement. **[5]**

i) The lanthanoids are placed in the periodic table at _______.

a) left hand side b) right hand side

c) middle d) bottom

ii) Avogadro's number is the number of particles present in ________.

a) 1 molecule b) 1 mole

c) 1 atom d) 1 kg

iii) Phenol is used as _______.

a) antiseptic & disinfectant

b) in drugs & dyes

c) in preparation of bakelite cement

d) all of these

munotes.in

iv) Unit of energy is ________.

a) Joule b) Work

c) Mole d) Pressure

v) The process of rusting of an iron rod is _________.

a) reduction b) oxidation

c) corrosion d) polymerization

b) Match the following : **[5]**

A		B	
i)	Heptane	a)	glucose
ii)	Boiling point of ethanol	b)	antiseptic
iii)	Sweeteners	c)	oxidizing agent
iv)	Dettol	d)	80ºC
v)	Potassium dichromate	e)	C_7H_{16}
		f)	78ºC
		g)	C_7H_{14}

Q4) State the objectives of chemistry at secondary level. Do the analysis of any standard on the basis of internal and external aspects of textbook analysis.**[15]**

OR

What is correlation? Explain co-rrelation of chemistry with mathematics, Biology and IT with suitable examples. **[15]**

Q5) What are the methods of teaching of Chemistry? With the help of following points explain 'Lecture - cum demonstration' method of teaching Chemistry.**[15]**

a) Nature

b) Merits

c) Limitations

d) Role of teacher

OR

State the competencies of chemistry teacher. As a chemistry teacher what planning and organisation will you do before conducting any experiment in the laboratory? **[15]**

munotes.in

Q6) Write short notes on (Any two) : **[10]**

a) Importance of Curriculum at higher secondary level.

b) Need and importance of content analysis.

c) Steps of 5-E learning model.

d) Explain any two learning resources with suitable examples.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 16 : रसायनशास्त्र

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अ) अल्कायीनची संरचना आणि सामान्य गुणधर्म लिहा.2 उपयोग लिहा. **[8]**

ब) इथर चे भौतिक आणि रासायनिक गुणधर्म लिहा. **[7]**

किंवा

अ) 'डी' आणि 'एफ' खंड मूलद्रव्यांचे भौतिक आणि रासायनिक गुणधर्म लिहा. **[8]**

ब) 'अल्कोहोल' आणि 'फिनॉल' मधील फरक लिहा. **[7]**

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) अपमार्जके (detergents) म्हणजे काय? त्याचे प्रकार कोणते?

ब) स्थायू, द्रव आणि वायू अवस्थेच्या भौतिक गुणधर्मांची सोदाहरण तुलना करा.

क) 'उष्णतेचा पहिला नियम' (First Law of Thermodynamics) लिहा. त्यांच्या गणिती विश्लेषणाचे समर्थन करा.

ड) खाद्यपदार्थात कोणत्या रसायनांचा उपयोग केला जातो?

इ) समतापीक (Isothermal) आणि अक्रमी (adiabatic) प्रक्रियांमधील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अ) योग्य पर्यायाची निवड करुन वाक्य परत लिहा. **[5]**

i) लॅंथेनाईड चे आवर्तसारणीतील स्थान .... ठिकाणी आहे.

अ) डाव्या बाजूला ब) उजव्या बाजूला

क) मध्यभागी ड) तळाशी

ii) ॲव्हागॅड्रो नंबर म्हणजे .... मध्ये असणाऱ्या कणांची संख्या

अ) 1 रेणू ब) 1 मोल

क) 1 अणू ड) 1 किग्रॅ

iii) फिनॉल चा उपयोग .... म्हणून केला जातो.

अ) पूतिनाशक आणि जंतूनाशक

ब) ड्रग्ज व रंगामध्ये

क) बेकेलाईट सीमेंट तयार करण्यासाठी

ड) वरील सर्व

munotes.in

iv) ऊर्जेसाठी .... एकक वापरतात.

अ) ज्यूल | ब) कार्य
क) मोल | ड) दाब

v) लोखंडी रॉडच्या गंजण्याच्या प्रक्रियेस .... म्हणतात.

अ) रिडक्शन (reduction) | ब) ज्वलन (oxidation)
क) कंरोजन (corrosion) | ड) पॉलिमरायझेशन (polymerization)

ब) जोड्या लावा. **[5]**

अ		ब	
i)	हेप्टेन	अ)	ग्लुकोज
ii)	इथेनॉलचा उत्कलनांक	ब)	पूतिनाशक (antiseptic)
iii)	गोडवा	क)	ऑक्सिडायजिंग एजंट
iv)	डेटॉल	ड)	80°C
v)	पोटॅशियम डायक्रोमेट	इ)	C_7H_{16}
		फ)	78°C
		ग)	C_7H_{14}

प्रश्न 4) रसायनशास्त्राची माध्यमिक स्तरावरील उद्दिष्टे लिहा. पाठ्यपुस्तक विश्लेषणाच्या अंतर्गत व बाह्य पैलूंच्या आधारे कोणत्याही एका इयत्तेचे पाठ्यपुस्तक विश्लेषण करा. **[15]**

किंवा

समवाय म्हणजे काय? रसायनशास्त्राचा गणित, जीवशास्त्र व तंत्रज्ञानाशी असलेला समवाय सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 5) रसायनशास्त्र अध्यापनाच्या पद्धती कोणत्या? रसायनशास्त्र अध्यापनाची 'व्याख्यान–दिग्दर्शन पद्धती' खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) स्वरूप | ब) फायदे
क) तोटे | ड) शिक्षकाची भूमिका

किंवा

रसायनशास्त्र शिक्षकाच्या क्षमता सांगा. रसायनशास्त्राचे शिक्षक म्हणून प्रयोगशाळेत प्रत्यक्ष प्रयोग करण्यापूर्वी तुम्ही कोणते नियोजन व संघटन कराल. **[15]**

munotes.in

प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) रसायनशास्त्राचे उच्च माध्यमिक स्तरावरील महत्त्व.

ब) आशय विश्लेषणाची गरज व महत्त्व.

क) 5-E अध्ययन प्रतिमानाच्या पायऱ्या

ड) कोणतेही दोन अध्ययन स्त्रोत सोदाहरण स्पष्ट करा.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 17 : BIOLOGY

[Max. Marks :80

Q1) a) What are the characteristic features of division Bryophytes? **[5]**

b) Explain five salient features of Phylum Mollusca. **[5]**

c) Explain in brief asexual reproduction in plants. **[5]**

OR

a) Explain types of microorganisms. **[5]**

b) Draw a well labelled diagrams of the internal structure of human heart. **[5]**

c) Explain briefly the role of digestive glands in food digestion in humans. **[5]**

munotes.in

Q2) Answer the following questions (any three) : **[15]**

a) Explain different trophic levels in a food chain.

b) Difference between chronic disease and acute disease.

c) Explain any five applications of Biotechnology.

d) Write short note on "Animal husbandry".

e) Write short note on "Biodiversity".

Q3) Choose the correct alternative & rewrite the answer in complete sentence. **[10]**

a) __________ of the following is symbiotic bacteria.

i) Lactobacilli   ii) Rhizobium

iii) Yeast   iv) Clostridrium

b) In plants water rises through _________.

i) Xylem   ii) Phloem

iii) Pith   iv) Cortex

c) Hot spots are the example of ___________.

i) In situ conservation   ii) Ex-situ conservation

iii) Wild life protection   iv) Water conservation

d) The human ________ is a muscular organ.

i) Heart ii) Lung

iii) Kidney iv) Brain

e) Chromosomes are found in the organelle called _____.

i) Plastids ii) Mitochondria

iii) Nucleus iv) Golgi body

f) Rearing fish on a large scale is called __________.

i) Pisciculture ii) Apiculture

iii) Sericulture iv) Cropping

g) In ECORI, Eco stands for ______.

i) Eco friendly ii) Economics

iii) Ecoli iv) Extracoenzyme

h) Which of the following causes Diarrhoea?

i) Bacteria ii) Parasite

iii) Only a iv) a & b

i) Jointed appendages is a characteristics of Phylum _______.

i) Annelida ii) Arthopoda

iii) Mollusca iv) Hemichordata

j) Most commonly used substrate for industrial production of beer is _____.

i) barley ii) wheat

iii) corn iv) sugarcane

Q4) What is correlation? What are the types of correlation? Explain correlation of Biology with any four subjects. **[15]**

OR

Explain the concept of text book analysis. Discuss the criteria which will you consider for analysing the text book of Biology. **[15]**

munotes.in

Q5) What are the teaching methods of Biology? With the help of following points explain project method. **[15]**

a) Nature

b) Methodology / Steps

c) Merits

d) Demerits

OR

As a Biology teacher how you will help in planning, organization & maintaining Biology laboratory in your school. **[15]**

Q6) Write a short note (any two) : **[10]**

a) Discuss any five competencies of Biology teacher.

b) Explain in brief any five objectives of teaching Biology at secondary level.

c) Explain any one method of construction of curriculum with example.

d) Explain the role of Biology laboratory as a learning resource.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 17 : जीवशास्त्र

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अ) वर्ग ब्रायोफायटाची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत? [5]

ब) संघ मोलुस्काची पाच वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [5]

क) वनस्पतीमधील अलैंगिक पुनरूत्पादन थोडक्यात स्पष्ट करा. [5]

किंवा

अ) सूक्ष्मजीवांचे प्रकार स्पष्ट करा. [5]

ब) मानवी हृदयाच्या अंतर्गत रचनेची सुबक व नामनिर्देशित आकृती काढा. [5]

क) मानवाच्या अन्नपचनामध्ये पचन ग्रंथींची भूमिका थोडक्यात स्पष्ट करा. [5]

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

अ) अन्नसाखळीतील विविध ट्रॉफिक स्तर स्पष्ट करा.

ब) फरक स्पष्ट करा जुनाट आजार आणि तीव्र आजार.

क) जैवतंत्रज्ञानाचे कोणतेही पाच उपयोग स्पष्ट करा.

ड) टीप लिहा. ''पशुसंवर्धन''

इ) टीप लिहा. ''जैवविविधता''

प्रश्न 3) योग्य पर्याय निवडून संपूर्ण वाक्य परत लिहा. [10]

अ) खालीलपैकी .... हा सहजीवी (सींबायोटीक) जीवाणू आहे.

i) लॅक्टोबॅसिलस ii) रायझोबियम

iii) यीस्ट iv) क्लॉस्ट्रीडीयम

ब) वनस्पतींमध्ये पाणी .... मार्फत वर चढते.

i) जलवाहिनी ii) रसवाहिनी

iii) मुख्यभाग iv) बाह्यपटल

munotes.in

क) हॉटस्पॉट चे उदाहरण .... आहे.

i) स्वस्थानी ii) परस्थानी

iii) वन्यजीव संरक्षण iv) जलसंवर्धन

ड) खालीलपैकी कोणता स्नायूंचा .... अवयव आहे?

i) हृदय ii) फुफ्फुसे

iii) वृक्क iv) मेंदू

इ) गुणसूत्रे आढळणाऱ्या घटकांना .... म्हणतात.

i) प्लास्टीड ii) तंतूकणिका

iii) केंद्रक iv) गॉल्गीकाय

फ) मोठ्या प्रमाणावर मासे पाळणे याला .... म्हणतात.

i) मत्स्यपालन ii) मधुमक्षिक पालन

iii) रेशीम उद्योग iv) पीळे

च) ECORI यात Eco म्हणजे.

i) Eco friendly ii) Economics

iii) Ecoli iv) Extracoenzyme

छ) खालीलपैकी डायरियाला कोण कारणीभूत आहे?

i) जीवाणू ii) परजीवी

iii) फक्त 'अ' iv) 'अ' आणि 'ब' दोन्ही

ज) संयुक्त / संधिपाद अवयव हे .... संघाचे वैशिष्ट्य आहे.

i) ॲनीलिडा ii) आर्थीपोडा

iii) मॉलुस्का iv) हेमीकॉर्डाटा

झ) बिअरच्या औद्योगिक उत्पादनासाठी सर्वात जास्त वापरला जाणारा पदार्थ / घटक कोणता?

i) बार्ली ii) गहू

iii) मका iv) ऊस

प्रश्न 4) समवाय म्हणजे काय? समवायाचे प्रकार कोणते आहेत? कोणत्याही चार विषयांशी जीवशास्त्राचा समवाय स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

पाठ्यपुस्तक विश्लेषणाची संकल्पना स्पष्ट करा. जीवशास्त्राच्या पाठ्यपुस्तकाचे विश्लेषण करण्यासाठी तुम्ही कोणत्या निकषांचा विचार कराल याची चर्चा करा. **[15]**

munotes.in

प्रश्न 5) जीवशास्त्र अध्यापनाच्या पध्दती कोणत्या आहेत? खालील मुद्दयांच्या आधारे प्रकल्प पद्धती स्पष्ट करा. **[15]**

अ) स्वरूप

ब) पद्धत / पायऱ्या

क) फायदे

ड) तोटे / मर्यादा

किंवा

जीवशास्त्र शिक्षक या नात्याने तुम्ही तुमच्या शाळेतील जीवशास्त्र प्रयोगशाळेचे नियोजन, संघटन आणि देखभाल करण्यात कशी मदत कराल. **[15]**

प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) जीवशास्त्र शिक्षकाच्या कोणत्याही पाच क्षमतांची चर्चा करा.

ब) माध्यमिक स्तरावर जीवशास्त्र अध्यापनाची कोणतीही पाच उद्दिष्टे थोडक्यात स्पष्ट करा.

क) अभ्यासक्रम रचनेची कोणतीही एक पद्धत उदाहरणासह स्पष्ट करा.

ड) अध्यापनाचे साधन म्हणून जीवशास्त्र प्रयोगशाळेची भूमिका स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 18 : HOME SCIENCE

[Max. Marks :80

Q1) a) Write down the classification of stains and process of stain removal. **[7]**

b) Explain the methods of Laundering. Define the laundering. **[8]**

OR

a) Write down the various nutrients in food. Explain the functions of the nutrients in a human body. **[7]**

b) Explain in detail about structure and maintenance of food science laboratory of Home Science. **[8]**

Q2) What are the characteristics of growth and development write down the principles and its educational implications. **[15]**

OR

Write down the concept of time plan in Home Science. Explain the time management strategies in Home Science with suitable examples.

Q3) Fill in the blanks : **[10]**

a) The best method to study growth and development of the child is _____.

i) Comparative Method
ii) Psychoanalytic Method
iii) Statiscal Method
iv) Developmental Method

b) Prenatal periods extends from _______ to the time of birth.

i) Implantation
ii) Conception
iii) Fixation
iv) Fusion

c) Prenatal period is of ________ days.

i) 280
ii) 200
iii) 100
iv) 250

d) Proteins are made up of __________.

i) glucose
ii) amino acids
iii) nutrients
iv) fatty acids

munotes.in

e) Changes in proportion are also observed both in _________ and mental development.

i) physical ii) emotional

iii) social iv) spiritual

f) _______ are not destroyed during food preparation.

i) Fats ii) Carbohydrates

iii) Vitamins iv) Minerals

g) Baby teeth are also known as _______ teeth.

i) Milk ii) Permanent

iii) Secondary iv) Fixed

h) Iron is a carrier of _________.

i) oxygen ii) carbondioxide

iii) nitrogen iv) ozone

i) What is the problem about food and eating habits with many people?

i) Lack of fast food ii) Lack of nutritional food

iii) Lack of oily food iv) Lack of spicy food

j) Milk is subjected to _________ at the beginning to destroy unwanted microbes.

i) pasteurization ii) fermentation

iii) coagulation iv) decomposition

Q4) Explain the Concept of Curriculum. Explain in detail the method of Curriculum Construction in Home Science Subject with suitable examples. **[15]**

OR

Describe the meaning and scope of Home Science with the help of suitable examples. Enlist the components of Home Science.

Q5) What are the different methods of teaching Home Science? How will you use lecture cum demonstration method for teaching Home Science explain with suitable examples. **[15]**

OR

Describe the importance and procedure of presentation (ppt/poster). How will you apply presentation method in Home Science teaching explain with suitable examples.

munotes.in

Q6) Write short notes on Any 2 of the following : **[10]**

a) Science Inquiry.

b) Write down the difference between curriculum construction and syllabus.

c) Write down objectives of HomeScience at degree level.

d) Qualities of a good Home Science teacher.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 18 : गृहविज्ञान

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अ) डागांचे वर्गीकरण आणि डाग काढण्याची प्रक्रिया लिहा. **[7]**

ब) लॉन्डरिंगची व्याख्या लिहा व लॉन्डरिंगच्या पद्धती स्पष्ट करा. **[8]**

किंवा

अ) अन्नातील विविध पोषक तत्वे लिहा. मानवी शरीरातील पोषक तत्वांची कार्ये स्पष्ट करा.**[7]**

ब) गृहविज्ञानातील अन्न विज्ञान प्रयोगशाळेची रचना आणि देखभाल याबद्दल तपशीलवार माहिती द्या. **[8]**

प्रश्न 2) वाढ आणि विकासाची वैशिष्ट्ये काय आहेत. तत्वे आणि त्याचे शैक्षणिक परिणाम लिहा. **[15]**

किंवा

गृहविज्ञानातील वेळेच्या योजनेची संकल्पना लिहा. गृहविज्ञानातील वेळ व्यवस्थापन धोरणे योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) रिकाम्या जागा भरा / (योग्य पर्याय निवडा) **[10]**

अ) मुलाच्या वाढीचा आणि विकासाचा अभ्यास करण्याची सर्वोत्तम पद्धत .... आहे.

i) तुलनात्मक पद्धत ii) मनोविश्लेषणात्मक पद्धत

iii) सांख्यिकी पद्धत iv) विकासात्मक पद्धत

ब) जन्मपूर्व कालावधी .... पासून जन्माच्या वेळेपर्यंत वाढतो.

i) रोपण ii) गर्भधारणा

iii) फिक्सेशन iv) संलयन

क) प्रमाणातील बदल .... आणि मानसिक विकास या दोन्हीमध्ये देखील दिसून येतात.

i) शारीरिक ii) सामाजिक

iii) भावनिक iv) अध्यात्मिक

ड) अन्न तयार करताना .... नष्ट होत नाहीत.

i) चरबी ii) कर्बोदके

iii) जीवनसत्वे iv) खनिजे

munotes.in

इ) बाळाच्या दातांना .... दात असेही म्हणतात.

i) दूधाचे दात ii) दुय्यम दात

iii) कायम दात iv) निश्चित दात

फ) लोह हा .... चा वाहक आहे.

i) ऑक्सिजन ii) कार्बन डाय ऑक्साइड

iii) नायट्रोजन iv) ओझोन

च) अनेक लोकांच्या बाबतीत अन्न आणि खाण्या विषयी कोणत्या समस्या आहेत?

i) फास्ट फूडचा अभाव ii) पौष्टीक अन्नाचा अभाव

iii) तेलकट अन्नाचा अभाव iv) मसालेदार अन्नाचा अभाव

छ) दुग्धजन्य पदार्थ बनवताना सर्वप्रथम दुधाचे .... करून त्यातील इतर सूक्ष्म जीव नष्ट केले जातात.

i) पाश्चरिकरण ii) किण्वन

iii) साठवणूक iv) विघटन

ज) जन्मपूर्व कालावधी .... दिवसांचा असतो.

i) 280 ii) 200

iii) 100 iv) 250

झ) प्रथिने .... चे बनलेले असतात.

i) ग्लुकोज ii) अमिनो आम्ल

iii) पोषक iv) चरबीयुक्त आम्ल

प्रश्न 4) योग्य उदाहरणांच्या मदतीने गृहविज्ञानाचा अर्थ आणि व्याप्तीचे वर्णन करा. गृहविज्ञानातील घटकांची यादी करा. **[15]**

किंवा

अभ्यासक्रमाची संकल्पना स्पष्ट करा. गृहविज्ञान विषयातील अभ्यासक्रम बांधणीची पद्धत योग्य उदाहरणांसह तपशीलवार सांगा.

प्रश्न 5) गृहविज्ञान शिकवण्याच्या विविध पद्धती कोणत्या आहेत? गृहविज्ञान शिकवण्यासाठी तुम्ही लेक्चर कम प्रात्यक्षिक पद्धत कशी वापराल? योग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

सादरीकरण (ppt/पोस्टर) पद्धतीचे महत्व आणि कार्यपद्धतीचे वर्णन करा. गृहविज्ञान अध्यापनात तुम्ही योग्य उदाहरणांसह सादरीकरण पद्धत कशी लागू कराल?

munotes.in

प्रश्न 6) टिप लिहा (कोणतेही दोन) **[10]**

अ) विज्ञान पृच्छा पद्धत

ब) अभ्यासक्रम आणि अभ्यासक्रमाची रचना यातील फरक लिहा.

क) पदवी स्तरावर गृहविज्ञानाची उद्दिष्टे लिहा.

ड) चांगल्या गृहविज्ञान शिक्षकाचे गुण लिहा.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 19 : COMMERCE

[Max. Marks :80

Q1) What do you mean by wholesaler? Explain Features of wholesalers. Explain various services given by whole salers? **[15]**

OR

Write a definition of Departmental stores and super market shop. Distinguish between Departmental stores and super market shop.

Q2) Answer <u>any three</u> of the following questions : **[15]**

a) What is channel distribution? Explain types of channel distribution.

b) Define Co-operative society. Explain features of Co-operative society.

c) State similarities between management and profession.

d) Explain concept of marketing.

e) Explain functions of management.

Q3) a) Select the proper option from the options given below and rewrite the sentence. **[5]**

i) Maximum shopping convenience is avaliable to consumers at ______ store.

(departmental / chain / one price)

ii) Management is _________.

(dynamic / static / selective)

iii) To look after the maintenance of machinary is a function of _______ level of management.

(Top / Middle / Lower)

iv) Fourteen management principles are given by ________.

(Henry Fayol / George Terry / Peter Drucker)

v) ________ is essential for maintaining the quality of product.

(Packaging / Marketing / Advertisement)

munotes.in

b) Match the following : **[5]**

Group 'A'		Group 'B'	
i)	Marketing	a)	Exchange value of Goods
ii)	Marketing mix	b)	Cost of commodity
iii)	Price	c)	One of the important element of marketing management
iv)	Physical distribution	d)	An important instrument of employment
v)	Durable product	e)	Channel of distribution
		f)	Machinary

Q4) What is Correlation? Write the importance of correlation. Explain Correlation of Commerce with Economics, Mathematics and Geography with suitable examples. **[15]**

OR

Explain importance of Commerce subject in day to day life. Explain with suitable examples.

Q5) Explain the Nature and Importance of "Inductive and Deductive" Method. How will you use Inductive and Deductive method in teaching Commerce with suitable examples. **[15]**

OR

Explain "Feild Visit" method on the basis of following points.

a) Meaning and Nature

b) Teacher's role

c) How will you use "Field Visit" method of teaching Commerce with suitable examples

Q6) Answer <u>any two</u> of the following questions : **[10]**

a) Write advantages and Limitations of Lecture method.

b) Write objectives of teaching Commerce.

c) What is Learning resources. Discuss use of charts, graph and map in teaching Commerce.

d) Explain limitations of problem solving method.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 19 : वाणिज्य

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) घाऊक व्यापारी म्हणजे काय? घाऊक व्यापाऱ्यांची वैशिष्ठे स्पष्ट करा. घाऊक व्यापाऱ्यांकडून दिल्या जाणाऱ्या विविध सेवा विशद करा. **[15]**

किंवा

एकछती दुकान व सुपर बाजाराची व्याख्या लिहा. एकछती दुकान व सुपर बाजार ह्यातील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[15]**

अ) वितरण वाहिनी म्हणजे काय? वितरण वाहिनीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

ब) सहकारी संस्थेची व्याख्या व वैशिष्ठे स्पष्ट करा.

क) व्यवस्थापन आणि व्यवसाय यातील साधर्म्य स्पष्ट करा.

ड) 'विपणन' ही संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) व्यवस्थापनाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अ) खालील दिलेल्या पर्यायातून योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा. **[5]**

i) ग्राहकांना मालाच्या खरेदी बाबत जास्तीत जास्त सुविधा .... दुकानात देण्यात येतात.

(एकछती / साखळी पद्धतीचे / एक किंमत)

ii) व्यवस्थापन .... असते.

(गतिमान / स्थिर / निवड करणारे)

iii) यंत्र सामग्रीची देखभाल करणे हे .... स्तरीय व्यवस्थापनाचे कार्य आहे.

(उच्च / मध्यम / कनिष्ठ)

iv) व्यवस्थापनाची चौदा तत्त्वे .... यांनी दिली.

(हेन्री फेयॉल / जॉर्ज टेरी / पीटर ड्रकर)

v) उत्पादनाची गुणवत्ता राखण्यासाठी .... आवश्यक आहे.

(बांधणी / विपणन / जाहीरात)

munotes.in

ब) जोड्या जूळवा. [5]

गट 'अ'		गट 'ब'	
i)	विपणन	अ)	वस्तूंचे विनिमय मूल्य
ii)	विपणन मिश्र	ब)	वस्तूखर्च
iii)	किंमत	क)	विपणन व्यवस्थापनातील महत्त्वाचा घटक
iv)	प्रत्यक्ष वाटप	ड)	रोजगाराचे महत्त्वाचे साधन
v)	टिकाऊ उत्पादन	इ)	यंत्रसामग्री
		फ)	वितरण साखळी

प्रश्न 4) समवाय म्हणजे काय? समवायाचे महत्त्व लिहा. वाणिज्याचा अर्थशास्त्र, गणित आणि भूगोल हयांच्याशी असलेला समवाय सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

दैनंदिन जीवनातील वाणिज्य विषयाचे महत्त्व उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) उद्‌गामी आणि अवगामी पद्धतीचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा. वाणिज्य अध्यापनात उद्‌गामी आणि अवगामी पद्धतीचा वापर कसा कराल हे सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

''क्षेत्र भेट'' पद्धतीचे स्पष्टीकरण खालील मुद्दयांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) अर्थ व स्वरूप

ब) शिक्षकाची भूमिका

क) वाणिज्य अध्यापनात ''क्षेत्र भेट'' पद्धतीचा वापर कसा कराल हे उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]

अ) व्याख्यान पद्धतीचे फायदे आणि मर्यादा कोणत्या?

ब) वाणिज्य अध्यापनाची वैशिष्ठे स्पष्ट करा.

क) शैक्षणिक संसाधन म्हणजे काय? वाणिज्य अध्यापनात तक्ता, आलेख व नकाशांचा उपयोग कसा कराल याची चर्चा करा.

ड) समस्या निराकारण पद्धतीच्या मर्यादा स्पष्ट करा.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 20 : PSYCHOLOGY

[Max. Marks :80

Q1) Explain in detail various perspectives of Psychology. (any three perspective). **[15]**

OR

Explain observational and project method with the help of following points.

a) Meaning and Nature

b) Merits

c) Demerits

Q2) Write short notes on (any three) : **[15]**

a) What is attitude?

b) Maslow's hierarchy of needs.

c) Explain the causes of stress.

d) Explain concept of motivation with types.

e) Mention the factors affecting memory.

Q3) a) Fill in the blanks by choosing the appropriate words from the brackets.**[5]**

i) Psychology is the science of ______.

a) Soul b) Mind

c) Behaviour d) Counciousness

ii) Loss of memory is known as ________.

a) Distortion b) Retention

c) Forgetting d) Decoding

iii) First laboratory of psychology was established in _______ year.

a) 1779 b) 1879

c) 1979 d) 1679

iv) Individuals who experience (the) ________ stress often respond __________.

a) Different, Slowly b) Same, Differently

c) Multiple, Quickly d) Most, Irrationaly

v) _______ method has made educational Psychology a Science.

a) Observation method b) Clinical method

c) Survey method d) Experimental method

munotes.in

b) Match the pairs properly. **[5]**

Group 'A'		Group 'B'	
i)	Behaviouristic	a)	Meaningful Sensation
ii)	Kilpatric	b)	J. B. Watson
iii)	Perception	c)	Project Method
iv)	Attention	d)	Wrong Perception
v)	Hallucination	e)	Selective process
		f)	Sensation

Q4) Explain the nature, steps, limitation of case study method in psychology with suitable example. **[15]**

OR

Explain the place and objectives of teaching psychology at the higher Secondary School level.

Q5) Explain need and importance of textbook analysis of Psychology. Analyse the textbook with following points. **[15]**

a) Objectives

b) External aspects

c) Internal aspects

d) Learning experiences

OR

Explain the concept of core elements. What are the core elements? How will you inculcate scientific temper among student.

Q6) Short note on (any two) : **[10]**

a) Explain the concept of curriculum and syllabus.

b) Write any five advantages of experimental method.

c) Explain qualities and role of Psychology teacher.

d) Explain the importance of Psychological test.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 20 : मानसशास्त्र

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) मानसशास्त्राचे विविध दृष्टिकोन सविस्तर स्पष्ट करा. (कोणतेही तीन) **[15]**

किंवा

मानसशास्त्राची निरीक्षण पद्धती आणि प्रायोगिक पद्धती खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) अर्थ आणि स्वरूप

ब) फायदे आणि मर्यादा

क) शैक्षणिक उपयोजन

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) अभिवृत्ती संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) मास्लोची गरजांची श्रेणीबद्ध रचना स्पष्ट करा.

क) ताणाची कारणे स्पष्ट करा.

ड) प्रेरणेची संकल्पना प्रकारासह स्पष्ट करा.

इ) स्मृतीवर परिणाम करणारे घटक लिहा.

प्रश्न 3) अ) दिलेल्या पर्यायापैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) मानसशास्त्र हे .... शास्त्र आहे.

अ) आत्म्याचे ब) मनाचे

क) वर्तनाचे ड) बोधावस्थेचे

ii) स्मृतिभ्रंश म्हणजे ....

अ) विरूपण ब) धारणा

क) विस्मरण ड) निसांकेतिकरण

iii) मानसशास्त्राची पहिली प्रयोगशाळा .... वर्षी स्थापन झाली.

अ) 1779 ब) 1879

क) 1979 ड) 1679

iv) ज्या व्यक्ती .... तणाव अनुभवतात अशा व्यक्ती वारंवार .... प्रतिक्रिया देतात.

अ) वेगळा, हळु ब) समान, वेगळ्याप्रकारे

क) एकाधिक, लवकर ड) बहुतेक, असंमजसपणे

v) .... पद्धती शैमानसशास्त्र त्या शास्त्र बनवते.

अ) निरीक्षण पद्धती ब) चिकित्सा पद्धती

क) सर्वेक्षण पद्धती ड) प्रायोगिक पद्धती

ब) जोड्या जुळवा [5]

गट 'अ'		गट 'ब'	
i)	वर्तनवाडी	अ)	अर्थपूर्ण संवेदन
ii)	किलपॅट्रीक	ब)	जे. ब. वॅटसन
iii)	अवबोध	क)	प्रकल्प पद्धती
iv)	अवधान	ड)	चुकीचे संवेदन / अर्थविवरण
v)	भ्रम	इ)	निवडक प्रक्रिया
		फ)	संवेदन

प्रश्न 4) मानसशास्त्राच्या व्यक्ती अभ्यास पद्धती चे स्वरूप, पायऱ्या मर्यादा उदाहरणासह स्पष्ट करा. [15]

किंवा

मानसशास्त्र अध्यापन विषयाचे उच्च माध्यमिक स्तरावरील स्थान आणि उद्दीष्टे स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) मानसशास्त्र विषयाच्या पाठ्यपुस्तक विश्लेषणाची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा. पाठ्यपुस्तक विश्लेषण खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. [15]

अ) उद्दीष्टे

ब) बाह्यघटक

क) अंतर्गत घटक

ड) अध्ययन अनुभूती

किंवा

गाभाभूत घटक संकल्पना स्पष्ट करा. गाभाभूत घटक कोणते. तुम्ही विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक मनोभावाची रूजवणूक कशी कराल ते लिहा.

प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

अ) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) प्रायोगिक पद्धतीचे कोणतेही पाच तोटे लिहा.

क) मानसशास्त्र शिक्षकांची गुणवैशिष्ट्ये व भूमिका स्पष्ट करा.

ड) मानसशास्त्रीय चाचण्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 21 : PHILOSOPHY

[Max. Marks :80

Q1) a) Explain the nature of Philosophy. **[8]**

b) Discuss the nature of Environment Ethics and bring out its significance in teaching profession. **[7]**

OR

a) Describe the moral concepts : Right and Good. **[8]**

b) Explain Metaphysics as branch of Philosophy. **[7]**

Q2) Write short notes on any three of the following : **[15]**

a) Concept of knowledge

b) Western Empiricism.

c) Deterrent theory of Punishment

d) Pre-suppositions of Punishment

e) The Correspondence theory of Truth

Q3) Fill in the blanks with suitable option. **[10]**

a) Indian Darsana is divided into _________ types.

(1, 2, 3, 4)

b) Logic is study of __________.

(Reality, beauty, Conduct, Argument)

c) Which of the following philosopher doesn't belongs to Rationalism?

(Spinoza, Locke, Berkeley, Hume)

d) Who said 'I think therefore I am'

(Hume, Kant, Locke, Descartes)

e) According to Vedic Darsana there are ______ no of Varnas.

(2, 3, 4, 5)

f) There are _________ no of theories of punishment.

(2, 3, 4, 5)

munotes.in

g) __________ is father of modern skepticism.

(Kant, Aristotle, Hume, Berkeley)

h) The meaning of word 'Darshana' is ______.

(See, Write, Read, Show)

i) The Indian tradition 'Nyaya' is prominently about

(Logic, Metaphysics, Ethics, Physics)

j) The meaning of word 'Veda' is ________.

(Know, Write, Read, Show)

Q4) Discuss in detail why content analysis is required in philosophy. **[15]**

OR

Write on structural features of philosophy. **[15]**

Q5) Write an essay on 'How philosophy is related to other branches of knowledge'. **[15]**

OR

Explain place of Philosophy in higher secondary school curriculum. **[15]**

Q6) Write short notes on any two of the following : **[10]**

a) The relation of Philosophy with Politics

b) Library as method of Teaching Philosophy

c) Structure of Philosophy

d) Relevance of Philosophy

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 21 : तत्वज्ञान

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अ) तत्वज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा. [8]

ब) पर्यावरण नीतिशास्त्राचे स्वरूप सांगा आणि तिचे शिक्षण क्षेत्रातील महत्व याची चर्चा करा.[7]

किंवा

अ) नैतिक संकल्पना विशद करा : योग्य आणि चांगले. [8]

ब) तत्वज्ञानाची एक शाखा म्हणून सद्वस्तूशास्त्र स्पष्ट करा. [7]

प्रश्न 2) पुढीलपैकी कोणत्याही तीन प्रश्नावर थोडक्यात टिपा लिहा. [15]

अ) ज्ञानाची संकल्पना

ब) पाश्चिमात्य अनुभववाद

क) शिक्षेचा प्रतिबंधात्मक सिध्दांत

ड) शिक्षेचा गृहीतके

इ) सत्याचा सुसंवादी सिद्धांत

munotes.in

प्रश्न 3) योग्य पर्यायाने रिकाम्या जागा भरा. [10]

अ) भारतीय दर्शनाची विभागणी .... इतक्या प्रकारात केली जाते.

(1, 2, 3, 4)

ब) Logic या शाखेमद्धे .... चा अभ्यास केला जातो.

(सत्ता, सौंदर्य, आचरण, युक्तिवाद)

क) पुढीलपैकी कोणता तत्वज्ञ हा बुद्धिवादाशी संबंधित नाही?

(स्पिनोझा, लॉक, बर्कले, ह्यूम)

ड) 'I think therefore I am' हे कोणी म्हंटले?

(ह्युम, कान्ट, लॉक, देकार्त)

इ) वेदिक दर्शनानुसार .... इतके वर्ण आहेत.

(2, 3, 4, 5)

फ) शिक्षेच्या उपपत्तीची संख्या .... इतकी आहे.

(2, 3, 4, 5)

य) आधुनिक संशयवादाचा जनक .... हा आहे.

(कान्ट, ॲरिस्टोटल, ह्यूम, बर्कले)

र) 'दर्शन' शब्दाचा अर्थ .... असा आहे.

(पाहणे, लिहिणे, वाचणे, दाखविणे)

ल) भारतीय परंपरेतील 'न्याय' दर्शन प्रामुख्याने .... संबंधित आहे?

(तर्कशास्त्र, सद्वस्तूशास्त्र, नीतिशास्त्र, भौतिकशास्त्र)

व) 'वेद' शब्दाचा अर्थ .... असा आहे.

(पाहणे, लिहिणे, वाचणे, दाखविणे)

प्रश्न 4) तत्त्वज्ञान विषयात आशय विश्लेषण सुधारणेची गरज का पडते याची चर्चा करा. **[15]**

किंवा

तत्वज्ञानाची रचनात्मक वैशिष्ट्ये यावर लिहा.

प्रश्न 5) 'तत्वज्ञानाचा इतर ज्ञानशाखांशी असणारा संबंध' यावर निबंध लिहा. **[15]**

किंवा

उच्च माध्यमिक अभ्यासक्रमात तत्वज्ञानाचे असणारे स्थान स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नावर थोडक्यात टीपा लिहा. **[10]**

अ) तत्वज्ञानाचा राज्यशास्त्राशी असणारा संबंध

ब) तत्वज्ञान शिकविण्याची ग्रंथालय पद्धती

क) तत्वज्ञानाची रचना

ड) तत्वज्ञानाची प्रस्तुतता

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 22 : SOCIOLOGY

[Max. Marks :80

Q1) Define Sociology. Discuss the nature & Structure of Sociology. **[15]**

OR

Write the characteristics of Rural Community & Urban Community. Write the difference between Rural Economy & Urban Economy. **[15]**

Q2) Write notes on any three of the following : **[15]**

a) Socialization Process

b) Changing functions of family

c) Impact of industrialization on Indian Society

d) Social stratification

e) Terrorism : a social problem

Q3) a) Fill in the blanks using correct option. **[5]**

i) Dr. B.R. Ambedkar was converted to __________.
(Sikkhism, Bahai, Buddhism, Hinduism)

ii) Gram Panchayat is established at the ________ level.
(Block, Village, District, State)

iii) The term Sociology was first introduced by _______.
(August compte, G.S. Ghurye, Iravati Karve, E. Durkheim)

iv) The Position that one inherits at birth is called ________ status.
(achieved, regular, ascribed, irregular)

v) The special marriage act was passed in the year _______.
(1950, 1952, 1954, 1948)

b) Match the columns. **[5]**

Column A	Column B
i) Interpersonal Communication	a) Iravati Karve
ii) Westernization	b) Endogamous group
iii) Clan	c) Meditation
iv) Caste	d) Exogamous group
v) Community	e) Dr. M.N. Srinivas
	f) People who reside in a definite territory

munotes.in

Q4) Discuss the objectives of teaching sociology at higher Secondary level. As a sociology teacher how will you develop gender equality in your students. **[15]**

OR

Define correlation in Sociology. Discuss the correlation of sociology with Political Science & History. **[15]**

Q5) Describe various learning resources in Sociology. Discuss the negative impact of social media. Discuss the positive impact of mass media. **[15]**

OR

Discuss the qualities of good Sociology teacher. How will you inculcate values & core element through teaching of Sociology. Explain with suitable examples. **[15]**

Q6) Answer in brief (any two) : **[10]**

a) Need of content analysis in teaching of Sociology

b) Project method as teaching methodology in Sociology

c) Importance of field visit in Sociology

d) Development of Life skills through teaching of Sociology.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 22 : समाजशास्त्र

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) समाजशास्त्राची व्याख्या लिहा. समाजशास्त्राचे स्वरूप व संरचना यावर चर्चा करा. **[15]**

किंवा

ग्रामीण व नागरी समुदायाची वैशिष्ट्ये लिहा. ग्रामीण अर्थव्यवस्था व शहरी अर्थव्यवस्था यातील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) टीपा लिहा (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) सामाजिकीकरण प्रक्रिया

ब) कुटुंबाची बदलती कार्ये

क) औद्योगिकीकरणाचा भारतीय समाजावर परिणाम

ड) सामाजिक स्तरीकरण

इ) दहशतवाद : एक सामाजिक समस्या

प्रश्न 3) अ) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा पूर्ण करा. **[5]**

i) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ह्यांनी .... धर्माचा स्वीकार केला.
(शीख, बहाई, बौद्ध, हिंदू)

ii) ग्राम पंचायतीची स्थापना .... पातळीवर केली जाते.
(ब्लॉक, गांव, जिल्हा, राज्य)

iii) समाजशास्त्र ही संज्ञा सर्वप्रथम .... ह्यांनी परिचयात आणली.
(अगस्त कॉम्ट, जी. एस. घुर्ये, इरावती कर्वे, इ. दुर्खिम)

iv) जन्माने प्राप्त व्यक्तिच्या दर्जास .... दर्जा म्हणतात.
(संपादित, नियमित, अर्पित, अनियमित)

v) स्पेशल मॅरेज ॲक्ट .... यावर्षी पारित करण्यात आला.
(1950, 1952, 1954, 1948)

ब) जोडया लावा :- **[5]**

	स्तंभ अ		स्तंभ ब
i)	आंतरव्यक्ती संप्रेषण	अ)	इरावती कर्वे
ii)	पाश्चातीकरण	ब)	अंर्तविवाह समूह
iii)	कुळ	क)	ध्यानधारणा
iv)	जात	ड)	बर्हिविवाह समूह
v)	लोक समुदाय	इ)	डॉ. एम. एन. श्रीनिवास
		फ)	विशिष्ट प्रदेशात रहिवास करणारे लोक

munotes.in

प्रश्न 4) उच्च माध्यमिक स्तरावर समाजशास्त्र अध्यापनाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा. समाजशास्त्राचे शिक्षक म्हणून तुमच्या विद्यार्थ्यांमधे लिंगभाव समानता कशी विकसित कराल. **[15]**

किंवा

समाजाशास्त्रातील सहसंबधाची व्याख्या लिहा. समाजशास्त्राचा राज्यशास्त्र व इतिहास विषयांशी सहसंबधाची चर्चा करा.

प्रश्न 5) समाजशास्त्रातील अध्ययन स्त्रोत सविस्तर लिहा. समाज माध्यमांचा नकारात्मक परिणाम स्पष्ट करा. प्रसार माध्यमांचा सकारात्मक परिणाम स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

चांगल्या समाजशास्त्र शिक्षकाचे गुण सविस्तर लिहा. समाजशास्त्राच्या अध्यापनातून गाभाघटक व मुल्य संवर्धनाचा प्रयत्न कसा कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) समाजशास्त्रातील अध्यापनात आशय विश्लेषणाची गरज

ब) समाजशास्त्रातील प्रकल्प अध्यापन पद्धती

क) समाजशास्त्र अध्यापनात क्षेत्रभेटीचे महत्व

ड) समाजशास्त्र अध्यापनाद्वारे जीवन कौशल्यांचे विकसन

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 23 : POLITICAL SCIENCE

[Max. Marks :80

Q1) a) What is meaning of state? Explain Elements of state. **[8]**

b) What are the Limitation of Modern state? **[7]**

OR

a) What is meaning of Liberty? Explain Positive and Negative Liberty? **[8]**

b) What is the Political Theory? Explain the nature of Political Theory? **[7]**

Q2) Answer in brief (any three) : **[15]**

a) What are the characteristics of Indian Constitution?

b) State the Fundamental right in the Indian Constitution?

c) Discuss the Directive Principles of State Policy.

d) Describe the Structure of Rajya Sabha?

e) Which are the Powers and Functions of the Vice-President.

Q3) a) Fill in the blanks. **[5]**

i) India's _________ is the ex-officio chairman of the Rajya Sabha.

(President, Vice-President, Prime Minister, Chief Justice)

ii) The _________ of India (CJI) heads the supreme Court of India.

(Chief Justice, Justice, High Court Justice, Divisional Justice)

iii) In ________ National Human rights Commission is established In India.

(1990, 1972, 1993, 1995)

iv) Man is ________ by nature.

(Social, Economical, Political, Global)

v) The Rajya Sabha are council of state is the _______ house of the Parliament of India.

(Lower, Upper, Middle, First)

munotes.in

b) Match the Pairs : **[5]**

Group A		Group B	
i)	President	a)	BJP
ii)	Rousseau	b)	To respect the National anthem
iii)	Indian Constitution	c)	The social contract theory
iv)	Fundamental Duties	d)	Constitutional head
v)	National Party	e)	26 January 1950
		f)	Maharashtra Navhirman Sena

Q4) Explain the place of subject Political Science of Secondary and higher Secondary School curriculum. **[15]**

OR

What is correlation? How will you correlate Political Science with other school subject? Explain with suitable example. **[15]**

Q5) Which method will you use for teaching Political Science at higher secondary level. Explain your answer with reasons and appropriate example. **[15]**

OR

What is mean by a structure of subject? State the importance of subject structure, Explain the structure of Political Science subject in detail. **[15]**

Q6) Write the following any two questions : **[10]**

a) Explain the merits and demerits of lecture method.

b) Explain qualities of good Political Science teacher with example.

c) Objectives of subject Political Science of secondary stage.

d) State the core elements in Political Science.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 23 : राजनीति विज्ञान

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अ) राज्य म्हणजे काय? राज्याचे घटक स्पष्ट करा. **[8]**

ब) आधुनिक राज्याच्या मर्यादा कोणत्या? **[7]**

किंवा

अ) 'स्वांतत्र्य' म्हणजे काय? सकारात्मक व नकारात्मक स्वांतत्र्य स्पष्ट करा. **[8]**

ब) राजकीय सिद्धांत म्हणजे काय? राजकीय सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा. **[7]**

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) भारतीय संविधानाची वैशिष्ट्ये कोणती?

ब) भारतीय संविधानातील मूलभूत हक्क थोडक्यात सांगा.

क) राज्य ध्येयधोरणाच्या मार्गदर्शक तत्वाची चर्चा करा?

ड) राज्यसभेची रचना थोडक्यात स्पष्ट करा.

इ) उपराष्ट्रपतींचे कार्य व अधिकार थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अ) रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) भारतीय राज्यसभेचे .... हे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात.

(राष्ट्रपती, उपराष्ट्रपती, पंतप्रधान, मुख्य न्यायधीश)

ii) भारतीय सर्वोच्च न्यायालयाचे प्रमुख .... हे असतात.

(मुख्य न्यायधीश, न्यायधीश, उच्च न्यायालयाचे न्यायधीश, विभागीय न्यायधीश)

iii) .... मध्ये भारतात राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाची स्थापना झाली.

(1990, 1972, 1993, 1995)

iv) मानव हा स्वभावत: .... आहे.

(सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, जागतिक)

v) भारतीय संसदेचे राज्यसभा हे .... सभागृह आहे.

(कनिष्ठ, वरिष्ठ, मध्यम, प्रथम)

munotes.in

ब) जोड्या लावा. [5]

गट 'अ'		गट 'ब'	
i)	राष्ट्रपती	अ)	बी जे पी
ii)	रूसो	ब)	राष्ट्रगीताचा आदर करणे
iii)	भारतीय संविधान	क)	सामाजिक कराराचा सिद्धांत
iv)	मूलभूत कर्तव्य	ड)	संविधानिक प्रमुख
v)	राष्ट्रीय पक्ष	इ)	26 जानेवारी 1950
		फ)	महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना

प्रश्न 4) माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शालेय अभ्यासक्रमात राज्यशास्त्र विषयाचे स्थान स्पष्ट करा. [15]

किंवा

समवाय म्हणजे काय? तुम्ही राज्यशास्त्र व इतर विषयाचा समवाय कसा साधाल, सूयोग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा. [15]

प्रश्न 5) उच्च माध्यमिक स्तरावर राज्यशास्त्र अध्यापनासाठी कोणत्या अध्यापन पद्धती वापराल. तुमचे उत्तर सूयोग्य कारण व योग्य उदाहरणासहीत स्पष्ट करा. [15]

किंवा

विषय संरचना म्हणजे काय? संरचनेचे महत्व सांगून राज्यशास्त्र विषयाची संरचना सविस्तर स्पष्ट करा. [15]

प्रश्न 6) खालील कोणत्याही दोहोंची थोडक्यात उत्तरे लिहा. [10]

अ) व्याख्यान पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

ब) राज्यशास्त्र विषयाच्या चांगल्या शिक्षकांची गुणवैशिष्ट्ये सांगा.

क) माध्यमिक स्तरावरील राज्यशास्त्र विषयाचे उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड) राज्यशास्त्र विषयातील गाभाघटक स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 24 : LOGIC

[Max. Marks :80

Q1) What is direct Proof? Explain indirect proof with appropriate example. **[15]**

OR

Discuss about the concept inference? Explain the types of it in detail.

Q2) Write short answer on (any three) : **[15]**

a) What is predicate logic? Explain need of it.

b) Construct and explain the Venn Diagram for the following :

i) Some leaders are honest.

ii) All animals are kind.

c) Explain material Ground of Induction.

d) Explain square of opposition.

e) Compound proposition.

Q3) Fill in the blanks with suitable option given. **[10]**

i) When we deny a tautology statement, we get _________.
(tautology, contradiction, none of these)

ii) '•' is the symbol for _________.
(disjunction, equivalence, conjunction)

iii) The subject and the predicate are called ________.
(quantity, variable, terms)

iv) 'No men are women' is _______ proposition.
(A, E, I, O)

v) '*x*, *y*, *z*' are propositional ________.
(variables, constants, none of these)

vi) The truth value of a proposition is _______.
(indefinite, definite, infinite)

munotes.in

vii) $p \supset q$ is _____ proposition.

(implicative, disjunctive, conjunctive)

viii) ________ is not the condition of decision procedure.

(Reliability, Naturality, Finity)

ix) 'I will take tea or coffee'. Symbolization of this argument is ______.

($p \vee q$, $p \,.\, q$, $p \supset q$)

x) Truth tree method can be used as testing the _______of arguments.

(Validity, Reliability, Objectivity)

Q4) What is the nature and scope of Logic? Explain the objectives of Logic in teaching learning process. **[15]**

OR

What is deductive learning method? Explain its Advantages and limitations with example. How will you help students in using this method of learning?

Q5) Explain the concept of curriculum and syllabus with example. Differentiate between curriculum and syllabus with example. **[15]**

OR

Describe learning resources? Differentiate between traditional and technology based learning resources.

Q6) Write short answers on (any two) : **[10]**

a) Structure of Logic.

b) Importance of learning resources.

c) Method of analysis.

d) Merits of deductive proof.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 24 : तर्कशास्त्र

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अप्रत्यक्ष सिद्धता म्हणजे काय? योग्य उदाहरणांच्या साहाय्याने अप्रत्यक्ष सिद्धता स्पष्ट करा. [15]

किंवा

अनुमान म्हणजे काय? अनुमानाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

अ) विधान तर्कशास्त्र म्हणजे काय? विधान तर्कशास्त्राची आवश्यकता स्पष्ट करा.

ब) व्हेन आकृती तयार करून स्पष्ट करा.

i) काही राजकारणी प्रामाणिक असतात.

ii) सर्व प्राणी दयाळू असतात.

क) विगमनाचे वास्तववादी आधार स्पष्ट करा.

ड) विधानांचे चतुर्विध वर्गीकरण.

इ) संयुक्त विधान.

प्रश्न 3) योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. [10]

i) जेव्हा आपण एखादे विधान नाकारतो तेव्हा आपणाला .... मिळते.

(सर्वत: सत्य, सर्वत:असत्य, यापैकी नाही)

ii) 'V' हे चिन्ह .... साठी वापरले जाते.

(वैकल्पिक, सममूल्य, संधी)

iii) उद्देश आणि विधेय यांना .... म्हटले जाते.

(प्रमाण, चर, पद)

iv) ‘एकही पुरूष स्त्री नसतो’. हे .... विधान आहे.

(A, E, I, O)

v) 'x, y, z' हे विधनीय .... आहेत.

(चर, अचरे, यापैकी नाही)

vi) विधानाचे सत्यता मूल्य हे .... असते.

(अनिश्चित, निश्चित, अनंत)

munotes.in

vii) $p \supset q$ हे .... विधान आहे.

(व्यंजन, वैकल्पिक, संधी)

viii) .... ही निर्णय पद्धतीची अट नाही.

(विश्वासार्हता, नैसर्गिकता, अनंतता)

ix) 'मी दूध किंवा कॉफी घेईन'. या विधानाचे चिन्हांकण .... असे होईल.

($p \vee q$, $p . q$, $p \supset q$)

x) सत्यता वृक्ष पद्धती युक्तिवादांची .... चाचणी घेण्यासाठी वापरली जाऊ शकते का?

(वैधता, विश्वासार्हता, वस्तुनिष्ठता)

प्रश्न 4) तर्कशास्त्राचे स्वरुप व व्याप्ती काय आहे? अध्यापन आणि अध्ययन प्रक्रियेतील तर्कशास्त्राची उद्दिष्टे सांगा. **[15]**

किंवा

निगमन अध्ययन पद्धती म्हणजे काय? त्याचे फायदे व मर्यादा उदाहरणासहित स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांना अध्यापन करताना ही पद्धती आपणाला कशी मदत करते?

प्रश्न 5) अभ्यासक्रम आणि पाठ्यक्रम या संकल्पना योग्य उदाहरणांच्या साह्याने स्पष्ट करा व त्याच्यातील फरक उदाहरणांच्या साह्याने स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

अध्ययन सामग्री कोणकोणत्या आहेत? पारंपारिक आणि तंत्रज्ञांनाधारित अध्ययन सामग्री मधील फरक स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) टीपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **[10]**

अ) तर्कशांस्त्राची रचना

ब) अध्ययंन सामग्रीचे महत्त्व

क) विश्लेषणाची पद्धती

ड) निगमनात्मक पद्धतीचे फायदे

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 25 : PHYSICAL EDUCATION

[Max. Marks :80

Q1) Describe Olympic movement – Ancient and Modern Olympic. **[15]**

OR

Write down the definition, meaning and the concept of education in detail.**[15]**

Q2) **Write a short answer for following questions (Any Three) : [15]**

a) Describe development of physical education and sports in Muslim period.

b) Write contribution of Greece in development of physical education and sports.

c) Describe career opportunities sports for women.

d) Describe the sports achievement of Sachin Tendulkar.

e) Explain any two Value of Physical Education.

Q3) a) **Select correct answer : [5]**

i) Olympic Flag consist on how many circules?

a) Three Circules b) Four Circules

c) Five Circules d) Two Circules

ii) Which among the below is known as the Flying Sikh in Athletics?

a) Yuvraj Singh b) Milkha Singh

c) Robin Singh d) Harbhajan Singh

iii) A teacher should be ______.

a) Honest b) Diligent

c) Dutiful d) Punctual

iv) Which is not the focal point of triangular process of teaching?

a) Teaching method b) Teacher

c) Student d) Contents

v) 'Main Objective of Physical Education is ________.

a) Mental Development b) Physical Development

c) Emotional Development d) All-round Development

munotes.in

b) **Match the Pairs.** **[5]**

Group 'A'	Group 'B'
i) Ancient Olympic	a) 29th August
ii) NCERT	b) 1984
iii) P.T. Usha	c) 1961
iv) SAI	d) Athletics
v) National Sports Day	e) 776 BC
	f) 1948

Q4) Describe structure of Physical Education for higher secondary level. **[15]**

OR

Explain core element of Physical Education in detail. **[15]**

Q5) Explain lecture and demonstration method of teaching in Physical Education. **[15]**

OR

What is Physical Education? Explain the relationship between Physical Education and Education in details. **[15]**

Q6) **Answer the questions (Any Two) :** **[10]**

a) Explain Project Method.

b) Write down the objective of Physical Education.

c) Explain Experimental method of teaching Physical Education.

d) Describe life skills development through Physical Education.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 25 : शारीरिक शिक्षण

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) प्राचीन आणि आधुनिक ऑलम्पिक चळवळ विशद करा. **[15]**

किंवा

शिक्षणाची व्याख्या लिहा. अर्थ आणि संकल्पना सविस्तर लिहा. **[15]**

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) भारतातील शारीरिक शिक्षण : मुस्लीम काळ.

ब) शारीरिक शिक्षण आणि क्रीडा विकासातील ग्रीसचे योगदान.

क) क्रीडा क्षेत्रात महिलांसाठी नोकरीच्या संधी विशद करा.

ड) सचिन तेंडूलकर यांचे खेळातील प्रविण्याबाबतचे वर्णन करा.

इ) शारीरिक शिक्षणातील कोणतेही दोन मूल्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अ) योग्य पर्याय निवडा. **[5]**

i) ऑलिम्पिक ध्वज किती वर्तुळाने बनतात?

अ) तीन वर्तुळ ब) चार वर्तुळ

क) पाच वर्तुळ ड) दोन वर्तुळ

ii) ॲथलेटिक्स मध्ये खालीलपैकी कोणते फ्लाइंग शीख म्हणून ओळखले जाते?

अ) युवराज सिंग ब) मिल्खा सिंह

क) हरभजन सिंह ड) रोबिन सिंग

iii) शिक्षक .... असावे.

अ) प्रामाणिक ब) मेहनती

क) कर्तव्यदक्ष ड) वक्तशीर

iv) अध्यापनाच्या त्रिकोणी प्रक्रियेचा कोणता केंद्रबिंदू नाही?

अ) शिकवण्याची पद्धत ब) शिक्षक

क) विद्यार्थी ड) सामग्री

v) शारीरिक शिक्षणाचे मुख्य उद्दीष्ट .... हे आहे.

अ) मानसिक विकास ब) भौतिक विकास

क) भावनात्मक विकास ड) सर्वांगीण विकास

munotes.in

ब) योग्य जोड्या जुळवा : [5]

'अ' गट		'ब' गट	
i)	प्राचीन ओलंपिक	अ)	29 ऑगस्ट
ii)	एन. सी. ई. आर. टी.	ब)	1984
iii)	पी. टी. उषा	क)	1961
iv)	स्पोर्टस् ओथोरेटी ऑफ इंडिया	ड)	ॲथलेटिक्स
v)	राष्ट्रीय क्रीडा दिवस	इ)	776 बी सी
		फ)	1948

प्रश्न 4) उच्च माध्यमिक स्तरावरील शारीरिक शिक्षणाची संरचना विशद करा. [15]

किंवा

शारीरिक शिक्षणातील गाभा घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) शारीरिक शिक्षण विषय शिकवताना वापरल्या जाणाऱ्या व्याख्यान व प्रात्यक्षिक अध्यापन पद्धती स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शारीरिक शिक्षणाची व्याख्या शारीरिक शिक्षण आणि शिक्षण यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) [10]

अ) प्रकल्प पद्धत स्पष्ट करा.

ब) शारीरिक शिक्षणाचे उद्दिष्टे लिहा.

क) शारीरिक शिक्षणाच्या अध्यापनाची प्रायोगिक पद्धत स्पष्ट करा.

ड) शारीरिक शिक्षणाद्वारे जीवन कौशल्यांचा विकास विशद करा.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 26 : YOGA EDUCATION

[Max. Marks :80

Q1) a) Write the meaning of Pranayama and explain Bhramari and Ujjayi Pranayama? **[8]**

b) Write the step of Shudhikriya and explain about Kapalbhati. **[7]**

OR

a) What is Yoga? Write the characteristics of Yoga? **[8]**

b) What is Antrang Yoga? Explain types of Dhyan? **[7]**

Q2) Write in short for following questions (Any Three) : **[15]**

a) Explain any two backward bending Asana?

b) Write about Mitahara (Yogic Diet)?

c) Explain any two Hasth Mudra?

d) Write the benefit of Frataka for Students?

e) Write the need and Important of Yoga.

Q3) A) Select the appropriate option and fill in the blanks. **[5]**

i) The Seventh Limb of Yoga is ________.

a) Dhyan b) Samadhi

c) Asana d) Yamas

ii) The purpose of Yoga as taught by the ancients is to attain _______.

a) Perfect health

b) Peace of mind

c) Stress relief

d) Enlightenment or self-realization

iii) According to Bhagvad Gita Yoga is __________.

a) Yogaschitta Vritti Nirodhah

b) Manoprasamana Upayah Yogah

c) Yoga Karmasu Kaushalam

d) Yogena Chittasya Padena Vachanam

iv) ________ is a Bahiranga Yoga Practice?

a) Dharana b) Pratyahara

c) Dhyana d) Samadhi

v) Jnana Yoga is path of _______.

a) will power b) mind culture

c) intellect d) devotion

munotes.in

B) Match the Pair : **[5]**

	Group 'A'		Group 'B'
i)	Yoga Guru of Swami Kuvalyanand	a)	Madhav Das
ii)	Chakras in the human body	b)	Perfection in action
iii)	Yoga Means	c)	Union
iv)	Bhakti Yoga	d)	Emotion
v)	Niyamas	e)	5
		f)	7

Q4) What is Yoga Therapy? Write the details of principles of Preventive Yoga Practice. **[15]**

OR

What is Mantrasadhana? Explain the correlation of the personality with Mantras. **[15]**

Q5) Explain 'Experiment Method' in teaching Yoga with reference to the following points. **[15]**

a) Concept

b) Features

c) Merits

d) Limitations

e) Role of a teacher

OR

What is the place of Yoga in Secondary School curriculum. Explain the content analysis of Yoga by giving suitable examples. **[15]**

Q6) Answer any two from the following : **[10]**

a) Explain the relation of Yoga with Education.

b) 'Discussion Method' in teaching Yoga.

c) Explain the relation between Raja Yoga and Mental Harmony.

d) Yoga therapy of asanas for chronic, acute diseases and disorders.

▽▽▽▽

munotes.in

BED 205 - 26 : योग शिक्षण

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) अ) प्राणायामचा अर्थ लिहा व भ्रामरी आणि उज्जायी प्राणायाम समजुन सांगा. [8]

ब) शुद्धिक्रियाचे प्रकार लिहा आणि कपालभाती बद्दल सविस्तर लिहा. [7]

किंवा

अ) योग म्हणजे काय? योगाची वैशिष्ट्ये लिहा. [8]

ब) अंतरंग योग म्हणजे काय? ध्यानाचे प्रकार सांगा. [7]

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) [15]

अ) कोणतेही दोन पाठीभागे वाकणारे आसन समजुन सांगा?

ब) मिताहार (योगिक आहार) बद्दल लिहा?

क) कोणत्याही दोन हस्तमुद्रा समजावून सांगा?

ड) विद्यार्थ्यासाठी त्राटकाचे फायदे लिहा?

इ) योगची गरज आणि महत्व लिहा.

प्रश्न 3) अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्यायाचा शब्द भरुन वाक्य पुन्हा लिहा. [5]

i) योगाचे सातवे अग .... आहे.

अ) ध्यान ब) समाधि

क) आसन ड) यम

ii) पुर्वजानी शिकविल्याप्रमाणे योगाचा उद्देश .... साध्य करणे हा आहे.

अ) परिपुर्ण आरोग्य ब) मनशाती

क) तणाव मुक्ती ड) आत्मज्ञान किंवा आत्मसाक्षात्कार

iii) भगवतगितेनुसार योग .... आहे.

अ) योगश्चित्तवृति निरोध ब) योग कर्मशु कौशलम

क) मनोप्रसमान उपयाह योग ड) योगेन चित्तस्य पदेना वाचनम

iv) .... बहिरंग योगाभ्यास आहे?

अ) धारणा ब) प्रत्याहार

क) ध्यान ड) समाधि

v) ज्ञान योग हा .... चा मार्ग आहे.

अ) इच्छाशक्ती ब) मनाची संस्कृती

क) बुद्धि ड) भक्ती

munotes.in

ब) जोड्या जुळवा. [5]

गट 'अ'		गट 'ब'	
i)	स्वामी कुवल्यानंदाचे योग गुरू	अ)	माधव दास
ii)	मानवी शरीरातील चक्रे	ब)	कृतीत परिवर्तन
iii)	योग म्हणजे	क)	एकता
iv)	भक्ती योग	ड)	भावना
v)	नियम	इ)	पाच
		फ)	सात

प्रश्न 4) योग उपचार पद्धती म्हणजे काय? प्रतिबंधात्मक योगाभ्यासाच्या तत्त्वांचे तपशील लिहा. [15]

किंवा

'मंत्रसाधना' म्हणजे काय? मंत्र आणि व्यक्तिमत्त्व यांतील सहसंबंध समजावून सांगा.

प्रश्न 5) योग शिकवण्यासाठीची 'प्रायोगिक अध्यापन पद्धती' खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. [15]

अ) संकल्पना

ब) वैशिष्ट्ये

क) फायदे

ड) मर्यादा

ई) शिक्षकाची भूमिका

किंवा

माध्यमिक शालेय अभ्यासक्रमात योगाचे स्थान काय आहे? योगाचे आशय विश्लेषण योग्य उदाहरणे देऊन स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपांची उत्तरे लिहा. [10]

अ) योगाचा शिक्षणाशी असलेला संबंध स्पष्ट करा.

ब) योग्य अध्यापनासाठीची 'चर्चा पद्धत'.

क) राजयोग आणि मानसिक सुत्रबद्धता यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.

ड) जुनाट, तीव्र रोग आणि विकारासाठी आसनांची योग्य चिकित्सा किंवा उपचार पद्धती.

▽ ▽ ▽ ▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 27 : MUSIC & ART EDUCATION

[Max. Marks :80

Q1) Describe the Contribution of Pt. Sharangdev to Promote Indian Music. **[15]**

OR

Describe the Contribution of Pt. Bhatkhande to Promote Indian Music.

Q2) Answer in brief (Any three) : **[15]**

a) Write the information of Taal Tritaal & write theka of Taal Tritaal.

b) Write Information about Ravindra Sangeet.

c) Write Information about Karnatak Music System.

d) Write Information of Raag Bageshri.

e) Write Information of any one 'Gharana' on Gwalior or Agra.

Q3) A) Match the pairs **[5]**

	A		B
i)	Bharatmuni	a)	Sushir Vadya
ii)	Yaman	b)	Saptak
iii)	Harmonium	c)	Taal
iv)	Mandra	d)	Raag
v)	Dadara	e)	Natyashastra
		f)	Alankaar

B) Fill in the blanks. **[5]**

i) __________ is an Instrument from Sushir Vadya Category.
(Jhanj, Tabla, Taanpura, Basari)

ii) ________ Taal consists of total 6 Matras.
(Tritaal, Kaharwa, Dadara, Ektaal)

iii) Ga and _______ Swaras are Komal in Raag Bageshri.
(Ma, Ni, Dha, Re)

iv) Ganasaraswati Shrimati Kishori Amonkar was from ______ gharana.
(Gwalior, Agra, Jaipur, Kirana)

v) Ascending series of Swaras are called as ____________.
(Aroh, Avroh, Raag, Thaat)

munotes.in

Q4) Write about Mass, Media Gadgets in Music Teaching & Learning. **[15]**

OR

Write in detail about Modern Music Education System.

Q5) Write about 'Psychology and Music' from Music Research fields. **[15]**

OR

Write in detail about 'Main Types of Musical Instruments'.

Q6) Write answers of any two from the following : **[10]**

a) Write about 'Music & Culture'

b) Write your thoughts about the following sentence : 'Gurukul System is Important in Music Education System right now also'.

c) Write Research Review about 'Music Gharani & Sampraday'.

d) Write about Music Teaching - Paath (Lesson) Planning.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 27 : संगीत आणि कला शिक्षण

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) पं. शारंगदेव यांचे भारतीय संगीतातील प्रचार प्रसाराचे योगदान सविस्तर लिहा. **[15]**

किंवा

पं. भातखंडे यांचे भारतीय संगीतातील प्रचार प्रसाराचे योगदान सविस्तर लिहा.

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन) **[15]**

अ) ताल त्रितालाची माहिती लिहून त्याचा ठेका लिहा.

ब) रविंद्र संगीताविषयी माहिती लिहा.

क) कर्नाटक संगीत पद्धती विषयी माहिती लिहा.

ड) राग बागेश्री विषयी माहिती लिहा.

इ) ग्वाल्हेर किंवा आग्रा यांपैकी एका घराण्याची माहिती लिहा.

प्रश्न 3) अ) जोड्या लावा. **[5]**

	'अ'		'ब'
i)	भरतमुनी	अ)	सुषिर वाद्य
ii)	यमन	ब)	सप्तक
iii)	हार्मोनियम	क)	ताल
iv)	मंद्र	ड)	राग
v)	दादरा	इ)	नाट्यशास्त्र
		फ)	अलंकार

ब) रिकाम्या जागा भरा. **[5]**

i) सुषिर वाद्य प्रकारातील वाद्य .... हे आहे.
(झांज, तबला, तानपुरा, बासरी)

ii) सहा मात्रांचा ताल .... आहे.
(त्रिताल, कहरवा, दादरा, एकताल)

iii) बागेश्री रागात 'ग' आणि '.................' हे स्वर कोमल लावतात.
(म, नी, ध, रे)

iv) गानसरस्वती श्रीमती किशोरी अमोणकर यांचे .... हे घराणे होते.
(ग्वाल्हेर, आग्रा, जयपूर, किराणा)

v) स्वरांच्या चढत्या क्रमास .... म्हणतात.
(आरोह, अवरोह, राग, थाट)

munotes.in

प्रश्न 4) संगीताच्या अध्ययन-अध्यापनात समूह संपर्क साधनांची भूमिका स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

आधुनिक संगीत शिक्षण पद्धतीबाबत सविस्तर लिहा.

प्रश्न 5) संगीत विषयात संशोधन क्षेत्रांपैकी 'संगीत व मानसशास्त्र' या विषयावर लिहा. **[15]**

किंवा

सांगीतिक वाद्यांचे मुख्य प्रकार याबाबत सविस्तर लिहा.

प्रश्न 6) पुढीलपैकी कोणत्याही दोहोंची उत्तरे लिहा. **[10]**

अ) संगीत आणि संस्कृती याविषयी लिहा.

ब) गुरूकुल पद्धतीचे महत्व संगीत शिक्षण पद्धतीत अजूनही आहे, त्याबाबत तुमचे विचार लिहा.

क) संगीत विषयक 'घराणी व संप्रदाय' याबाबत संशोधनात्मक आढावा घ्या.

ड) संगीत विषयक अध्यापनाचे नियोजन-पाठ नियोजन याबाबत लिहा.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 28 : VALUE EDUCATION

[Max. Marks :80

Q1) What is Value System? Explain the role of culture in Value Education. **[15]**

OR

Which are the Silent Values for life? How do you inculcate these Values among students? **[15]**

Q2) Solve any three : **[15]**

a) What is the nature of Value System?

b) What is the role of culture in Value Education?

c) What are the types of Values?

d) Explain the role of Value Education to face the problem of untouchability.

e) What is the concept of drug addiction? Suggest two remedies.

Q3) Write down the meaning of following Values in one sentence. **[10]**

a) Forgiveness

b) Honestly

c) Self Esteem

d) Positive thinking

e) Integrity

f) Truth

g) Empathy

h) Inclusiveness

i) Self confidence

j) Punctuality

munotes.in

Q4) What is the nature of Values? Explain the place of Values in school curriculum. **[15]**

OR

What are the objectives of Teaching Values in school curriculum? Explain the relation of Values with Education.

Q5) Explain the nature of curriculum and syllabus of Values. **[15]**

OR

Explain in detail the nature of content analysis of values.

Q6) Solve any Two : **[10]**

a) How is the lecture method usefull to teach Values.

b) Explain the features of seminar method.

c) How do you plan the library method to teach Values.

d) Explain the structure of Values in Short.

▽▽▽▽

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

BED 205 - 28 : मूल्य शिक्षण

[एकूण गुण: 80

प्रश्न 1) मूल्य प्रणाली म्हणजे काय? मूल्य शिक्षणातील संस्कृतीची भूमिका स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

जीवनासाठीची ठळक मूल्ये कोणती? विद्यार्थ्यांमध्ये ती मूल्ये तुम्ही कशी रूजवाल?

प्रश्न 2) कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा. **[15]**

अ) मूल्य प्रणालीचे स्वरूप कसे आहे?

ब) मूल्य शिक्षणात संस्कृतीची भूमिका काय आहे?

क) मूल्यांचे प्रकार कोणते आहेत?

ड) अस्पृश्यतेच्या समस्येला सामोरे जाण्यासाठी मूल्य शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.

इ) मादक पद्धार्थ्यांची व्यसनाधिनता म्हणजे काय? त्यावर दोन उपाय सुचवा.

प्रश्न 3) खालील मूल्यांचे अर्थ एका वाक्यात लिहा. **[10]**

अ) क्षमाशीलता

ब) प्रामाणिकता

क) आत्म-प्रतिष्ठा

ड) सकारात्मक विचारशीलता

इ) एकात्मता

फ) सत्य

य) सहानुभूती

र) सर्वसमावेशकता

ल) आत्मविश्वास

व) वक्तशीरपणा

munotes.in

प्रश्न 4) मुल्यांचे स्वरुप काय आहे? शालेय अभ्यासक्रमातील मूल्यांचे स्थान स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शालेय अभ्यासक्रमातील मूल्याध्यापनाची उद्दिष्टे कोणती आहेत? मूल्यांचा शिक्षणा सोबतचा संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) मूल्यांच्या अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रमाचे स्वरुप स्पष्ट करा. [15]

किंवा

मुल्यांच्या आशय विश्लेषणाचे स्वरुप सविस्तर लिहा.

प्रश्न 6) कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. [10]

अ) मूल्यांच्या अध्यापनात व्याख्यान पद्धती कशी उपयुक्त आहे.

ब) चर्चा पद्धतीची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

क) मूल्याध्यापनासाठी ग्रंथालय पद्धतीचे नियोजन तुम्ही कसे कराल?

ड) मूल्यांची संरचना थोडक्यात स्पष्ट करा.

▽▽▽▽

munotes.in